

ISSN 2786-5002 (online)
ISSN 2786-4995 (print)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ СИСТЕМИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 1(12)2024

Заснований 2021р.

Харків – 2024

Збірник наукових праць «Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку» публікує наукові статті, які містять оригінальні результати розв'язання питань економіки, обліку, фінансів та банківської справи, управління та інформаційних технологій зазначених напрямків. Журнал виходить 4 рази на рік.

ISSN 2786-5002 (online)

ISSN 2786-4995 (print)

Головний редактор:

Самородов Борис, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

Заступник головного редактора:

Азаренкова Галина, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

Відповідальний редактор:

Мірошник Олексій, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

Технічний редактор:

Нечепуренко Олексій, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Абдул Азіз Абдул Рахман, Королівський університет, Бахрейн

Адамонене Рута, Університет Миколаса Ромеріса, Литва

Акімова Людмила, Національний університет водного господарства та природокористування, Україна

Аміт Кумар Гоель, Інтегральний університет, Індія

Балезентіс Томас, Литовський центр соціальних наук, Литва

Баранова Валерія, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

Гороховатський Володимир, Харківський національний університет радіоелектроніки, Україна

Грінько Алла, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

Доєрті Боб, професор, Школа бізнесу та суспільства Університету Йорк, Велика Британія

Житар Максим, Київський університет імені Бориса Грінченка

Льбич Людмила, Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

Карас Міхал, Технологічний університет у Брно, Чехія

Кузьменко Ольга, Сумський державний університет, Україна

Нікітін Андрій, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Ніценко Віталій, Фонд SCIRE, Польща Ніведіта Мандал, Університет Адамас, Індія

Нурул Мохаммад, Міжнародний університет Даффоділ, Бангладеш

Сергієнко Олена, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Україна

Сіманавічіене Жанета, Університет Миколаса Ромеріса, Литва

Ткаченко Наталія, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Хусам-Алдіні Нізар Аль-Малкаві, Британський університет в Дубаї, Об'єднані Арабські Емірати

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 6 від 28.03.2024 року)

Усі права захищені. Передрук і переклади дозволяються лише зі згоди автора та редакції.

Редакція не завжди поділяє думку автора й не відповідає за фактичні помилки, яких він припустився.

Адреса редакції:

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 6, кімн. 609а, м. Харків, 61022, Україна.

Тел.: +38 057 725-58-40; +38 057 705-11-71

Сайт: <https://periodicals.karazin.ua/fcs>

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ №24781-14720Р від 31.03.2021

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2024

ISSN 2786-5002 (online)
ISSN 2786-4995 (print)

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
V. N. KARAZIN KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY

FINANCIAL AND CREDIT SYSTEMS: PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

Issue 1(12)2024

Founded in 2021

Kharkiv – 2024

Collection of scientific works “Financial and credit systems: prospects for development” publishes scientific articles that contain original results of solving problems of economics, accounting, finance and banking, management and information technology in these areas. The magazine is published 4 times a year.

ISSN 2786-5002 (online)

ISSN 2786-4995 (print)

Chief Editor:

Samorodov Borys, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Deputy chief Editor:

Azarenkova Galyna, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Managing Editor:

Miroshnyk Oleksii, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Technical Editor:

Nechepurenko Oleksii, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

EDITORIAL BOARD:

Abdul Aziz Abdul Rahman, Kingdom University, Bahrain

Adamonienė Rūta, Mykolas Romeris University, Lithuania

Akimova Liudmyla, National University of Water and Environmental Engineering, Ukraine

Amit Kumar Goel, Integral University, India

Balezentis Tomas, Lithuanian Centre for Social Sciences, Lithuania

Baranova Valeria, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Doherty Bob, Professor, School of Business and Society, University of York, UK

Ilich Lyudmila, Borys Hrinchenko Kyiv University, Ukraine

Gorockovatskyi Volodymyr, Kharkiv National University of Radio Electronics, Ukraine

Grinko Alla, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Husam-Aldin Nizar Al-Malkawi, The British University in Dubai, United Arab Emirates

Karas Michal, Brno University of Technology, Czech Republic

Kuzmenko Olha, Sumy State University, Ukraine

Nikitin Andrii, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

Nitsenko Vitalii, SCIRE Foundation, Poland

Nivedita Mandal, Adamas University, India

Nurul Mohammad Zayed, Daffodil International University, Bangladesh

Sergienko Olena, National Technical University «Kharkiv polytechnic institute», Ukraine

Simanaviciene Zaneta, Mykolas Romeris University, Lithuania

Tkachenko Natalia, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

Zhytar Maksym, Borys Grinchenko Kyiv University, Ukraine

Approved for publication by the decision of the Academic Council
of V.N. Karazin Kharkiv National University (protocol № 6 dated 28.03.2024)

All rights reserved. Reprints and translations are permitted only with the consent
of the author and the Editorial team.

The Editorial team do not always share the author’s opinion
and are not responsible for the factual mistakes he made.

Editorial address:

V.N. Karazin Kharkiv National University

Mailing address: Svobody sq., 6, room 609a, 61022, Kharkiv, Ukraine.

Phone: +38 057 725-58-40; +38 057 705-11-71

Web: <https://periodicals.karazin.ua/fcs>

Certificate of state registration of the print media

KB №24781-14720P від 31.03.2021

© V.N. Karazin Kharkiv National University, 2024

Зміст

Банки сучасного та майбутнього

Галушко Юлія, Мелікова Нурая

Кредитування в банківській системі в умовах воєнного стану.....7

Фінанси, облік, аудит та оподаткування

*Крістін Мей А. Касас, Юніс П. Каріага, Кейт Марі К. Адлаван,
Ейс Віржел Т. Батінгал, Елієн Х. Сумікад мл.*

Дослідження практики ведення бухгалтерського обліку сімейного бізнесу:

приклад Carriaga Traders Mart.....15

Економіко-математичні методи та моделі фінансового розвитку

Сунцова Олеся

Роль технології блокчейн в зміні структури монетарної бази та ВВП країни24

Сучасні макроекономічні тренди та тенденції

Губарева Ірина, Трушкіна Наталія

Інфраструктурне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств
деревообробної промисловості України37

Житар Максим

Фінансова стійкість економіки України у воєнний та повоєнний періоди:

виклики та драйвери відновлення52

Управління фінансово-кредитними системами та соціально-гуманітарна компонента їх розвитку

Обухова Наталія, Давиденко Оксана

Технології адаптивного управління як механізм забезпечення

стабільності функціонування девелопменту компаній60

Contents

Banks of the present and the future

Halushko Yuliia, Melikova Nuraya

Lending in the banking system under the conditions of marital state.....7

Finance, accounting, audit and taxation

*Cristine Mae A. Casas, Eunice P. Cariaga, Khate Marie C. Adlawan,
Ace Virgel T. Batingal, Eligen H. Sumicad Jr.*

Exploring the Bookkeeping Practices of Family-owned Business:
A Case Study of Carriaga Traders Mart15

Economic and mathematical methods and models of financial development

Suntsova Olesia

Role of blockchain technology in changing the structure of a country's monetary base and GDP24

Modern macroeconomic trends and tendencies

Hubarieva Iryna, Trushkina Nataliia

Infrastructural support for the foreign economic activities management
of enterprises of the Ukrainian woodworking industry.....37

Zhytar Maksym

Financial stability of ukraine's economy during the war and post-war periods:
challenges and drivers of recovery52

Management of financial and credit systems and the socio-humanitarian component of their development

Obukhova Nataliia, Davydenko Oksana

Technologies of adaptive management as a mechanism
for ensuring the stability of the development of companies60

Банки сучасного та майбутнього Banks of the present and the future

[DOI: 10.26565/2786-4995-2024-1-01](https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-01)
УДК 336.01

Галушко Юлія

кандидат економічних наук, старший викладач
Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 4, 61022, Україна,
email: galushkoyuliya87@gmail.com
ORCID ID: [0000-0001-7334-3846](https://orcid.org/0000-0001-7334-3846)

Мелікова Нурая

фінансовий консультант відділення №847,
АТ «UKRSIBBANK»
майдан Свободи 4, 61022, Україна,
email: melikovanuraya@gmail.com

Кредитування в банківській системі в умовах воєнного стану

Анотація. Банківський сектор – є однією з найголовніших складових фінансового сектора. Розвиток ринку кредитних послуг є одним з індикаторів економічного розвитку будь-якої країни. Завдяки кредитним операціям, які надають банки юридичні та фізичні особи можуть залучити додаткові грошові ресурси на свої потреби. Через корона-кризу банки всього світу зазнали певних збитків. У 2022 році Україна стикнулася з новими труднощами пов'язаними з військовим вторгненням, яке спричинило економічну кризу. Проте банківська система України продовжує ефективну роботу попри ризики та кризову ситуацію.

У статті досліджено основні проблеми банківського кредитування. Визначено, що із збільшенням обсягів наданих кредитів зростає й кількість неповернених позичальниками кредитів, що в свою чергу призводить до нестачі грошових ресурсів і, як наслідок, впливає на рівень відсоткових ставок за кредитами. Вказано, що однією з причин підвищення ставок за кредитами є залучення дорогих ресурсів. Запропоновано контролювати ці ризики комерційним банкам України, що дасть змогу забезпечити якість кредитного портфелю. Також суттєвою проблемою у сфері банківського кредитування визначено відсутність законодавчого забезпечення його здійснення.

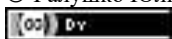
Ключові слова: банківська діяльність, кредити, непрацюючі кредити, кредитний портфель, НБУ.

Рис.: 1, табл.: 8, бібл.: 15

Для цитування: Галушко Ю., Мелікова Н. Кредитування в банківській системі в умовах воєнного стану. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. №1(12) 2024. С. 7-14. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-01>

Вступ. Кредитування є одним з найбільших джерел формування власного доходу та прибутку, також підтримки та розвитку економіки країни. Ринок кредитних послуг являє собою складну систему взаємовідносин між всіма економічними суб'єктами, яка активно розвивається у будь-яких обставинах. Основною характеристикою фінансової стійкості та ринкової стійкості банків є організація кредитування, розроблення гнучкого та ефективного моніторингу кредитної діяльності.

Аналіз літератури та постановка задачі. Принцип роботи кредитного сектору України активно досліджували вітчизняні економісти. Тому звернути увагу можна на такі роботи таких авторів як: Барановський О. І., Балдич Н., Нагайчук Н. Г., Прокопенко Н.С. та ін.

Метою цієї статті є визначення основних принципів функціонування кредитної системи в умовах війни, її аналіз та порівняння. Це дає змогу отримати досвід, який можуть використовувати країни, які переживають економічні та кризові ситуації.

Результати дослідження. Сучасна економіка неможлива без ефективного кредитування в банківській діяльності. Кредитування є основною частиною прибутку банків, але через військове вторгнення, економічна ситуація в Україні погіршилася: обсяги виробництва стрімко падають, відбувається зростання інфляційного тиску на економіку, що супроводжується падінням реальних доходів населення та відповідно зниженням його купівельної спроможності. Банки перестали кредитувати фізичних та юридичних осіб у 2022 році через великий ризик неповернення коштів.

Також, через військову агресію, яка привела до зниження доходів та зростанню частки непрацюючих активів кількість діючих банків порівняно з 2022 роком скоротилась на 4, та становить 67 банків на 1 січня 2023 року. На сьогоднішній день кредитування відновлюється, кредити видаються, проте є великі ризики.

Варто відмітити, що банківському сектору притаманні високоризикові операції, тому моніторинг є обов'язковим для банківської діяльності з боку держави та Національного банку України [7].

Кредит - це кошти та матеріальні цінності, які надаються банком на тимчасове використання клієнтам за певними умовами, терміном, гарантіями [6].

Класифікація банківських кредитів здійснюється за різними критеріями, найбільш поширеними з яких є [4]: термін кредитування, наявність та вид забезпечення, рівень ризику, метод надання, спосіб погашення, термін погашення, вид процентної ставки, спосіб оплати відсотків, кількість кредиторів.

Якщо розглядати кредити з боку терміну їх надання, то розрізняють короткострокові – на строк до одного року, середньострокові – на строк від одного до трьох років, довгострокові – понад три роки.

Кредит забезпечує нагромадження та перерозподіл капіталу та отримання максимального прибутку забезпечуючи потреби розширеного відтворення

Таблиця 1. Класифікація банківських кредитів

Table 1. Classification of bank loans

Класифікація банківських кредитів	
Показник	Характеристика
За терміном надання	
Короткострокові	на строк до одного року
Середньострокові	на строк від одного до трьох років
Довгострокові	на строк від трьох років
За суб'єктами кредитних відносин	
Комерційний кредит	кредит, який надається як аванс, відстрочення або розстрочка на товар чи послугу. Цей кредит допоможе прискорити реалізацію товарів чи послуг, з одержання прибутку від відсотка, який надається при виданні комерційного кредиту.
Споживчий кредит	кредит, який надається від банку на певний термін, для купівлі або оплати товарів чи послуг. Це найпопулярніший вид кредитування в Україні.
Державний кредит	кредит, з боку держави для фізичних або юридичних осіб. Однією з головних цілей цього кредиту є поповнення держбюджету.
Міжнародний кредит	кредит, який укладається між кредиторами та позичальниками різних країн. За допомогою цього кредиту можна перерозподілити позичковий капітал між країнами та економити на затратах обігу який присутній у сфері міжнародних розрахунків.

Банківський кредит	позичковий капітал банку в грошовій формі, передається на тимчасове користування, за умовах повернення у визначений строк.
За наданням операцій	
Активні	банк є кредитором
Пасивні	банк є боржником

Джерело: розроблено авторами за допомогою джерел [2], [5], [8], [11], [16].

Банківське кредитування передбачає широке використання коштів. Кредит задовольняє потреби у засобах, які потрібні на виробництві та реалізації певних видів продукції.

Кредитний портфель – це інструмент управління активними операціями банку, метою здійснення яких є підвищення прибутку, ефективності діяльності, що досягається шляхом надання позичок за різними напрямками кредитування з урахуванням вимог кредитної політики банку та органів банківського нагляду [14].

Банківська система має різні нормативи, метою яких є забезпечення стабільності та безпеки банківської системи, захист інтересів клієнтів та їх довіра послугам на банківському ринку. Кожна група нормативів є важливим для стабільності та ефективності банківської системи.

Зокрема, серед таких нормативів можна виділити п'ять груп: нормативи капіталу, ліквідності, кредитного ризику, інвестування та відкритої валютної позиції. Кожна з цих груп нормативів має свої особливості та відповідальність перед регуляторами. Розуміння цих нормативів та їх дотримання є важливим для ефективної та стабільної роботи банків.

Група нормативів кредитних ризиків складається з:

1. Н7 – максимальний розмір кредитного ризику на одного із сторін договору
2. Н8 – великі кредитні ризики
3. Н9 – максимальний розмір кредитного ризику за операціями осіб які пов'язані з банківською діяльністю.

Таблиця 2. Поточна ситуація з кредитними ризиками в банківській системі за нормативами. за 2020 – 2023 рр.
Table 2. The current situation with credit risks in the banking system is in compliance with the standards. for 2020 – 2023

№	Норматив	Рік			
		01.02.2020	01.02.2021	01.02.2022	01.02.2023
1	Н7	17,09 %	19,46%	18,42%	17,35%
2	Н8	111,66%	96,46%	70,35%	90,73%
3	Н9	6,60%	4,21%	4,25%	2,96%

Джерело: розроблено авторами за допомогою джерела [10]

Найнижчий показник максимального розміру кредитного ризику на одного із сторін договору був у 2020 році спричинений пандемією COVID-19, у 2021 році показник збільшився та склав 19,46%, але до лютого 2023 року показники мали тенденцію до зниження та склали 17,35% [10]. Це свідчить про те, що банки зменшили свою залежність від контрагентів, що сприяло збереженню стабільності банків.

З 2020 року по 2023 рік ми спостерігаємо коливання показників нормативу великих кредитних ризиків. Найбільший показник був у 2020 році, що свідчить про економічну нестабільність через глобальну економічну кризу, яка була пов'язана з пандемією COVID-19, та обсягом кредитів з високим ризиком на ринку. У 2022 році ми спостерігаємо найнижчий показник - 70,35%, що свідчить про стабільність та зменшення великих обсягів кредиту з високим рівнем ризику. У 2023 році через війну надання кредитів є дуже ризиковим, але банки відновлюють кредитні операції, тому показник збільшився та склав 90,73%.

За даними ми спостерігаємо, що показники з 2020 до 2023 років мають тенденцію до зниження, що свідчить про те, що банки покращують моніторинг та свій кредитний портфель.

Також на економіку впливають непрацюючі кредити, бо кредит розподіляється нерационально та банки втрачають довіру населення та інших учасників ринку, що уповільнює зростання економіки країни.

Військове вторгнення створила багато проблем з кредитним сектором в банківській системі. Через падіння попиту на кредити, через низьку платоспроможність бізнеса та населення зросли обсяги непрацюючих кредитів. Непрацюючі кредити впливають на економіку уповільнюючи її зростання та зниженням довіри серед учасників ринку у банківському секторі. Зараз банківська система має великий обсяг непрацюючих активів.

Падіння роздрібного кредитного портфеля, що тривало з початку повномасштабного вторгнення, призупинилося. Умови кредиту не пройшли повне відновлення бо кредитування ще не стало таким вигідним, яким було до війни. На сьогоднішній день банки з онлайн-каналами та спеціалізацією на кредитних картках займають лідерські позиції. Якість роздрібного кредитного портфеля поліпшується: частка непрацюючих кредитів дещо знижується, як і частка прострочених позик. Це свідчить про те, що пік кредитних збитків унаслідок війни пройдено [4].

Таблиця 3. Основні показники діяльності банків України.

Table 3. The main indicators of the activity of banks in Ukraine.

Показник	01.02.2023	01.04.2023	01.06.2023	01.08.2023	01.10.2023
Кредити надані клієнтам	1 028 852	1 001 784	983 181	987 685	1 001 014
Кредити, що надані органам державної влади	24 244	22 677	21 228	20 389	19 670
Кредити, що надані суб'єктам господарювання	794 181	772 714	753 590	756 708	765 748
Кредити, що надані фізичним особам	210 408	206 342	208 337	210 537	215 545
Кредити, надані небанківським фінансовим установам	19	52	26	50	50
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	962 064	993 565	1 086 997	1 185 025	1 235 776
Резерви за активними операціями банків	371 653	371 126	368 650	365 936	362 150

Джерело: розроблено авторами на основі [15]

За даними таблиці ми бачимо, що майже всі показники мають тенденцію до зниження. Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції збільшилися на 273 712 млн. грн. та склав 1 235 776 млн. грн., що свідчить про зростання інвестиційно кредитного портфелю банків [9].

Робота з непрацюючими кредитами повинна бути ефективною для їх зниження та подальшої стійкості банків.

Станом на 1 грудня 2023 року найбільше непрацюючих кредитів припадає на АТ КБ «ПриватБанк», це 61,5% від загального обсягу кредитного портфелю. АТ КБ «Ощадбанк» – другий за рейтингом, сума непрацюючих кредитів складає 68 873, що становить 48,3% від кредитного портфелю банку. Найменший обсяг непрацюючих кредитів спостерігається за АТ КБ «Універсал банк», обсяг кредитного портфелю банку складає 43 014 млн грн, непрацюючих кредитів – 7 581 млн грн, що становить 9,2%.

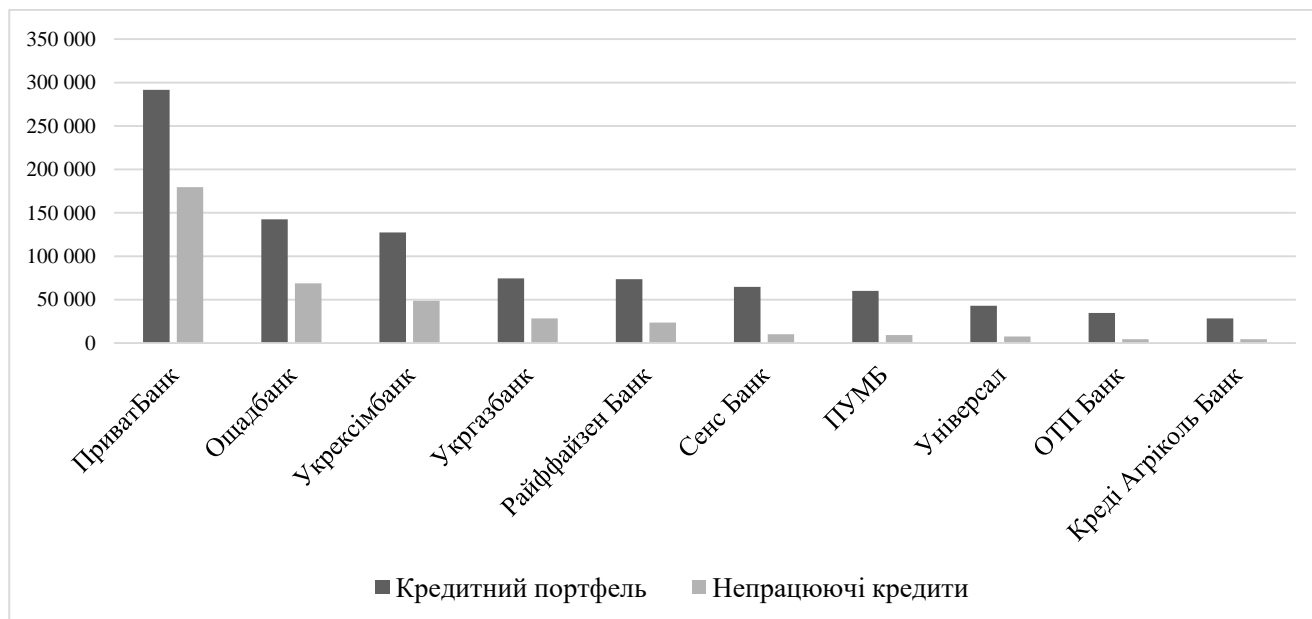

Рисунок 3. Програма аналізу доходів для формування аналітичної інформації

Figure 3. Revenue analysis program for generating analytical information

Джерело: розроблено автором за допомогою джерела [13].

Таблиця 4. Топ -10 банків України за обсягом непрацюючих кредитів за 2023 рік

Table 4. Top 10 Ukrainian banks for processing non-performing loans for 2023

Найменування банку	Обсяг непрацюючих кредитів (NPL), млн грн	Загальний обсяг кредитного портфелю, млн грн	Частка непрацюючих кредитів (NPL) у обсязі кредитного портфелю, %
ПриватБанк	179 476	291 598	61,5%
Ощадбанк	68 873	142 534	48,3%
Укресімбанк	48 668	127 391	38,2%
Укргазбанк	28 453	74 468	31,8%
Райффайзен Банк	23 703	73 516	13,9%
Сенс Банк	10 214	64 765	43,9%
ПУМБ	9 319	60 088	15,5%
Універсал	7 581	43 012	9,2%
ОТП Банк	4 473	34 734	21,8%
Креді Агріколь Банк	4 370	28 356	15,4%

Джерело: розроблено автором за допомогою джерела [13]

АТ КБ "ПриватБанк" – найбільший універсальний банк України з вітчизняним капіталом, 100% акції банку належать державі в особі Кабінету Міністрів України. Банк надає послуги малому та середньому бізнесу та корпоративному сектору. АТ КБ "Приватбанк" здійснює свою діяльність на підставі ліцензії, виданої Національним банком України.

Таблиця 5. Аналіз основних показників діяльності АТ КБ ПриватБанк за період 2021- 2023 рр., млн.грн.

Table 5. Analysis of the main indicators of activity of AT CB PrivatBank for the period 2021-2023, million UAH

Показники	2021	2022	2023	Відхилення
Активи	407 257	549 739	559 273	255 241
Зобов'язання	340 642	491 895	484 921	144 279
Власний капітал	66 615	57 843	74 351	7 736

Джерело: розроблено авторами за допомогою джерела [1].

За даними таблиці ми бачимо, що активи та зобов'язання банку значно зросли, але власний капітал показав дещо нижчий темп зростання.

Кредитування є важливим джерелом прибутку та компонентом відносин банку. Мета кредитної політики АТ КБ "ПриватБанк" – контроль ризиків, які виникають в процесі розміщення кредитних ресурсів [11]. В таблиці 6 наведені основні кредитні продукти банку.

Таблиця 6. Основні типи кредитних продуктів АТ КБ "ПриватБанк"

Table 6. Main types of credit products of JSC CB "PrivatBank"

Юридичні особи та/або фізичні особи-підприємці		Фізичні особи	
Тип кредиту	Максимальний прийнятний термін, років	Тип кредиту	Максимальний прийнятний термін, років
1. Кредити в поточну діяльність		1. Кредити без забезпечення	
овердрафт на поточний рахунок	1 (до 2 років для документарних операцій)	кредитні картки	20 (з щомісячним погашенням)
кредит на поповнення обігових коштів		споживчі кредити	2
документарні операції		2. Забезпечені кредити	
торгове фінансування		іпотека	20
2. Інвестиційне фінансування		фінансування авто, в т.ч. в лизинг	7
фінансовий лізинг	5 (до 7 років у випадку цільового фінансування на утеплення та модернізацію використання ресурсів)	кредит під заставу депозиту	1
інвестиційний кредит (в т. ч. у формі документарної операції)		фінансування під заставу нерухомості	5

Джерело: розроблено автором за допомогою джерела [1].

Таблиця 7. Динаміка і структура кредитного портфеля АТ КБ Приватбанк за 2021 – 2022 рр., млрд. грн.

Table 7. Dynamics and structure of the loan portfolio of AT CB Privatbank for 2021 – 2022, billion UAH.

Найменування статті	2021	2022
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляється як окремих портфель	164 327	162 355
Кредити юридичним особам	491	1 070
Кредити фізичним особам – кредитні картки	383	2 460
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	528	6 228
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	6	39
Кредити фізичним особам – на придбання автомобіля	-	-
Кредити фізичним особам – інші кредити	1	27
Кредити підприємствам малого і середнього бізнесу	1 201	536
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	109	87

Джерело: розроблено авторами за допомогою джерела [1].

За даними таблиці всі показники мають тенденцію до збільшення, але кредити фізичним особам – кредитні картки та іпотечні кредити значно зросли та склали 2 460 млрд. грн. та 6 228 млрд. грн.

Для оцінки ефективності управління кредитними операціями АТ КБ «ПриватБанк», необхідно визначити кредитну політику банку.

Таблиця 8. Аналіз кредитної активності АТ КБ «ПриватБанк» у 2021-2022 рр
Table 8. Analysis of credit activity of JSC CB "PrivatBank" in 2021-2022

Показники	2021	2022
Кредити клієнтам, млн. грн.	68 218	68 084
Активи банку, млн. грн.	401 296	540 596
Питома вага кредитів в активах банку	16,97 %	12,62 %

Джерело: розроблено авторами за допомогою джерела [1].

За даними таблиці кредитна активність АТ КБ «ПриватБанк» є невисокою. це обумовлено невеликою часткою кредитів наданих клієнтам у загальному обсязі активів. Питома вага кредитів в активах банку зменшилася на 4,35 % та склала 12,65 % за показниками 2022 року.

Висновки. Незважаючи на те, що кількість банків скоротилася, банківський сектор продовжував ефективно працювати. Зараз, у 2023 році банківська система має великий обсяг непрацюючих активів, що є збитковим для банківської системи та економіки країни в цілому. Під час воєнного стану банки стикаються з проблемами, які суттєво впливають на банківську діяльність: зниження попиту на кредитування, скорочення відділень банків, нестабільність в роботі через проблеми з електропостачанням.

Непрацюючі кредити впливають на економіку уповільнюючи її зростання та зниженням довіри серед учасників ринку у банківському секторі. Зараз банківська система має великий обсяг непрацюючих активів. Станом на 1 грудня 2023 року найбільше непрацюючих кредитів припадає на АТ КБ «ПриватБанк», це 61,5% від загального обсягу кредитного портфелю, за ним – АТ КБ «Ощадбанк» (48,3%). У Universal Bank менше всього проблемних кредитів (9,2%).

Навіть в умовах військового стану банки почали відновлювати надання кредитних операцій, що ми бачимо на прикладі АТ КБ «ПриватБанк», який спеціалізується на бізнес-кредитах для оптової торгівлі. Кредитна активність АТ КБ «ПриватБанк» є невисокою. це обумовлено невеликою часткою кредитів наданих клієнтам у загальному обсязі активів. Питома вага кредитів в активах банку зменшилася на 4,35 % та склала 12,65 % за показниками 2023 року.

Список літератури

1. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК" РІЧНИЙ ЗВІТ. 31 грудня 2022 року: офіц. сайт URL: https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf
2. Державний кредит - що це простими словами: офіц. сайт URL: <https://fibi.tech/wiki/derzhavnij-kredit-sho-ce-prostimi-slovami>
3. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. 2023: офіц. сайт URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=4
4. Класифікація банківських кредитів: офіц. сайт URL: <https://livingfo.com/klassifikatsiia-bankivskykh-kredytiv/>
5. Комерційний кредит: офіц. сайт URL: https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/komertsyynyy_kredyt
6. Кредит. Фінансова абетка: офіц. сайт URL: <https://suspilne.media/2065-kredit-finanova-abetka/>
7. Кудіна В. Г. Класифікація ризиків у банківській сфері: теорія та практика. URL: <http://masters.donntu.ru/2013/iem/voloxina/library/kudina.pdf>
8. Міжнародний кредитний ринок (NPL): офіц. сайт URL: <https://pns.hneu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=222326>
9. Наглядова статистика. 2023: офіц. сайт URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
10. Офіційний сайт Національного банку України: офіц. сайт URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_Banks_2023-02-01.xlsx
11. Офіційна сторінка АТ КБ «ПРИВАТБАНК»: офіц. сайт URL: <https://privatbank.ua/>
12. Прийдун, Л. М. Споживче кредитування та перспективи його розвитку в Україні. 2013. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1825/1/Perig%20G.Ye.,%20BSs-51.pdf>
13. Рівень непрацюючих кредитів (NPL): офіц. сайт URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
14. Степаненко К. Р. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ. 2016. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_3_2016ua/30.pdf
15. Сумарні активи банків. Активи банків України (2008 – 2023): офіц. сайт URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/>
16. Форми, види та роль кредиту: офіц. сайт URL: https://shatohina-v-i.at.ua/lekciigrohi/tema_9_formy-vidy-ta-rol-kreditu.pdf

Стаття надійшла до редакції 04.01.2024

Статтю рекомендовано до друку 26.02.2024

Yuliia Halushko

*candidate of economic sciences, senior lecturer
Educational and Scientific Institute "Karazin Banking Institute"
Kharkiv National University named after V. N. Karazin,
Maidan Svobody 4, 61022, Ukraine,
email: galushkoyuliya87@gmail.com
ORCID ID: [0000-0001-7334-3846](https://orcid.org/0000-0001-7334-3846)*

Melikova Nuraya

*financial consultant of branch #847,
JSC "UKRSIBBANK"
Maidan Svobody 4, 61022, Ukraine,
email: melikovanuraya@gmail.com*

Lending in the banking system under the conditions of marital state

Abstract. The banking sector is one of the most important components of the financial sector. The development of the credit services market is one of the indicators of the economic development of any country. Thanks to credit operations provided by banks, legal entities and individuals can attract additional monetary resources for their needs. Due to the corona crisis, banks around the world suffered certain losses. In 2022, Ukraine faced new challenges due to a military invasion that caused an economic crisis. However, the banking system of Ukraine continues to operate efficiently despite the risks and crisis situation.

The article examines the basis of the problem of bank lending. It was determined that with the increase in the volume of loans granted, the number of loans not returned by borrowers also increases, which in turn leads to a lack of monetary resources and, as a result, affects the level of interest rates on loans. It is indicated that one of the reasons for the increase in loan rates is the attraction of expensive resources. It is suggested that commercial banks of Ukraine control these risks, which will make it possible to ensure the quality of the credit portfolio. Also, a significant problem in the field of bank lending is defined as the lack of legal support for its implementation.

Keywords: *banking, loans, non-performing loans, loan portfolio, NBU.*

Fig.: 1, tab.: 8, bibl.: 15

JEL Classification: G21

For citation: Halushko Y., Melikova N. Lending in the banking system under the conditions of marital state. Financial and Credit Systems: Prospects for Development. №1(12) 2024. P. 7-14. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-01> [in Ukrainian]

References

1. JOINT STOCK COMPANY COMMERCIAL BANK "PRIVATBANK" ANNUAL REPORT. December 31, 2022 [Official site] Retrieved from https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf [in Ukraine]
2. State credit - what it is in simple words [Official site] Retrieved from <https://fibi.tech/wiki/derzhavnij-kredit-sho-ce-prostim-slovami> [in Ukraine]
3. Report on financial stability. National Bank of Ukraine. 2023 [Official site] Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=4 [in Ukraine]
4. Classification of bank loans. [Official site] Retrieved from <https://livingfo.com/klasyfikatsiia-bankivskykh-kredytiv/> [in Ukraine]
5. Commercial credit [Official site] Retrieved from https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/komertsiynny_kredyt [in Ukraine]
6. Credit. Financial alphabet. [Official site] Retrieved from <https://suspijne.media/2065-kredit-finansova-abetka/> [in Ukraine]
7. Kudina V. G. Classification of risks in the banking sphere: theory and practice. Retrieved from <http://masters.donntu.ru/2013/iem/voloxina/library/kudina.pdf> [in Ukraine]
8. International credit market [Official site] Retrieved from <https://pns.hneu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=222326> [in Ukraine]
9. Overview statistics. 2023. [Official site] Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> [in Ukraine]
10. Official website of the National Bank of Ukraine [Official site] Retrieved from https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_Banks_2023-02-01.xlsx [in Ukraine]
11. Official page of JSC CB "PRIVATBANK" [Official site] Retrieved from <https://privatbank.ua/> [in Ukraine]
12. Priudun L. M. Consumer lending and prospects for its development in Ukraine. 2013 Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1825/1/Perig%20G.Ye.,%20BSS-51.pdf> [in Ukraine]
13. Level of non-performing loans (NPL) [Official site] Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> [in Ukraine]
14. Stepanenko K. R. (2016). FEATURES OF FORMATION OF THE BANK'S CREDIT PORTFOLIO. Retrieved from http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_3_2016ua/30.pdf [in Ukraine]
15. Total assets of banks. Assets of Ukrainian banks (2008 – 2023) [Official site] Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/> [in Ukraine]
16. Forms, types and role of credit [Official site] Retrieved from https://shatohina-v-i.at.ua/lekciigrohi/tema_9_formy-vidi_ta_rol_kreditu.pdf [in Ukraine]

The article was received by the editors 04.01.2024

The article is recommended for printing 26.02.2024

Фінанси, облік, аудит та оподаткування

Finance, accounting, audit and taxation

DOI: [10.26565/2786-4995-2024-1-02](https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-02)

UDC: 657.1

Cristine Mae A. Casas

*Bachelor of Science in Accountancy, Saint Columban College, Student,
0362 Vicencio Sagun St, Pagadian City, Zamboanga del Sur, Philippines,
e-mail: cristinemae.casas@sccpag.edu.ph*

Eunice P. Cariaga

*Bachelor of Science in Accountancy, Saint Columban College, Student,
0362 Vicencio Sagun St, Pagadian City, Zamboanga del Sur, Philippines,
e-mail: eunice.cariaga@sccpag.edu.ph*

Khate Marie C. Adlawan

*Bachelor of Science in Accountancy, Saint Columban College, Student,
0362 Vicencio Sagun St, Pagadian City, Zamboanga del Sur, Philippines,
e-mail: khtemadlawan.cbe@sccpag.edu.ph*

Ace Virgel T. Batingal

*College Instructor, Bachelor of Science in Business Administration-
Human Resources Management, Saint Columban College,
0362 Vicencio Sagun St, Pagadian City, Zamboanga del Sur, Philippines,
e-mail: atbatingal.cbe@sccpag.edu.ph*

Eligen H. Sumicad Jr.

*Accounting Instructor, Bachelor of Science in Accountancy, Saint Columban College,
0362 Vicencio Sagun St, Pagadian City, Zamboanga del Sur, Philippines,
e-mail: eligen.sumicadjr@sccpag.edu.ph*

Exploring the Bookkeeping Practices of Family-owned Business: A Case Study of Carriaga Traders Mart

Abstract. Carriaga Traders Mart (CTM), an established retail business, has transitioned from a small grocery store to a thriving enterprise, offering a diverse array of affordable products. Their sustained success is attributed to meticulous bookkeeping practices. This study explores how a family-owned business can effectively implement bookkeeping practices to address unique bookkeeping challenges, offering valuable insights from CTM's experiences that benefit entrepreneurs, investors, and policymakers. Positive Accounting Theory (PAT) underpinned this investigation, shedding light on how economic, political, market factors, and contracting considerations influence bookkeeping practices, particularly in the context of CTM. The research employed a qualitative case study approach. Through extensive interviews with key financial management personnel, it gained comprehensive insights into the company's bookkeeping and financial practices. Participants included individuals directly involved in CTM's bookkeeping and financial management, meticulously selected based on their expertise in the field. The study's findings underscored CTM's meticulous bookkeeping practices, encompassing technology-driven sales recording, rigorous expense management, and a commitment to financial transparency. The study recommends that entrepreneurs adopt advanced accounting software and technology to enhance efficiency, implement risk mitigation strategies, and prioritize cross-functional personnel training to strengthen their financial practices. For financial managers, the study suggests investing in ongoing training, diversifying financial tools and methods, and emphasizing skill development to navigate the ever-evolving business landscape effectively. In conclusion, this research contributes to the discourse on bookkeeping practices, bridging theoretical insights from PAT with practical knowledge from CTM. It underscores the importance of a versatile and adaptive approach to bookkeeping practices in real-world business settings.

Keywords: *bookkeeping practices, family-owned business, accounting, recordkeeping, point of sale system, manual recording, financial practices, international economic relations.*

JEL Classification: M41, F 39

Formulas: 0; Fig.: 0, table: 0

For citation: Cristine Mae A. Casas, Eunice P. Cariaga, Khate Marie C. Adlawan, Ace Virgel T. Batingal, Eligen H. Sumicad Jr. Exploring the Bookkeeping Practices of Family-owned Business: A Case Study of Carriaga Traders Mart. *Financial and Credit Systems: Prospects for Development*. №1(12) 2024. P. 15-23. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-02>

Introduction. In today's realm of business, family-owned enterprises stand as pillars of economic activity, contributing significantly to global markets. However, these entities grapple with distinctive challenges, particularly in the realm of financial management and bookkeeping practices. This study delves into the intricacies of bookkeeping within family-owned businesses, with a focal point on Carriaga Traders Mart. Carriaga Traders Mart, founded in the early 1990s, evolved from a small grocery store into a diverse merchandise business, incorporating a bookstore, kitchenware, ready-to-wear products, printing, and plastic ware. The founder's entrepreneurial spirit, strategic partnerships, and commitment to quality contributed to the business's success and loyal customer base, it attributes its success to effective bookkeeping practices. The exploration of this specific context arises from a recognition of the unique accounting challenges that family-owned businesses confront, stemming from limitations in resources, knowledge, and the dynamic nature of their operational environments. The overarching challenge lies in understanding how these businesses can implement sound bookkeeping and record-keeping systems for sustained growth and success. Entrepreneurs, investors, and policymakers could gain critical insights into how to assist the expansion and development of family-owned businesses by learning about the accounting strategies used by successful family-owned businesses. By examining Carriaga Traders Mart's bookkeeping practices, it offered insights, suggestions, and lessons learned that could help family-owned organizations create efficient financial systems and make wise judgments.

Literature review and the problem statement. A family firm represents a unique organizational structure that integrates both familial elements and contemporary business organization. Key characteristics include family ownership and the collaborative governance involving family members [1]. The success or failure of modern commercial institutions is significantly influenced by accounting [2]. An accounting system is a systematic, effective method for delivering precise financial data and controls [3]. Bookkeeping is the systematic and orderly recording of business transactions while accounting is the classification, analysis, and interpretation of the business record for decision making [4]. A well-organized record-keeping system must furnish the necessary information for managerial planning and control functions [5]. Record keeping is a comprehensive process that involves capturing, maintaining, and ensuring the availability of genuine and easily accessible business records [6]. Many need to pay more attention to the importance of finances and accounting when creating and implementing realistic and effective strategies [7]. Most owners need more financial statement knowledge and interpretation skills [8]. The lack of efficient bookkeeping and accounting systems has an impact on the decision-making quality within the organization [9]. This study utilizes the Positive Accounting Theory (PAT) by Watts and Zimmerman (1990) as a theoretical framework to examine the bookkeeping practices of Carriaga Traders Mart. PAT focuses on economic, political, and market factors influencing accounting practices, suggesting that firms adopt diverse accounting methods to maximize self-interest [10]. This study explored family-owned business bookkeeping practices through a case study on Carriaga Traders Mart. The research focused on understanding the organization's fundamental bookkeeping principles and processes in managing its financial affairs. The study sought to elucidate Carriaga Traders Mart's bookkeeping practices by addressing the central question, "How did Carriaga Traders Mart describe their bookkeeping practices?" Additionally, it aimed to provide insights into specific queries, including the bookkeeping practices utilized by Carriaga Traders Mart, the measures taken to ensure accuracy, reliability, and transparency in financial statements, the approach to recording and classifying financial transactions, the management of cash flow, accounts receivable, and accounts payable through bookkeeping, the challenges faced in maintaining efficient bookkeeping processes, and the methods

employed to address these challenges. The findings of this study contributed to the understanding of best practices in bookkeeping for family-owned businesses and identified potential challenges and areas for improvement that could enhance the financial management capabilities of other family-owned organizations.

The research on Carriaga Traders Mart's bookkeeping practices employed a qualitative study, focusing on understanding complex phenomena through non-numerical data such as interviews, observations, and document analysis. The qualitative case study design, as interpreted by Merriam, involved an in-depth exploration of the specific case of Carriaga Traders Mart. This approach facilitated a comprehensive understanding of the company's bookkeeping practices by gathering detailed and context-specific data. While advantageous for providing precise insights, the potential limitation lies in the applicability of findings to other contexts. Despite this, the qualitative case study approach was well-suited for investigating Carriaga Traders Mart, allowing for a thorough exploration of its financial dynamics within the family-owned business setting. The study aimed to present a nuanced analysis of the company's bookkeeping practices, uncovering specific procedures, strategies, and challenges through in-depth interviews, observations, and data mining of financial documents. The study on Carriaga Traders Mart's bookkeeping practices took place in Pagadian City, focusing on a real-world family-owned business in the retail industry. The research participants included individuals directly involved in bookkeeping and financial management, identified by coded identifiers (P1 to P5) to ensure privacy. Participants were selected based on criteria such as employment at Carriaga Traders Mart, key roles, diversity, willingness to participate, and availability for interviews, using purposive sampling to gather meaningful insights into the family-owned business's bookkeeping practices.

In this study, researchers utilized a multifaceted approach to data gathering, acting as the primary instrument. Semi-structured interviews, translated into participants' vernacular language, were conducted to elicit detailed insights into Carriaga Traders Mart's bookkeeping practices. Observation logs documented on-site observations, while data mining involved analyzing financial documents for a comprehensive understanding. The data gathering process began with obtaining permission and adhering to protocols, employing purposive sampling and ensuring informed consent. Interviews, conducted in person, were recorded and transcribed, and on-site observations supplemented understanding. Data mining focused on financial documents to assess Carriaga Traders Mart's performance. The study prioritized confidentiality, securely storing data, and aimed to provide a holistic understanding of bookkeeping practices' impact on the business. In the data analysis phase, the researchers rigorously examined semi-structured interviews, field notes, and documents obtained through data mining, employing Merriam's principles and emphasizing category construction. They systematically organized data into distinct categories based on common themes, patterns, and emerging concepts, employing codes to group segments with similar characteristics. The analysis involved exploring connections, comparisons, and contradictions within the data to gain a comprehensive understanding of Carriaga Traders Mart's bookkeeping practices. To enhance credibility, member checking was conducted, involving sharing preliminary findings with participants for feedback and verification, ensuring accuracy and completeness. Ethical considerations were prioritized, with a focus on voluntary participation, informed consent, privacy, and confidentiality. The study strictly adhered to ethical guidelines, safeguarding participants' rights, welfare, and dignity throughout the research process.

Research result. Researchers act as instruments, utilizing various methods for data collection. The data analysis follows a category construction approach, identifying themes through review, summarization, and organization of data. This research design offers valuable insights into family-owned business bookkeeping practices, enriched by the integration of PAT as a theoretical framework. The study's results provide a comprehensive understanding of how Carriaga Traders Mart described its bookkeeping practices.

Seven subcategories emerged in the bookkeeping practices used by Carriaga Trader's Mart namely, Utilizing Point of Sale (POS) for Sales Recording, Managing Financials through Budgeting, Record-keeping, and Financial Reporting, Combining Manual Entry for Purchases with a Digital Record-Keeping System, Complying with Tax Regulations and Managing External Contributions, Maintaining Comprehensive Financial Records, Utilizing Electronic Filing Payment System and Excel, and Managing Inventory Through POS System. Carriaga Traders Mart's bookkeeping practices provide a detailed glimpse into their comprehensive financial operations. They employ a Point of Sale (POS) system for sales recording, ensuring accuracy through meticulous entry into their system, generating cashiering reports, and maintaining sales invoices and journals. The company emphasizes the separation of personal and business finances, showcasing commitment to financial planning and control. Additionally, Carriaga Traders Mart employs a systematic approach to recording purchases, adheres to tax regulations, and manages external contributions. Their commitment to maintaining comprehensive financial records involves detailed documentation of daily expenses, disposals, and financial transactions.

The company combines manual entry and digital record-keeping systems for purchases, systematically documenting acquisitions through digital tools while ensuring transparent financial documentation. Compliance with tax regulations, including Value-Added Tax (VAT) registration and timely submission of reports, reflects Carriaga Traders Mart's commitment to legal obligations. They also manage inventory through a POS system, integrating daily sales tracking and real-time inventory updates. The utilization of electronic tools such as Excel and the Electronic Filing Payment System (EFPS) highlights their commitment to technology-driven bookkeeping practices.

Carriaga Traders Mart's bookkeeping practices align with Positive Accounting Theory (PAT), emphasizing rational economic behavior, wealth maximization, contractual principles, and consideration of political factors. These practices offer practical implications for businesses, emphasizing the importance of integrated POS systems, structured financial management, legal compliance, and efficient inventory management for long-term financial health. The company sets a standard for excellence in bookkeeping, prioritizing accuracy, transparency, and collaboration in their financial operations.

The Methods in Ensuring Accuracy, Reliability, and Transparency of its Financial Statements

The research identified key subcategories for financial statement accuracy, including Transactional Record-Keeping of Purchases and Sales through POS System, Journals, and Record Books, Verifying the Amount through Cross-Referencing and through Double and Triple Checking, Documenting Purchases Through Invoices and Receipts, Subjecting Financial Records to Regular Audits, Processing Transactions with the Use of POS, and Double-Checking Processes to Enhanced Internal Controls. Carriaga Traders Mart employs several robust practices to ensure the accuracy, reliability, and transparency of its financial statements. Firstly, the company emphasizes meticulous transactional record-keeping through a point-of-sale (POS) system, journals, and record books. Participants stress the importance of transparently recording all transactions, both cash inflow and outflow, to maintain accuracy. Secondly, Carriaga Traders Mart prioritizes data verification through cross-referencing and double or triple checking. This rigorous process, performed regularly, involves comparing balances during inventory, checking receipts against entries, and ensuring the authenticity of records through meticulous scrutiny. Thirdly, the company documents purchases thoroughly using invoices and receipts. Original copies of invoices are obtained and retained, contributing to both physical documentation and digital records. This dual approach enhances inventory tracking and management, ensuring completeness and accuracy in record-keeping.

Moreover, Carriaga Traders Mart conducts regular external audits and emphasizes the importance of internal controls, including a double-checking process during data entry. Monthly audits serve as a proactive measure to review and validate records systematically. In conclusion, Carriaga Traders Mart's practices underscore the significance of maintaining accurate financial

records, involving transparent transactional recording, meticulous data verification, thorough purchase documentation, regular audits, and robust internal controls. These practices collectively contribute to the organization's financial integrity, transparency, and overall success.

The research reveals specific areas in the recording and classification of financial transactions at Carriaga Traders Mart. These subcategories includes Employing Both Manual and Digital Approaches in Recording Expenses, Using POS, Excel, and Ledger in Recording Sales, Utilizing the POS System, Stock Cards, and FIFO method in Recording Asset, Employing Billing and Postdated Checks in Recording Liabilities, and Applying Traditional and Electronic Methods in Recording Transactions. Carriaga Traders Mart employs a comprehensive approach to recording and classifying financial transactions, addressing various challenges such as data entry accuracy, prompt transaction recording, and navigating legal complexities. The study delves into subcategories, including the management of expenses, recording sales, handling assets, and recording liabilities. The participants highlighted the meticulous recording of expenses through both manual and digital methods, emphasizing categorization and monthly reporting. Sales recording involves a cash-based method, utilizing tools like Excel and a Point of Sale (POS) system for accuracy and automation.

In asset recording, Carriaga Traders Mart manages current assets, including accounts receivable through a POS system, and emphasizes inventory management using the FIFO method. The study highlights the company's commitment to minimizing losses and ensuring responsible asset management. Current liabilities are managed strategically through billing and postdated checks, demonstrating a systematic approach to settling financial obligations within specific timelines. The study concludes with the observation that Carriaga Traders Mart employs a balanced strategy in recording transactions, combining manual methods like ledgers with digital tools for efficiency.

Theoretical analysis reveals a strong alignment between Carriaga Traders Mart's financial practices and Positive Accounting Theory (PAT), emphasizing the company's strategic approach to maximize self-interests in response to economic, political, and contracting factors. Practical implications derived from the study offer a structured model for businesses, guiding them in enhancing financial management processes for increased efficiency, transparency, and overall financial health. Overall, Carriaga Traders Mart's financial practices exemplify a harmonious blend of traditional and modern tools, showcasing a strategic and efficient approach to financial management.

Carriaga Traders Mart's interview findings revealed a comprehensive approach to financial management, encompassing Accounts Receivable Management, Cash Flow Management, and Accounts Payable Management. The company's approach to managing accounts receivable involves clear credit policies, billing procedures, and penalties for late payments. The use of a cashier program and daily reports ensures efficient tracking of receivables, with legal action considered for persistent non-compliance. The management of cash flow at Carriaga Traders Mart is characterized by a commitment to financial prudence, budgeting, and strategic decision-making. The business allocates income directly to cover operational needs, monitors expenses closely, and implements measures to avoid overdrafts.

Furthermore, the study delves into Carriaga Traders Mart's management of accounts payable, emphasizing the importance of setting purchase limits, negotiating extended payment terms during financial constraints, and tracking payables for timely settlements. The company's balanced approach to accounts payable management reflects a combination of structured limits and proactive strategies, contributing to responsible financial management, especially during challenging periods.

Finally, the study connects Carriaga Traders Mart's financial practices with Positive Accounting Theory (PAT), highlighting how their systematic management aligns with PAT's emphasis on self-interest optimization in economic and market contexts. The practical implications

of the study underscore the relevance of Carriaga Traders Mart's approaches as a tangible model for businesses aiming to cultivate positive customer relationships, ensure punctual financial transactions, and navigate economic challenges while maintaining fiscal resilience.

Carriaga Traders Mart undergoes significant challenges, the most frequently cited issues pertaining to their systems, transactions, and the unavailability of the personnel in charge. Participants commonly express concerns such as Workflow Disturbances caused by System Malfunctions, and Loss of Power and Internet, Lack of Receipts in High-Value Transactions from Suppliers and Check Payment Delays, and Operational Disruptions Due to Personnel Unavailability. Carriaga Traders Mart faces significant challenges in maintaining efficient bookkeeping processes, as outlined by the participants in the study. The challenges include workflow disturbances caused by system malfunctions, power outages, and loss of internet connectivity. These disruptions impact inventory, sales records, and overall business operations, necessitating manual reconstruction during downtime. Additionally, the lack of receipts in high-value transactions from suppliers and check payment delays pose challenges, affecting the timely fulfillment of orders and transaction processing. Operational disruptions due to personnel unavailability, especially for tasks requiring specific authorizations, further hinder smooth workflow and financial transactions.

The participants emphasize the critical role of authorized personnel and highlight the vulnerability of the business to technical issues, external transaction problems, and unauthorized absences. The challenges align with Positive Accounting Theory (PAT), emphasizing economic considerations influencing accounting practices, as Carriaga Traders Mart navigates issues related to system breakdowns, transaction delays, and personnel availability. The practical implications suggest a multi-faceted approach to enhance bookkeeping processes, including investing in stable systems, implementing backup plans, improving communication with suppliers, and proactively managing transaction delays. These strategies aim to fortify Carriaga Traders Mart's resilience and adaptability in the face of dynamic business challenges, providing insights for businesses striving for efficient bookkeeping practices.

This research explored methods employed by participants at Carriaga Traders Mart (CTM) to manage challenges in maintaining efficient bookkeeping processes. Four key categories emerged: Guidance from Experts, Implement System Mitigation, Proactive Discovery Solutions, and Consistency in Communication. In summary, Carriaga Traders Mart employs four main methods to manage the challenges associated with maintaining efficient bookkeeping processes. The first method involves seeking guidance from experts, where the team contacts tech support or programmers for assistance during system malfunctions or disruptions caused by power and internet issues. The second method is implementing system mitigation, which focuses on proactively addressing challenges by issuing checks in advance and maintaining the primary system continuously to prevent operational disruptions. The third method is proactive discovery solutions, where the staff explores alternative methods, such as using manual record books, to address workflow disturbances caused by system malfunctions or loss of power and internet. The fourth method is consistency in communication, emphasizing the importance of clear and continuous communication within the organization to effectively manage challenges.

These methods highlight Carriaga Traders Mart's proactive and adaptive approach to addressing bookkeeping challenges, emphasizing preventive measures, alternative solutions, and effective communication. The strategies align with the principles of Positive Accounting Theory (PAT), where businesses act in their self-interest by strategically choosing accounting methods based on economic, political, and contracting considerations. The practical implications suggest that businesses can benefit from seeking external expertise, implementing preventive measures, exploring alternative solutions, and maintaining effective communication channels to enhance their bookkeeping processes.

The emphasis on seeking guidance from experts underscores the practicality of tapping into external expertise, fostering continuous improvement. Additionally, the proactive strategy of implementing system mitigation and issuing checks ahead of time highlights the importance of preventive measures in ensuring operational continuity and minimizing the impact of unforeseen challenges on financial processes. The study provides valuable insights for businesses aiming to build resilience and efficiency in their bookkeeping practices.

Conclusion: The findings unveiled a meticulous approach by CTM in recording and classifying financial transactions, managing expenses, sales, assets, liabilities, and cash flow, and ensuring financial statements' accuracy, reliability, and transparency. The challenges identified, such as operational disruptions and personnel availability, underscore the importance of addressing these issues for sustained operational efficiency. By seeking expert guidance, implementing system mitigation, exploring alternative solutions, and maintaining consistent communication, Carriaga Traders Mart offers practical insights for businesses facing similar challenges.

Carriaga Traders Mart demonstrated a commitment to systematic, technology-driven, and transparent bookkeeping practices, showcasing a balance between contemporary tools like Excel and Point of Sale systems and traditional methods like record books. The company's approach to asset management reflected a strategic focus on operational efficiency and long-term value creation. Likewise, their management of liabilities exhibited a structured and systematic process, utilizing postdated checks for strategic financial management.

The scientific novelty of this study lies in unveiling Carriaga Traders Mart's meticulous bookkeeping practices, offering theoretical insights through PAT, and practical lessons from a real-world business context. The study emphasizes the importance of addressing operational challenges for sustained efficiency and provides actionable insights for businesses facing similar issues.

The theoretical importance is evident in the application of PAT, showcasing its relevance in guiding family-owned businesses towards strategic financial management. Practically, Carriaga Traders Mart serves as a model for businesses, demonstrating a commitment to transparent and technology-driven bookkeeping practices. The socio-economic effects arising from enhanced financial management include increased operational efficiency, value creation, and potential for economic growth.

Prospects for further research include a comparative analysis of bookkeeping practices across diverse family-owned businesses and exploring the long-term impacts of enhanced financial management. Additionally, future studies could delve into the evolving role of technology in shaping contemporary bookkeeping methods and its broader implications for family-owned enterprises.

References

1. Wu, J. (2018). The Theoretical Framework and Application Frontier of Socioemotional Wealth Theory: A Literature Review from the Perspective of Family Firm <https://rb.gy/yo5reg> [in English].
2. Uddin, R., Biswas, T., Ali, J., & Khatun, M. S. (2017). Accounting practices of small and medium enterprises in Rangpur Bangladesh. *Journal of Business and Finance*, 6(299), 2167–2234. <https://acesse.dev/YGpqs> [in English].
3. Olatunji, T. E. (2013). The impact of the accounting system on the performance of small and medium scale enterprises in Nigeria –A survey of small and medium enterprises in Oyo State Nigeria. *International Journal of Business and Management Invention*, 2(9), 13 – 17. [in English].
4. Abayomi, K. S. & Adegoke, A. J. (2016). The imperatives of accounting and financial records in the development of small scale enterprises in Nigeria. *Research Journal of Finance and Accounting*, 7(14), 43-52. Retrieved from www.iiste.org [in English].
5. Brijlal, P. et al. (2014). The use of financial management practices by small, medium and micro enterprises: a perspective from South Africa. *Industry & Higher Education*, 28(5): 341– 350. <http://dx.doi.org/10.5367/ihe.2014.0223> [in English].
6. Boame, I., Solace, K., & Issaka, S. (2014) Adoption of Accounting Practices and Its Effects on SMEs: Financial Perspective of Sachet Water Producers in Northern Region of Ghana <https://shorturl.at/ekuxA> [in English].
7. Watts, R., Zimmerman, J. (1990). Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective <https://www.jstor.org/stable/247880> [in English].

The article was received by the editors 16.01.2024

The article is recommended for printing 05.03.2024

Крістін Мей А. Касас

Бакалавр наук з бухгалтерського обліку, коледж Сент-Колумбан,
0362 Вісенсіо Сагун вул, місто Пагадіан, Замбоанга-дель-Сур, Філіппіни,
e-mail: cristinemae.casas@sccpag.edu.ph

Юніс П. Каріага

Бакалавр наук з бухгалтерського обліку, коледж Сент-Колумбан,
0362 Вісенсіо Сагун вул, місто Пагадіан, Замбоанга-дель-Сур, Філіппіни,
e-mail: eunice.cariaga@sccpag.edu.ph

Кейт Марі К. Адлаван

Бакалавр бухгалтерських наук, коледж Сент-Колумбан,
0362 Вісенсіо Сагун вул, місто Пагадіан, Замбоанга-дель-Сур, Філіппіни,
e-mail: khtemadlawan.cbe@sccpag.edu.ph

Ейс Віргел Т. Батінгал

Викладач коледжу, бакалавр наук з ділового адміністрування - управління людськими ресурсами,
коледж Сент-Колумбан,
0362 Вісенсіо Сагун вул, місто Пагадіан, Замбоанга-дель-Сур, Філіппіни,
e-mail: atbatingal.cbe@sccpag.edu.ph

Еліген Х. Сумікад мл.

Інструктор з бухгалтерського обліку, бакалавр наук з бухгалтерського обліку, коледж Сент-Колумбан,
0362 Вісенсіо Сагун вул, місто Пагадіан, Замбоанга-дель-Сур, Філіппіни,
e-mail: eligen.sumicadjr@sccpag.edu.ph

Дослідження практики ведення бухгалтерського обліку сімейного бізнесу: приклад Carriaga Traders Mart

Анотація. Carriaga Traders Mart (СТМ), відомий бізнес роздрібною торгівлі, перетворився з невеликого продуктового магазину на процвітаюче підприємство, що пропонує різноманітний асортимент доступних продуктів. Їх постійний успіх пояснюється ретельною бухгалтерською практикою. У цьому дослідженні досліджується, як сімейний бізнес може ефективно впроваджувати методи бухгалтерського обліку для вирішення унікальних проблем бухгалтерського обліку, пропонуючи цінну інформацію з досвіду СТМ, яка принесе користь підприємцям, інвесторам і політикам. Позитивна теорія бухгалтерського обліку (РАТ) послужила основою цього дослідження, проливши світло на те, як економічні, політичні, ринкові чинники та умови укладання контрактів впливають на практику бухгалтерського обліку, особливо в контексті СТМ. Дослідження використовувало підхід якісного тематичного дослідження. Завдяки широким інтерв'ю з ключовим персоналом фінансового менеджменту компанія отримала всебічне розуміння бухгалтерського обліку та фінансової практики компанії. Серед учасників були особи, безпосередньо залучені до бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту СТМ, ретельно відібрані на основі їх досвіду в цій галузі. Висновки дослідження підкреслили ретельну практику бухгалтерського обліку СТМ, яка включає реєстрацію продажів на основі технологій, суворе управління витратами та прагнення до фінансової прозорості. Дослідження рекомендує підприємцям використовувати сучасне бухгалтерське програмне забезпечення та технологію для підвищення ефективності, впровадження стратегій зменшення ризиків і визначення пріоритетності міжфункціонального навчання персоналу для покращення своєї фінансової практики. Для фінансових менеджерів дослідження пропонує інвестувати в постійне навчання, диверсифікацію фінансових інструментів і методів, а також наголошувати на розвитку навичок, щоб ефективно орієнтуватися в бізнес-ландшафті, що постійно змінюється. Підсумовуючи, це дослідження робить внесок у дискурс про практику бухгалтерського обліку, поєднуючи теоретичні ідеї РАТ з практичними знаннями СТМ. Це підкреслює важливість універсального та адаптивного підходу до практики бухгалтерського обліку в умовах реального бізнесу.

Ключові слова: практика ведення бухгалтерського обліку, сімейний бізнес, бухгалтерський облік, ведення документації, система торгових точок, ручний запис, фінансова практика, міжнародні економічні відносини.

Формули: 0; Рис.: 0, табл.: 0

Для цитування: Cristine Mae A. Casas, Eunice P. Cariaga, Khate Marie C. Adlawan, Ace Virgel T. Batingal, Eligen H. Sumicad Jr. Дослідження практики ведення бухгалтерського обліку сімейного бізнесу: приклад Carriaga Traders Mart. Financial and Credit Systems: Prospects for Development. №1(12) 2024. С. 15-23. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-02>

Список літератури

1. Wu J. The Theoretical Framework and Application Frontier of Socioemotional Wealth Theory: A Literature Review from the Perspective of Family Firm. Modern Economy. 2018. Vol. 09, no. 01. P. 190–202. URL: <https://doi.org/10.4236/me.2018.91012>.

2. Uddin R., Biswas T., Ali, J., Khatun M. S.. Accounting practices of small and medium enterprises in Rangpur Bangladesh. *Journal of Business and Finance*. 6(299). 2017. P. 2167–2234. URL: <https://acesse.dev/YGpqs>.
3. Olatunji T. E. The impact of the accounting system on the performance of small and medium scale enterprises in Nigeria – A survey of small and medium enterprises in Oyo State Nigeria. *International Journal of Business and Management Invention*. № 2(9). 2013. P. 13 – 17.
4. Abayomi K. S., Adegoke A. J. The imperatives of accounting and financial records in the development of small scale enterprises in Nigeria. *Research Journal of Finance and Accounting*. № 7(14). 2016. P. 43-52.
5. Brijlal P. et al. The use of financial management practices by small, medium and micro enterprises: a perspective from South Africa. *Industry & Higher Education*. № 28(5). (2014). P. 341–350. URL: <http://dx.doi.org/10.5367/ihe.2014.0223>.
6. Boame I., Solace K., Issaka S. (Adoption of Accounting Practices and Its Effects on SMEs: Financial Perspective of Sachet Water Producers in Northern Region of Ghana. 2014. . URL: <https://shorturl.at/ekuxA>.
7. Watts R., Zimmerman J. *Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective* . 1990. URL: <https://www.jstor.org/stable/247880>.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2024

Статтю рекомендовано до друку 05.03.2024

Економіко-математичні методи та моделі фінансового розвитку

Economic and mathematical methods and models of financial development

DOI: [10.26565/2786-4995-2024-1-03](https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-03)

УДК 330.5:338.2:336.7 (043.5)

Сунцова Олеся

д.е.н., професор, академік АЕНУ,

професор кафедри кібернетики та прикладної математики,

Державний податковий університет Міністерства фінансів України

вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08200, Україна

e-mail: asuntsova@gmail.com

ORCID ID: [0000-0002-3854-7939](https://orcid.org/0000-0002-3854-7939)

Роль технології блокчейн в зміні структури монетарної бази та ВВП країни

Анотація. Ця стаття досліджує роль технології блокчейн у зміні структури монетарної бази країни. Зокрема, розглядаються потенційні переваги та ризики використання блокчейну в монетарній політиці, такі як ефективність, прозорість та нові можливості для управління фінансовою системою. Стаття висвітлює зміни в підходах до монетарної політики через використання цифрових валют на основі блокчейну, а також розглядає виклики, що можуть виникнути при імплементації цієї технології. Висновки цієї статті можуть бути корисними для урядових органів, центральних банків та дослідників, які цікавляться впливом технології блокчейн на фінансову сферу.

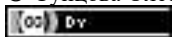
Протягом останніх років застосування технології блокчейн як заміника фіатних грошей в різних країнах світу зазнало значного розширення на світовому рівні, оскільки значна кількість бізнес-організацій усвідомила важливість всіх переваг, які надають технології блокчейн. Раніше акцент робився на контролі витрат з метою залишатися конкурентоспроможним, але останнім часом блокчейн-технології дещо посувають значення і грошову масу і взагалі впливають на структуру монетарної бази певної країни.

На основі останніх досліджень та публікацій стаття підкреслює важливість розуміння економічних принципів, які керують визначення впливів різних економічних та фінансових показників на складові економічного зростання і передбаченням наслідків таких рішень. Вона посилається на видатну роботу економістів Р. Romer, R. Lucas, R. Barro, I. Salla у Martin та R. Levine, які поклали основу для вивчення ендогенного економічного розвитку.

Метою даної статті є дослідження практики впровадження блокчейн технології у фінансове забезпечення різноманітних економічних процесів суб'єктів господарювання та їх вплив на структуру монетарної бази певної країни. Таким чином, було виявлено, що вплив блокчейну на саму структуру монетарної бази отримало мало уваги. Незважаючи на те, що блокчейн вже використовується як альтернатива складовим монетарної бази, чим змінює її структуру всередині певної країни, більшість досліджень сфокусовані на оглядах літератури та надають інформацію для практиків та наукових колективів. Отже, ця стаття ставить перед собою завдання зменшити розрив шляхом розробки моделі для виявлення викривлень у структурі монетарної бази під впливом блокчейну. Як ефективно використовувати блокчейн все ще досліджується. Як результат, робота багатьох компаній, які використовують технології блокчейн для оплат є вразливою до технічних проблем. Технологія блокчейн використовується для вирішення цієї проблеми та забезпечення обміну даними між відповідними зацікавленими сторонами. У цьому документі представлено еталон впливу технології блокчейн на структуру монетарної бази та її масу для певної країни стики на основі блокчейну для досягнення сталого функціонування грошей з інтеграцією Інтернету речей та великих даних. Нарешті, потенційні переваги та обмеження аналізуються під час впровадження цієї основи.

Методи. Макроекономічний аналіз, економетричний аналіз, аналіз тенденцій.

Результати. Визначення рівня впливу технології блокчейн на зміну структури та об'єм монетарної бази певної країни.

Дослідження викликає сумніви щодо класичних економічних доктрин, встановлюючи міцний взаємозв'язок між розподілом складових монетарної бази у її структурі та використанням технології блокчейн при оплатах за товари, роботи та послуги. Воно підкреслює, що економічний зріст країни та структура її монетарної бази залежить від частки використання в цій країні технологій блокчейн. Це дослідження відкриває можливості для подальших досліджень в цій міжгалузевій галузі.

Ключові слова: блокчейн, економічне зростання, монетарна база, фіатні гроші, ризик, інвестиція.

Рис.5, Табл.1, Бібл.:12

Для цитування: Сунцова О. Роль технології блокчейн в зміні структури монетарної бази та ВВП країни. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. №1(12) 2024. С. 24-36. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-03>

Вступ. Технологія блокчейн, спочатку розроблена як основна інфраструктура для криптовалют, таких як Bitcoin, в останні роки значно розвинулася і виявила потенціал для застосування в різних сферах, включаючи фінанси та економіку. Одним із напрямків застосування блокчейн технології є зміна структури монетарної бази країни. В даній статті ми розглянемо, як технологія блокчейн може вплинути на цей аспект економіки та які переваги і ризики вона несе.

Блокчейн - це децентралізована система збереження даних, яка складається з послідовно пов'язаних блоків. Кожен блок містить певну кількість даних, таких як транзакції, інформацію про час їх створення та посилання на попередній блок у ланцюжку. Ці блоки зв'язані між собою за допомогою криптографічних хеш-функцій, що гарантує недоступність до зміни даних у попередніх блоках без зміни всього ланцюжка. Сутність блокчейну полягає в тому, що він забезпечує децентралізований та безпечний спосіб зберігання та передачі даних без потреби довіри до централізованих організацій чи посередників. Це робить його відмінним від традиційних централізованих систем, де довіра базується на центральних установах.

Основні характеристики блокчейну включають децентралізацію, імутабельність (незмінність даних), безпеку, прозорість та надійність. Ці характеристики роблять блокчейн привабливим для використання в різних галузях, включаючи фінанси, логістику, охорону здоров'я, голосування та багато інших. Основна відмінність між блокчейн-технологією та фіатними валютами полягає у їхній природі та способі функціонування, а саме у способі зберігання і передачі даних, підґрунті, децентралізації та використанні. Блокчейн - це технологія, яка дозволяє децентралізовано зберігати та передавати дані, такі як транзакції. Фіатні валюти, навпаки, це традиційні валюти, які видані та регульовані центральними банками країн. Вона базується на технології розподіленого реєстру, де інформація зберігається на різних вузлах мережі. Фіатні ж валюти базуються на довірі до уряду та центрального банку країни, які визначають їх вартість та контролюють їх емісію. Блокчейн може бути децентралізованим, що означає, що він не потребує централізованого органу для контролю чи управління. Фіатні валюти, навпаки, керуються центральними банками та урядами, які мають владу над їх емісією та регулюванням.

Блокчейн-технологія часто використовується для створення криптовалют та інших цифрових активів, а також для реалізації смарт-контрактів та інших децентралізованих додатків. Фіатні валюти є офіційними засобами обміну, які використовуються в побуті та міжнародній торгівлі. Отже, хоча обидва типи валют можуть виконувати функцію засобу обміну, їхня природа, механізми функціонування та способи використання відрізняються. Масове використання блокчейну однозначно впливає на структуру та об'єми грошової маси певної країни.

Огляд літератури та постановка проблеми. Блокчейн - це технологія, розроблена для підтримки епохи дисrupції інформації. Вона пропонує альтернативне рішення, яке може представляти дані або набір даних, які постійно зростають. Кожен блок містить

криптографічний хеш, відмітку часу та інформацію про транзакції з попереднього блоку. Кожен блок пов'язаний між собою, тому якщо ви хочете змінити один блок, вам доведеться змінити інший. Кожен блок залишається підключеним до мережі і математично перевіряє копію блокчейну з копією інших мереж. Як реєстр транзакцій, Блокчейн дозволяє не лише використання криптовалют, але й інших цифрових валют та цифрових активів. Нематеріальні активи, такі як будинки, автомобілі, земля тощо. Однією з переваг використання блокчейну є можливість торгувати майже будь-яким цінними речами, які можна відстежувати, зменшуючи ризики та витрати для всіх зацікавлених сторін. Блокчейн має характеристики безпеки, стійкості та програмованої можливості, які є характеристиками протоколу консенсусу, що може бути використаний. (AC Nugraha, 2020)[1-12].

Згідно з N Yulianton, RCN Santi, K Hadiono, S Mulyani (2018), Блокчейн - це колекція блоків, які з'єднані (зв'язані) між собою і містять інформацію про події, які відбулися. Ключовою технологією блокчейну є здатність відстежувати розподілену базу даних. Простіше кажучи, розвиток технології блокчейн пройшов три етапи: блокчейн 1.0, який спочатку став відзначним подією в історії цифрових валют, потім блокчейн 2.0 як подальший розвиток цифрової економіки, і нарешті блокчейн 3.0 як розвиток цифрової економіки, перетворення від валютного економіки до асоціації або цифрового суспільства [1-12].

Метою даної статті є дослідження практики впровадження блокчейн технології у фінансове забезпечення різноманітних економічних процесів суб'єктів господарювання та їх вплив на структуру монетарної бази певної країни. Таким чином, було виявлено, що вплив блокчейну на саму структуру монетарної бази отримало мало уваги. Незважаючи на те, що блокчейн вже використовується як альтернатива складовим монетарної бази, чим змінює її структуру всередині певної країни, більшість досліджень сфокусовані на оглядах літератури та надають інформацію для практиків та наукових колективів. Отже, ця стаття ставить перед собою завдання зменшити розрив шляхом розробки моделі для виявлення викривлень у структурі монетарної бази під впливом блокчейну. Як ефективно використовувати блокчейн все ще досліджується. Як результат, робота багатьох компаній, які використовують технології блокчейн для оплат є вразливою до технічних проблем. Технологія блокчейн використовується для вирішення цієї проблеми та забезпечення обміну даними між відповідними зацікавленими сторонами.

Основні результати дослідження. У цифрову епоху управління та фінансове облік повинні зазнати змін. Для забезпечення прозорості та відповідальності в управлінні фінансами регіонів необхідні стандарти обліку при складанні фінансових звітів, щоб звіти та результати діяльності уряду відображали прозорість та відповідальність у фінансовому управлінні. У досягненні покращення якості діяльності уряду часто виникають дуже складні проблеми, особливо при здійсненні операцій, які потребують спеціальних умов для аналізу видимих проблем, щоб досягти чітких цілей. Часто виникають проблеми, такі як адміністративні помилки, корупція, що призводять до того, що фінансове управління не відповідає очікуванням. Тому потрібні рішення для вирішення цього. Недоліки у прозорості та відповідальності у фінансовому обліку регіонів досі існують через те, що під час складання фінансових звітів багато посадових осіб, що відповідають за фінансове управління, ще не повністю розуміють свої обов'язки та функції. Крім того, система обліку, яка зараз використовується, все ще досить легко піддається втручанню, а не помилкове ведення обліку створює можливість і надає можливість для осіб, які бажають здійснювати шахрайство, таке як корупція. (N Mokoginta, L. Lambey, 2017) [1-12].

Відбуваються зміни підході до формування монетарної політики. Традиційно монетарна політика країни здійснюється через центральний банк, який контролює емісію грошей та регулює ставки відсотків. Використання технології блокчейн може змінити цей підхід, дозволяючи створювати цифрові валюти, що базуються на блокчейні, та розподіляти їх безпосередньо між учасниками системи, обминаючи традиційних посередників.

Використання технології блокчейн може викликати значні зміни в підході до монетарної політики. Ось деякі з них:

1. Децентралізація емісії грошей: за допомогою блокчейну можна створювати цифрові валюти, які не контролюються централізованим органом, таким як центральний банк. Це може відкрити шлях до децентралізованої емісії грошей, де нові гроші створюються через механізми, засновані на протоколах блокчейну, а не за рішенням центрального органу.

2. Прозорість та підтримка фінансової стабільності: блокчейн може забезпечити високий рівень прозорості в монетарній політиці, оскільки всі транзакції можуть бути відкритими та доступними для перевірки. Це може підвищити довіру до грошової системи та допомогти уникнути фінансових криз, оскільки прозорість може сприяти ранньому виявленню проблем.

3. Ефективність переказів та платежів: використання блокчейну може полегшити міжнародні перекази та платежі, знижуючи витрати та зменшуючи час на проведення транзакцій. Це може підвищити швидкість обігу грошей та сприяти економічному зростанню.

4. Автоматизація монетарної політики: за допомогою смарт-контрактів на базі блокчейну можна автоматизувати виконання монетарної політики, забезпечуючи виконання заданих правил та обмежень без потреби в постійному втручанні центрального банку.

Описані вище напрями змін в підході до монетарної політики можуть мати велике значення для фінансової системи та економіки в цілому, приводячи до нових можливостей та викликів, які варто ретельно розглянути при розробці та впровадженні нових підходів.

Поступове заміщення фіатних валют технологіями блокчейну відбувається також за рахунок ефективності та прозорості останніх. Блокчейн технологія може забезпечити високу ефективність та прозорість управління монетарною базою. Транзакції, здійснені за допомогою блокчейну, є необоротними та необоротною, що дозволяє уникнути подвійного витрачання та маніпуляцій. Крім того, вся інформація про транзакції є доступною для перевірки та перегляду, що забезпечує прозорість та довіру в системі. Ефективність та прозорість - це дві ключові характеристики, які роблять блокчейн технологію привабливою для різних галузей. Давайте розглянемо кожен з них детальніше:

- швидкість та час виконання: блокчейн може прискорити процеси обробки транзакцій та урегулювання у порівнянні з традиційними системами. За допомогою смарт-контрактів та автоматизації, можливість проведення та підтвердження транзакцій може відбуватися безпосередньо та миттєво.

- зменшення посередників: блокчейн може усунути потребу в посередниках у фінансових операціях, таких як банки чи платіжні системи, що зменшує витрати та скорочує час, необхідний для виконання операцій.

- масштабованість: деякі блокчейн платформи мають можливість масштабування, що дозволяє обробляти великий обсяг транзакцій без збільшення часу обробки.

- перевірка транзакцій: всі транзакції, що здійснюються на блокчейні, є публічними та доступними для перевірки. Це дозволяє уникнути шахрайства та маніпуляцій, оскільки будь-хто може перевірити історію транзакцій.

- прозорість управління: управління даними та рішеннями на блокчейні може бути демократизованим та відкритим для участі громадськості. Це забезпечує більшу відкритість та довіру до процесів прийняття рішень.

- аудиторність та трасуваність: блокчейн дозволяє зберігати повну історію транзакцій, що спрощує аудит та трасування даних, особливо в контексті ланцюжків постачання чи фінансових транзакцій.

Впровадження технології блокчейн у монетарну політику також супроводжується ризиками та викликами. Наприклад, необхідність регулювання нових цифрових валют та забезпечення їх стабільності може виявитися складним завданням для урядів та регуляторів.

Крім того, існує загроза кібератак та вразливостей системи блокчейн, які можуть призвести до втрати даних чи фінансових активів. Хоча блокчейн забезпечує високий рівень криптографічного захисту, він не є повністю невразливим до кібератак. Захищеність системи може бути під загрозою внаслідок вразливостей у реалізації, атак 51% та інших видів кіберзлочинності. Блокчейн забезпечує прозорість та недоступність до змін даних, він також може створювати проблеми з приватністю та конфіденційністю даних. Деякі блокчейн платформи можуть мати обмежену захищеність персональних даних, що може призвести до порушень приватності.

У деяких випадках може виникнути потреба скасування або анулювання транзакцій, особливо в разі помилкових або незаконних дій. Однак блокчейн зазвичай не надає механізмів для здійснення таких дій, що може призвести до невідомого втрати коштів чи даних. Також неабияким викликом для поширення запровадження і використання технологій блокчейн є те, що багато країн ще не розробили чіткі закони та регуляції щодо використання блокчейну та криптовалют, і саме це недостатнє регулювання може створювати правові ризики та обмеження для прийняття та розвитку цих технологій. Для успішного впровадження блокчейну необхідно вирішити технічні, організаційні та соціальні виклики. Інтеграція з існуючими системами, недостатня кваліфікація персоналу та відмова від старих практик можуть стати перешкодами на шляху до успіху. Тому необхідно уважно оцінювати ризики та виклики, пов'язані з використанням блокчейну, і розробляти стратегії їх управління для забезпечення успішного впровадження та використання цієї технології.

Щодо країн і центрів, де технологія блокчейн використовується найбільш активно, розглянемо на мапі на рис 1. та рис. 2

Рисунок 1. Центри найбільшого використання технологій блокчейн у світі (представлено автором за даними US Data)

Figure 1. Centers of the largest use of blockchain technologies in the world (provided by the author based on US Data)
Джерело: авторська розробка за даними US Data за допомогою ППП Microsoft Power BI

Як показано на рис.1 та рис.2 є певні центри, де блокчейн-технології використовуються суб'єктами господарювання найактивніше, а також виділяється 15 країн, де спостерігається найбільший обсяг операцій з блокчейном: США, Китай, Швейцарія, Сінгапур, Японія, Велика Британія, Канада, Німеччина, Австралія, Корея, Франція, Індія, Росія, Швеція, Нідерланди. Ці країни володіють значним потенціалом у сфері блокчейн технологій, активно розвивають індустрію та впроваджують нові проекти та ініціативи, пов'язані з цією технологією.

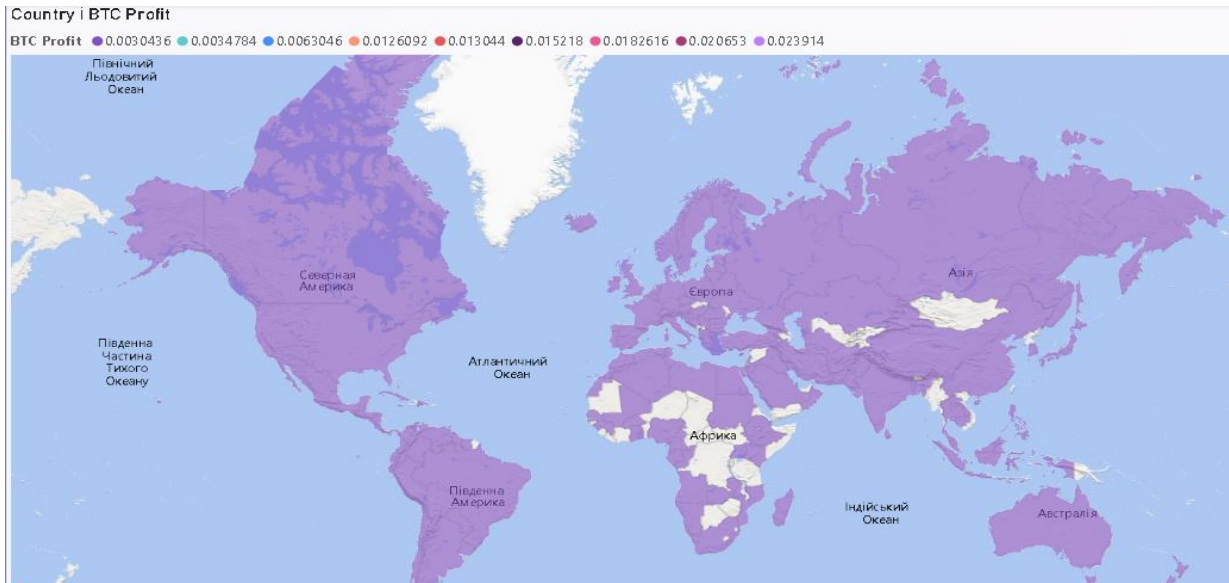

Рисунок 2. Країни, у яких найбільше прибутків було отримано суб'єктами господарювання за використання технологій блокчейн (представлено автором за даними US Data)

Figure 2. Countries in which the most profits were received by business entities for the use of blockchain technologies (presented by the author based on US Data)

Джерело: авторська розробка за даними US Data за допомогою ППП Microsoft Power BI

Якщо порівнювати обсяги оплат чи обліку операцій, які проводяться суб'єкти господарювання з усіма обсягами бізнес-операцій в певній країні, то станом на січень 2024 року (рис. 3 та 4) загальна сума токенинів за операціями у світі становила 536 млрд. долл. США.

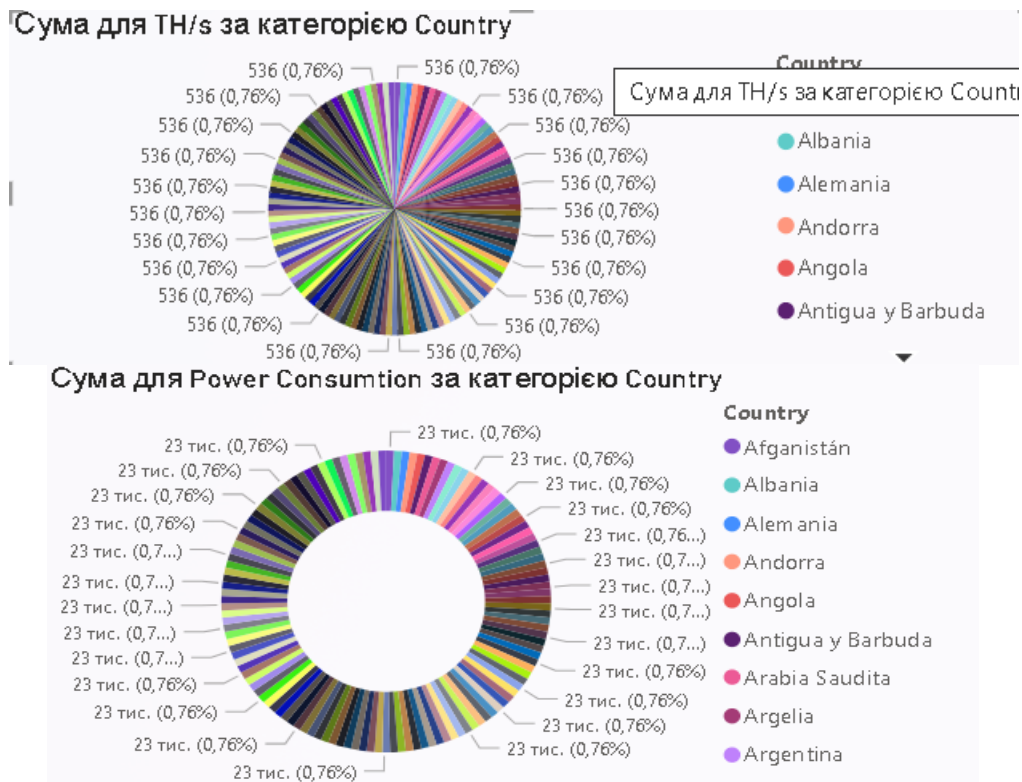

Рисунок 3. Співвідношення токенинів блокчейну та загального споживання по країнам світу
Figure 3. The ratio of blockchain tokens and total consumption by country

Джерело: авторська розробка за даними US Data за допомогою ППП Microsoft Power BI

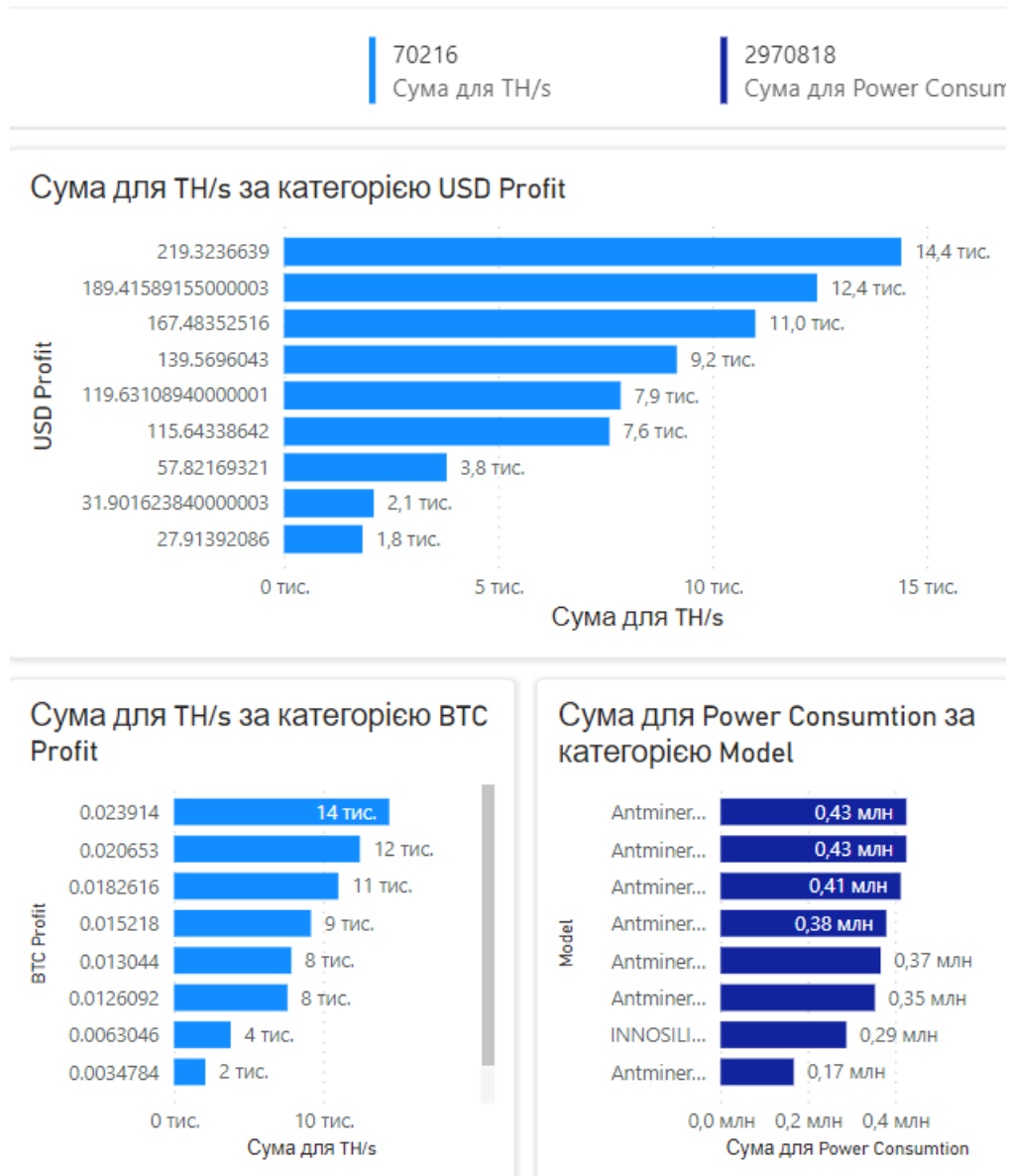

Рисунок 4. Деталізація співвідношення токенив блокчейну та світового споживання за 2023 рік
Figure 4. Breakdown of the ratio of blockchain tokens to global consumption in 2023
Джерело: авторська розробка за даними US Data за допомогою ППП Microsoft Power BI

В Україні блокчейн технологія поступово набуває популярності, і в цей час спостерігається зростання інтересу до неї як з боку бізнесу, так і з боку уряду та громадськості. Проте точні дані про кількість операцій не завжди збираються та публікуються в регулярному режимі.

Розробимо економіко-математичну модель впливу блокчейну на об'єм та структуру монетарної бази певної країни. Нехай MB_t - об'єм монетарної бази країни в час t , MB_{t-1} - об'єм монетарної бази країни в попередній час $t-1$.

Тоді можна сформулювати модель впливу блокчейну на об'єм монетарної бази як:

$$MB_t = MB_{t-1} + \Delta MB_{\text{блокчейн}} \quad (1)$$

Де $\Delta MB_{\text{блокчейн}}$ - зміна об'єму монетарної бази, спричинена впровадженням блокчейну. Ця зміна може бути позитивною або негативною, в залежності від конкретних обставин та реалізації блокчейн проектів.

Щоб розширити цю модель, можна врахувати фактори, що впливають на зміну обсягу монетарної бази через впровадження блокчейну, такі як:

- емісія цифрової валюти: впровадження цифрових валют на базі блокчейну може призвести до збільшення монетарної бази, оскільки нові одиниці цифрової валюти будуть створюватися;

- операційні витрати та ефективність: витрати на операції з блокчейну (такі як транзакційні витрати) та ефективність впровадження можуть впливати на зміну монетарної бази.

- вплив на фінансову систему: зміна управління та структура фінансової системи країни через впровадження блокчейну може мати вплив на рівень ліквідності та обсяг грошей у системі.

Ця модель може бути доповнена та адаптована відповідно до конкретних умов та обставин країни, а також змін у блокчейн-проектах та регулюванні.

Для побудови регресійної моделі впливу блокчейну та інших факторів на ВВП певної країни на основі моделі Кобба-Дугласа, спочатку нам потрібно сформулювати саму модель Кобба-Дугласа. Модель Кобба-Дугласа використовується для опису виробничої функції країни та зазвичай має такий вигляд:

$$Y = A \cdot K^{\alpha} \cdot L^{\beta} \quad (2)$$

де:

- Y - валовий внутрішній продукт (ВВП),
- A - технологічний прогрес,
- K - капітал,
- L - праця,
- α та β - еластичності виробництва по капіталу та праці відповідно.

Тепер додамо до цієї моделі вплив блокчейну та інших факторів, наприклад, інвестицій у блокчейн, кількості робочої сили та інших економічних факторів. Результатом буде регресійна модель:

$$\ln(Y) = \beta_0 + \beta_1 \cdot \ln(K) + \beta_2 \cdot \ln(L) + \beta_3 \cdot \text{Blockchain} + \beta_4 \cdot \text{Other factors} + \text{varepsilon} \quad (3)$$

де:

- Y - валовий внутрішній продукт (логарифмований),
- K - капітал (логарифмований),
- L - праця (логарифмована),
- Blockchain - показник впливу блокчейну,
- Other factors - інші економічні фактори,
- $\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4$ - коефіцієнти регресії,
- varepsilon - помилка моделі.

Для розрахунку показника Blockchain здійснимо триетапне моделювання всіх видів впливу технології блокчейн на наявними статистичними даними за період 2000-2023 роки, результати представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. Триетапне моделювання для визначення зведеного показника впливу блокчейн на монетарну базу та ВВП (розрахунок по 123 країнам за період 2000-2023рр.)
Table 1. Three-stage modeling to determine the composite indicator of the influence of blockchain on the monetary base and GDP (calculation for 123 countries for the period 2000-2023)

Модель 1: МНК, на базі спостережень 1-123 Залежна змінна: monetaryaggregates					
	Коефіцієнт	Ст. Похибка	t-статистика	p-значення	
const	8,57272e+09	2,68730e-05	3,190e+014	<0,0001	***
THs	-1,22467e+08	3,88488e-07	-3,152e+014	<0,0001	***
Blockchain	65,7117	0,000000	5,588e+016	<0,0001	***
Country	2,03486e-08	4,07525e-08	0,4993	0,6185	
MBCUSD	-5,99714e-09	7,25947e-09	-0,8261	0,4104	
Середнє зал. змін.		1,97e+10	Ст. Відх. зал. змін.		8,04e+10
Сума кв. залишків		2,92e-08	С.П. регресії		0,000016
R-квадрат		1,000000	Скориг. R-квадрат		1,000000
Лог. Правдоподібн.		1188,440	Крит. Акайке		-2366,879
Крит. Шварца		-2352,818	Крит. Хеннана-Куїнна		-2361,168
Модель 2: МЗНК, на базі спостережень 1-123 (n = 123) Пропущені або неповні спостереження виключено: 1 Залежна змінна: Blockchain Змінна використана як набір вагових коефіцієнтів: GDP					
	Коефіцієнт	Ст. Похибка	t-статистика	p-значення	
const	-412179	600563	-0,6863	0,4938	
monetaryaggregates	0,0152184	1,41066e-06	1,079e+004	<0,0001	***
Country	4914,87	9782,92	0,5024	0,6163	
Статистика на базі зважених даних:					
Сума кв. залишків		9,76e+26	С.П. регресії		2,86e+12
R-квадрат		0,999999	Скориг. R-квадрат		0,999999
F(2, 119)		58674037	P-значення (F)		0,000000
Лог. Правдоподібн.		-3670,924	Крит. Акайке		7347,849
Крит. Шварца		7356,261	Крит. Хеннана-Куїнна		7351,265
Статистика на базі вихідних даних:					
Середнє зал. змін.		3,00e+08	Ст. Відх. зал. змін.		1,23e+09
Сума кв. залишків		5,80e+15	С.П. регресії		6978648
Модель 3: Метод найменших модулів, на базі спостережень 1-123 (n = 122) Пропущені або неповні спостереження виключено: 1 Залежна змінна: Blockchain					
	Коефіцієнт	Ст. Похибка	t-статистика	p-значення	
const	5,86144e+07	2,30742e+07	2,540	0,0124	**
Country	-732695	291425	-2,514	0,0133	**
GDP	6,29614e-05	6,81581e-05	0,9238	0,3575	
Медіана зал. змін.		11065176	Ст. Відх. зал. змін.		1,23e+09
Сума абс. похибок		3,14e+10	Сума кв. залишків		1,71e+20
Лог. Правдоподібн.		-2569,233	Крит. Акайке		5144,466
Крит. Шварца		5152,878	Крит. Хеннана-Куїнна		5147,883

Джерело: авторські розрахунки

Візуально за країнами вплив блокчейну за цією моделлю представлено на рис. 5.

Сума для GDP, Сума для monetary aggregates і Сума для Blockchain за категорією Country

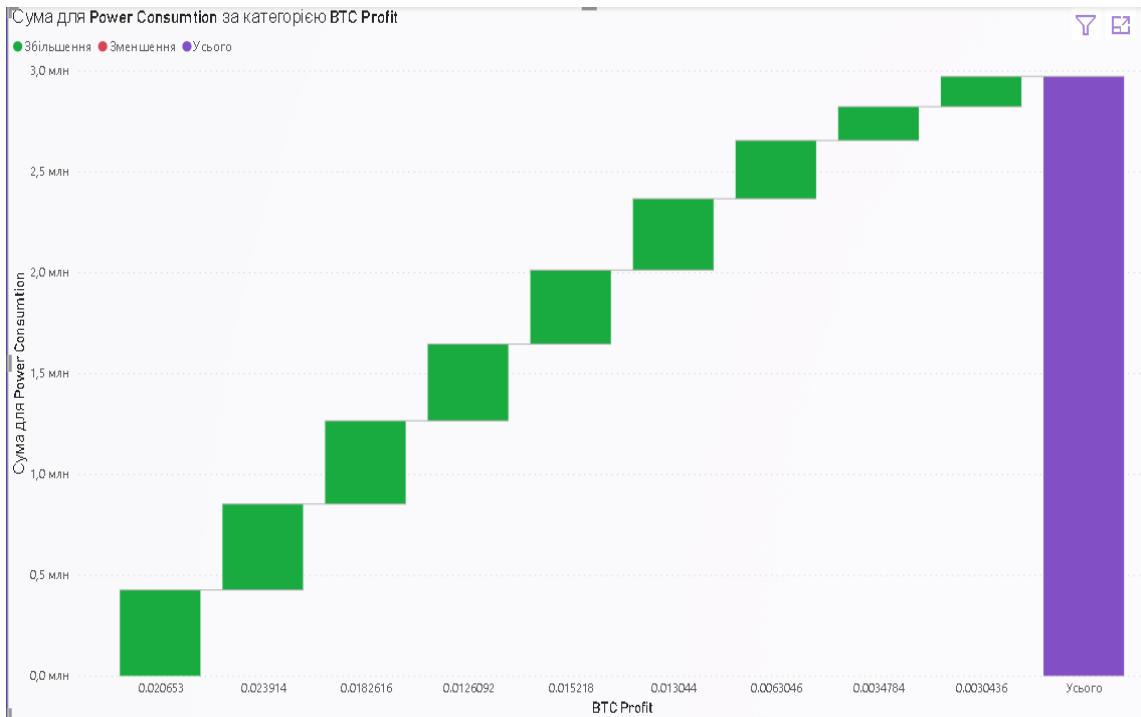
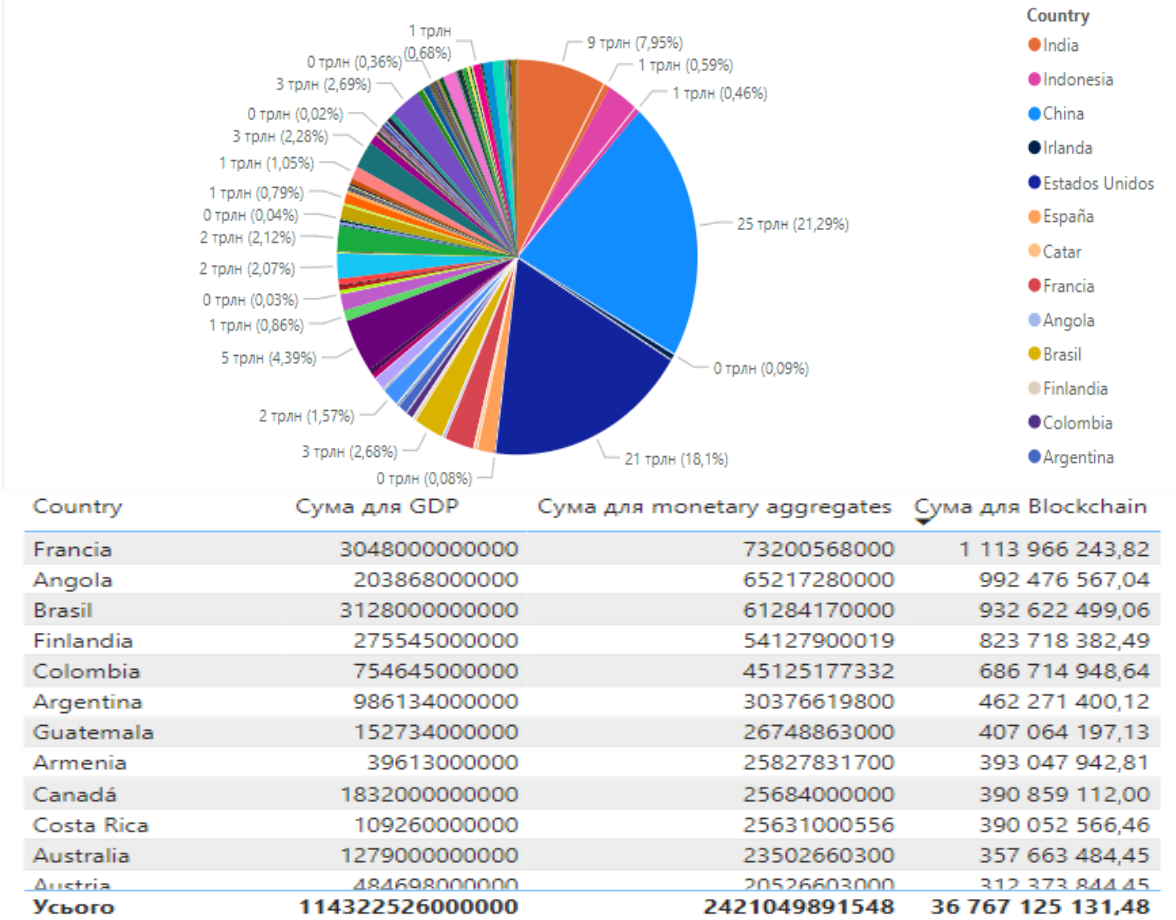

Рисунок 5. Вплив блокчейну на структуру монетарної бази та ВВП країн
Figure 5. The impact of blockchain on the structure of the monetary base and GDP of countries
Джерело: авторська розробка на основі панельних даних до моделі

Ця модель дозволяє оцінити вплив блокчейну та інших факторів на ВВП країни, враховуючи їхній взаємозв'язок з капіталом та працею за допомогою модифікації моделі Кобба-Дугласа.

Висновок. Технологія блокчейн має великий потенціал для зміни структури монетарної бази країни, забезпечуючи ефективність, прозорість та нові можливості для управління фінансовою системою. Однак успішна імплементація цієї технології вимагає уважного аналізу ризиків та викликів, а також розробки ефективних стратегій регулювання.

Аналіз показав, що технології блокчейн мають значний потенціал для трансформації традиційних моделей фінансово-кредитної системи шляхом забезпечення прозорості, безпеки та ефективності транзакцій. Результати дослідження демонструють потенційні переваги використання блокчейну для зміни структури фінансово-кредитної системи України, включаючи зменшення витрат на транзакції, підвищення прозорості та відкритості, підвищення безпеки та відновлення довіри учасників ринку. У дослідженні підкреслюється необхідність уважного вирішення питань, пов'язаних з регулятивним середовищем, конфіденційністю даних, масштабованістю та енергоефективністю для успішної реалізації технологій блокчейн в фінансовому секторі України. На основі отриманих результатів сформульовані конкретні рекомендації щодо стратегічних напрямків використання технологій блокчейн для зміни структури фінансово-кредитної системи України, включаючи розробку відповідного законодавства, створення інфраструктури та підтримку інноваційних проєктів. Результати дослідження підтверджують значущість та актуальність впровадження технологій блокчейн в фінансово-кредитну систему України та надають підставу для подальших наукових та практичних досліджень у цій області.

Список літератури

1. Budiarto, D. S., & Indarti, L. Apakah karakteristik pemerintah daerah berpengaruh pada pengungkapan laporan keuangan pemerintah daerah? Riset pada kabupaten di Jawa Tengah. *Jurnal Akuntansi Bisnis*. 2019. 12(1)
2. Goodstats.id. Menilik Statistik Korupsi di Indonesia. Diakses pada tanggal 6 Desember 2022. URL: <https://goodstats.id/article/menilik-statistik-korupsi-di-indonesiaIWZN8>
3. Guustaaf, E., Rahardja, U., Aini, Q., Santoso, N. A., & Santoso, N. P. L. Desain Kerangka Blockchain terhadap pendidikan: A Survey. *CESS Journal of Computer Engineering, System and Science*. 2021. 6(2). P.88-92.
4. Nugraha, A. C. Penerapan Teknologi Blockchain dalam Lingkungan Pendidikan: Studi Kasus Jurusan Teknik Komputer dan Informatika POLBAN. *Produktif: Jurnal Ilmiah Pendidikan Teknologi Informasi*. 2020. 4(1). P.302-307.
5. Сунцова О.О. Економетрична та цифрова трансформація бізнесу в концепціях Індустрія 4.0 та 5.0 *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2022. Том 2 №5. С. 36-47. <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-2-04> <https://periodicals.karazin.ua/fcs/article/view/18836>
6. Сунцова О.О. Управління та вимірювання цифрового ризику в бізнесі Інформаційні системи і технології управління соціально-економічними процесами в галузях економіки: колективна монографія/ за редакцією Терещенко Л.О. – Б.: УГІ, 2023. – 100-147с. 10.5281/zenodo.7924086 <https://zenodo.org/record/7924086#.ZFy2MBHP1PY>
7. Сунцова О.О. Вплив цифрових бізнес-активів та фінансових технологій на економічне зростання країни *Інфраструктура ринку*. 2022. № 68. С. 254-260 DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct68-44> http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/68_2022/46.pdf [in Ukraine].
8. Сунцова О.О. Діджиталізація та глобалізація в оподаткуванні у розрізі сучасної практики запровадження блокчейн-технологій *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2021. №3. С. 27-35. URL: <https://periodicals.karazin.ua/fcs/article/view/18331>
9. Сунцова О.О. Цифрова економіка : підручник. Дніпро: Середняк Т. К., 2023. 474 с. ISBN 978-617-8139-22-3 10.5281/zenodo.10466880
10. Сунцова О.О. Економетричне прогнозування соціально-економічних процесів у глобалізованому світі в умовах невизначеності військових дій // *Фінансовий простір України в умовах глобалізаційних і деглобалізаційних трансформацій* : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України С. В. Онишко. Ірпінь : Державний податковий університет. 2023. С. 686. ISBN 978-966-337-701-8 DOI: 10.5281/zenodo.8386114 [in Ukraine].
11. Winarno, A. Desain E-Transkrip dengan Teknologi Blockchain. In *Prosiding Seminar Nasional Pakar* 2019, April. pp. 1-37.
12. Yulianton, H., Santi, R. C. N., Hadiono, K., & Mulyani, S. Implementasi sederhana blockchain. 2018. *Стаття надійшла до редакції 04.02.2024*
Статтю рекомендовано до друку 15.03.2024

Olesia Suntsova

Doctor of Science in Economics, Professor,
Academician of AESU,
Professor of Cybernetics and Applied mathematics at
State Tax University
Vul. Universytets'ka, 31, Irpin, 08200, Ukraine
e-mail: asuntsova@gmail.com
ORCID ID: [0000-0002-3854-7939](https://orcid.org/0000-0002-3854-7939)

Role of blockchain technology in changing the structure of a country's monetary base and GDP

Abstract. This article explores the role of blockchain technology in changing the structure of a country's monetary base. Specifically, it examines the potential benefits and risks of using blockchain in monetary policy, such as efficiency, transparency, and new opportunities for managing the financial system. The article highlights changes in approaches to monetary policy through the use of blockchain-based digital currencies, as well as discusses challenges that may arise in implementing this technology. The conclusions of this article may be valuable for government agencies, central banks, and researchers interested in the impact of blockchain technology on the financial sector.

In recent years, the adoption of blockchain technology as an alternative to fiat currencies in various countries around the world has significantly expanded globally, as a significant number of business organizations have recognized the importance of all the advantages that blockchain technology provides. Previously, the focus was on cost control to remain competitive, but lately blockchain technologies have somewhat shifted the significance and monetary mass, influencing the structure of a certain country's monetary base.

Based on recent research and publications, the article emphasizes the importance of understanding economic principles that govern the determination of the impacts of various economic and financial indicators on components of economic growth and predicting the consequences of such decisions. It references the seminal work of economists P. Romer, R. Lucas, R. Barro, I. Salla y Martin, and R. Levine, who laid the foundation for studying endogenous economic development.

The purpose of this article is to investigate the practice of implementing blockchain technology in the financial support of various economic processes of economic entities and their impact on the structure of a country's monetary base. Thus, it has been identified that the influence of blockchain on the structure of the monetary base itself has received little attention. Despite blockchain being used as an alternative to components of the monetary base, thereby changing its structure within a certain country, most studies focus on literature reviews and provide information for practitioners and academic communities. Therefore, this article aims to bridge the gap by developing a model to identify distortions in the structure of the monetary base under the influence of blockchain. The effective use of blockchain is still being explored. As a result, the operations of many companies using blockchain technologies for payments are vulnerable to technical issues. Blockchain technology is utilized to address this problem and facilitate data exchange among relevant stakeholders. This document presents a benchmark for the impact of blockchain technology on the structure and mass of the monetary base for a specific country, integrating blockchain for sustainable money functioning with the integration of the Internet of Things and big data. Finally, potential benefits and limitations are analyzed during the implementation of this framework.

Methods. Macroeconomic analysis, econometric analysis, trend analysis.

Results. Determination of the level of influence of blockchain technologies on the change in the structure and volume of the monetary base of a certain country.

The study casts doubt on classical economic doctrines by establishing a strong correlation between the distribution of components of the monetary base in its structure and the use of blockchain technology for payments for goods, labor, and services. It emphasizes that the economic growth of a country and the structure of its monetary base depend on the proportion of blockchain technology usage in that country. This research opens up possibilities for further studies in this interdisciplinary field.

Keywords: *blockchain, economic growth, monetary base, fiat money, risk, investment.*

JEL C81, C82, C58, C52, C43, C33, B41, B26, B27, B17, G11, G14, G15, G23, G29, G32, O16, O50
Fig.5, Tables 1, Refs: 12

For citation: Suntsova O. Role of blockchain technology in changing the structure of a country's monetary base and GDP. *Financial and Credit Systems: Prospects for Development*. №1(12) 2024. P. 24-36. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-03> [in Ukrainian]

References

1. Budiarto, D. S., & Indarti, L. (2019). Apakah karakteristik pemerintah daerah berpengaruh pada pengungkapan laporan keuangan pemerintah daerah? Riset pada kabupaten di Jawa Tengah. *Jurnal Akuntansi Bisnis*, 12(1). [in English].
2. Goodstats.id (2022, 2 September). Menilik Statistik Korupsi di Indonesia. Diakses pada tanggal 6 Desember Retrieved from <https://goodstats.id/article/menilik-statistik-korupsi-di-indonesiaIWZN8> [in English].

3. Guustaaf, E., Rahardja, U., Aini, Q., Santoso, N. A., & Santoso, N. P. L. (2021). Desain Kerangka Blockchain terhadap pendidikan: A Survey. *CESS (Journal of Computer Engineering, System and Science)*, 6(2), 88-92. [in English].
4. Nugraha, A. C. (2020). Penerapan Teknologi Blockchain dalam Lingkungan Pendidikan: Studi Kasus Jurusan Teknik Komputer dan Informatika POLBAN. *Produktif: Jurnal Ilmiah Pendidikan Teknologi Informasi*, 4(1), 302-307. [in English].
5. Suntsova, O. (2022). Econometric and digital business transformation in INDUSTRY 4.0 AND 5.0 CONCEPTS. *Financial and credit systems: prospects for development*, 2(5), 36-47. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/366953493_ECONOMETRIC_AND_DIGITAL_BUSINESS_TRANSFORMATIION_IN_INDUSTRY_40_AND_50_CONCEPTS [in Ukraine].
6. Suntsova O.O. (2023) Management and Measurement of Digital Risk in Business. *Information Systems and Technologies for Managing Socio-Economic Processes in Economic Sectors: Collective Monograph* / edited by Tereshchenko L.O. - B.: UGI. pp. 100-147. 10.5281/zenodo.7924086 <https://zenodo.org/record/7924086#.ZFy2MBHP1PY> [in Ukraine].
7. Suntsova O.O. (2023) Econometric Forecasting of Socio-Economic Processes in a Globalized World Amidst Military Uncertainty Financial Space of Ukraine in the Context of Globalization and Deglobalization Transformations: Monograph / Edited by Dr. Sc. in Economics, Professor, Distinguished Scientist of Ukraine S. V. Onyshko. – Irpin : State Tax University. P. 126-158 10.5281/zenodo.8386114 available at <https://zenodo.org/record/8386114> [in Ukraine].
8. Suntsova O.O. (2022) Assessment of the impact of financial technologies and virtual assets on economic growth of the country *BUSINESS, INNOVATIONS, MANAGEMENT: PROBLEMS AND PROSPECTS*. pp. 139-140 10.5281/zenodo.7556751 available at <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/271927/267573> https://www.researchgate.net/publication/367310698_OCINUVANNA_VPLIVU_FINANSOVIIH_TEHNOLOGIJ_TA_VI RTUALNIH_AKTIVIV_NA_EKONOMICNE_ZROSTANNA_KRAINI [in Ukraine].
9. Suntsova O. (2022) The Impact of Digital Business Assets and Financial Technologies on the Economic Growth of the Country. *Market Infrastructure*. 68, pp. 254-260 <https://doi.org/10.32843/infrastruct68-44> available at http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/68_2022/46.pdf [in Ukraine].
10. Suntsova O.O. (2023) Digital Economy: textbook - Dnipro: Seredniak T.K., 2023, - 474 p. ISBN 978-617-8139-22-3 10.5281/zenodo.10466880 [in Ukraine].
11. Winarno, A. (2019, April). Desain E-Transkrip dengan Teknologi Blockchain. In *Prosiding Seminar Nasional Pakar* (pp. 1-37). [in Ukraine].
12. Yulianton, H., Santi, R. C. N., Hadiono, K., & Mulyani, S. (2018). Implementasi sederhana blockchain. [in Ukraine].
The article was received by the editors 04.02.2024
The article is recommended for printing 15.03.2024

Сучасні макроекономічні тренди та тенденції Modern macroeconomic trends and tendencies

DOI: [10.26565/2786-4995-2024-1-04](https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-04)
УДК 339.1:339.5:339.9:674:005.2:005.3

Ірина Губарєва

д.е.н., проф., заступник директора,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України,
пр-т Інженерний, 1а, Харків, 61165, Україна
e-mail: gubarievairyna@gmail.com
ORCID ID: [0000-0002-9002-5564](https://orcid.org/0000-0002-9002-5564)

Наталія Трушкіна

к.е.н., ст. досл., докторант, с.н.с. сектору промислової політики
та інноваційного розвитку відділу промислової політики та енергетичної безпеки,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України,
пр-т Інженерний, 1а, Харків, 61165, Україна
e-mail: nata_tru@ukr.net
ORCID ID: [0000-0002-6741-7738](https://orcid.org/0000-0002-6741-7738)

Інфраструктурне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств деревообробної промисловості України

Анотація. Ефективна зовнішньоекономічна діяльність сприяє відтворенню експортного потенціалу країни, підвищенню конкурентоспроможності української продукції деревообробного сектору на світових ринках, формуванню раціональної структури експорту й імпорту, залученню іноземних інвестицій на взаємовигідних умовах, забезпеченню економічної безпеки України.

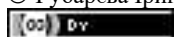
У статті досліджено особливості реалізації експортного потенціалу України на світовому ринку меблів та виробів з деревини. Здійснено аналітичне оцінювання сучасного стану та конкурентоспроможності української деревообробної продукції на зовнішніх ринках. На підставі статистичного аналізу виявлено тенденції експортного потенціалу України у галузі деревини. Виконано аналіз міжнародного ринку деревини та перспектив експорту для України. Визначено стратегічні напрями підвищення ефективності експорту деревини України. Обґрунтовано необхідність формування належного інфраструктурного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств деревообробної промисловості на основі створення кластерної структури як форми співпраці органів влади, інституцій критичної інфраструктури (транспортної, логістичної, інноваційної, інформаційної, промислової тощо), установ і організацій бізнесового, наукового та освітнього середовища.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що обґрунтовані науково-методичні положення і рекомендації можуть використовуватися при розробленні експортних стратегій і механізмів їх реалізації підприємствами та різними категоріями стейкхолдерів – учасниками зовнішньоекономічної діяльності, які б відповідали сучасним умовам їх господарювання, а також при доопрацюванні Стратегії відновлення та резильєнтності національної економіки.

Ключові слова: глобалізація, євроінтеграція, міжнародне економічне партнерство, міжнародний менеджмент, міжнародна економіка, управління зовнішньоекономічною діяльністю, експортний потенціал, експортна стратегія, митний режим, ринок меблів та виробів з деревини, деревообробна промисловість, національна економіка, кластерна структура, цифрові технології.

Формули: 0; Рис.: 2, табл.: 7

Для цитування: Губарєва І., Трушкіна Н. Інфраструктурне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств деревообробної промисловості України. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. №1(12) 2024. С. 37-51. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-04>

Вступ. У сучасних умовах складних перешкод та екзогенних загроз, що постають в останні роки перед Україною, формування партнерських взаємовідносин з країнами ЄС і поглиблення міжнародного економічного партнерства і транскордонного співробітництва є актуальним. Україна націлена на європейський вектор економічних перетворень.

До першочергових перспектив розвитку української економіки віднесено організацію зовнішньоекономічної діяльності, транскордонне співробітництво з питань експортної логістики на засадах кластеризації, цифровізації у контексті забезпечення сталого розвитку. Це відповідає основним положенням Глави 27 Угоди про асоціацію, законів України «Про транскордонне співробітництво» і «Про засади державної регіональної політики», Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки, угод про співпраці у різноманітних сферах діяльності.

При цьому необхідно зазначити, що питання співробітництва країнами Європейського Союзу (особливо з прикордонними) набувають особливої актуальності під час повномасштабного вторгнення росії на територію України через появу значних проблем організації зовнішньоекономічної логістичної діяльності через блокування чорноморських портів. Актуальність даної проблематики підтверджується організацією й проведенням багатьох науково-практичних заходів, серед яких можна вказати такі: онлайн-конференція «Україна-Польща: логістичні питання, перспективи та можливості двосторонньої співпраці» (15 червня 2022 р., м. Київ); розширене засідання Антикризисного штабу (21 липня 2022 р., м. Київ); Українсько-польський форум «Можливості логістичної інфраструктури (портів) Польщі для збільшення експорту-імпорту з Україною» (28 липня 2022 р., м. Київ); круглий стіл «Виклики для економіки України та Литви в умовах війни – шукаймо кращі економічні рішення разом» (2-4 березня 2023 р., м. Київ, Комітет Верховної Ради України з питань економічного розвитку, Комітет з економіки Сейму Литовської Республіки, Посольство Литовської Республіки в Україні) тощо.

У сучасних умовах експорт є однією з ключових галузей розвитку економіки будь-якої країни. Україна не є винятком і має величезний потенціал для експорту різних товарів на міжнародні ринки. Однією з найперспективніших галузей економіки є виробництво меблів і деревини. Україна має значні природні ресурси, технологічні можливості та кваліфіковану робочу силу для виробництва високоякісної продукції в цій галузі.

Сучасні умови господарювання потребують принципово нових підходів до інфраструктурного забезпечення, які мають враховувати постійні зміни екзогенного середовища та впливати на підвищення ефективності системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств-учасників ринку меблів і деревини з урахуванням інноваційних, інформаційних, цифрових, маркетингових, логістичних технологій. Це й обумовило актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовний аналіз показує, що вчені (О. Акименко [1], Я. Белінська та ін. [2], В. Бугас [3], С. Дідух [4], М. Кизим [5], Ю. Козак [6], Н. Кондратенко та ін. [7], І. Кононов [8], Л. Ліпич [9], М. Рахман та ін. [10], Г. Тарасюк [11], В. Фомішина [12], В. Хаустова [13], Н. Шмиголь [14] та інші) приділяють значну увагу різноманітним аспектам розвитку зовнішніх ринків та управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств різного галузевого спрямування.

Аналіз літературних джерел свідчить, що багато науковців зосереджуються на вирішенні актуальних проблем формування логістичних підходів до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Однак деякі питання управління зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання теоретико-методологічного характеру не досліджено повною мірою і потребують подальшого опрацювання.

Проблемам розвитку інфраструктури як складової економічної системи відведено чимало наукових праць, серед яких: R. Jochimsen [15], J. Fulmer [16], S. Thacker et al. [17] та інші. У літературних джерелах використовується різноманітні формулювання термінів

«інфраструктура» та «інфраструктурне забезпечення». На підставі їх узагальнення можна відзначити, що серед науковців немає єдиної точки зору з трактування даної дефініції. Це пов'язано тим, що вчені належать до різних шкіл з економіки, міжнародного та стратегічного менеджменту, яким притаманні власні підходи, принципи та методи дослідження наукових проблем.

Отже, незважаючи на широке коло наукових досліджень з обраної теми, багатоаспектність, дискусійність і фрагментарність окремих питань потребують проведення подальших досліджень у напрямі вдосконалення управління експортною діяльністю у системі міжнародного менеджменту підприємств деревообробної промисловості з урахуванням особливостей їх функціонування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Означена проблема зумовила мету даної статті, яка полягає у науково-методичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо інфраструктурного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств деревообробної галузі України з урахуванням сучасних викликів, ризиків і загроз.

Для досягнення поставленої мети і вирішення наукових завдань у роботі застосовувалися такі методи дослідження, як аналіз і синтез, статистичний аналіз, експертні оцінки, соціологічні опитування, маркетинговий аналіз, класифікація, системний підхід, порівняння, структурно-логічне узагальнення.

Інформаційною базою роботи є: нормативно-правова база, державні програми, Стратегії регіонального розвитку до 2027 року, статистично-інформаційні матеріали Державної служби статистики України, міжнародних консалтингових компаній та аналітичних центрів, Європейської бізнес-асоціації, Центру економічної стратегії, KSE Institut тощо, монографічні видання, періодичні наукові видання, праці апробаційного характеру.

Виклад основного матеріалу дослідження. На підставі статистичного аналізу міжнародного ринку меблів і деревини встановлено, що глобальна ринкова вартість меблів оцінювалася у 2022 р. у 557 млрд дол. США. І, як очікується, збільшуватиметься з кожним роком, досягнувши прогнозованої вартості приблизно в 650,7 млрд дол. США до 2027 року (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка ринкової вартості меблів у світі

Table 1. Dynamics of the market value of furniture in the world

Роки	Глобальна ринкова вартість меблів, млрд дол.
2020	509,8
2021	527,9
2022	546,6
2023	566,0
2024	586,1
2025	606,9
2026	628,4
2027	650,7

Джерело: [18].

За даними Statista [19], меблевий ринок Сполучених Штатів приніс найвищий дохід у розрахунку на країну з понад 226,8 млн дол. Друге і третє місце займають Китай і Німеччина з 72,5 млн і 53,5 млн дол., відповідно (табл. 2).

Таблиця 2. Дохід світового ринку меблів у 2021 р. за країнами
Table 2. Revenue of the global furniture market in 2021 by country

Країна	Обсяг виручки, млн дол.
США	226,8
Китай	72,5
Німеччина	53,5
Франція	25,8
Великобританія	21,8
Японія	17,4
Канада	13,7
Бразилія	12,0
Нідерланди	10,2
Іспанія	10,1

Джерело: [19].

За оцінками Statista Consumer Market Outlook [18], до 2022 року ринок їдальнь і меблів Сполучених Штатів генеруватиме найвищий дохід у розрахунку на одну країну у світі, перевищивши 46 млрд дол. США. Німеччина займає друге місце з доходом майже 8,6 млрд дол., за нею йде Китай з більш ніж 5,1 млрд дол.

У 2021 р. світова індустрія електронної комерції меблів принесла близько 27,7 млрд дол. США. Прогнозується, що до 2030 р. розмір світового ринку електронної комерції меблів сягне близько 41 млрд дол. США. У 2021 р. у Сполучених Штатах інтернет-ринок меблів для будинку досяг загальної вартості продажу понад 55 млрд дол. США. У 2022 році продажі збільшилися до 57,8 млрд дол.

У 2021 р. Китай був провідним експортером меблів до решти світу з вартістю експорту приблизно 87 млрд доларів США. Польща, яка посідає друге місце, цього року експортувала меблів на суму близько 15,8 млрд дол. США (табл. 3).

Таблиця 3. Провідні країни-експортери меблів у 2021 році
Table 3. Leading furniture exporting countries in 2021

Країна	Обсяг виручки, млн дол.
Китай	86876,3
Польща	15745,4
Німеччина	14647,4
Італія	13255,1
В'єтнам	12959,6
Мексика	8653,9
США	6507,4
Чехія	4532,1
Канада	4399,4
Нідерланди	4148,5

Джерело: [20].

За даними Української Асоціації Меблевиків, незважаючи на відмову ІКЕА від співпраці з українськими меблевиробниками середньорічний темп приросту експорту за 2017-2022 рр. становив в Україні 11,5%. За цей період обсяг експорту меблів збільшився на 48,7%, а імпорту – на 72,4%. Сальдо експортно-імпортних поставок скоротилося, про що свідчить зниження коефіцієнту покриття експортом імпорту. Так, якщо значення даного показника становило у 2017 р. 1,90, то у 2022 р. – 1,64 (табл. 4).

Таблиця 4. Динаміка обсягів експортно-імпортних поставок меблів

Table 4. Dynamics of volumes of export-import supplies of furniture

Роки	Експорт, млн дол. США	Імпорт, млн дол. США	Сальдо, млн дол. США	Коефіцієнт покриття експортом імпорту
2017	542,3	285,3	-257,0	1,90
2018	625,8	301,6	-324,2	2,07
2019	674,3	302,1	-372,2	2,23
2020	750,4	321,8	-428,5	2,33
2021	1051,1	468,8	-582,3	2,24
2022	806,6	491,9	-311,6	1,64

Джерело: [21].

Серед країн, які купують українські меблі, можна вказати такі: Польща -34,91%; Німеччина – 17,37%; Данія – 5,89%; Австрія – 4,50%; Бельгія – 4,04%; Румунія – 3,23%; Велика Британія – 2,59%; Франція – 2,40%; Молдова – 2,12%; Нідерланди – 1,83%. Загалом у 2022 році українські виробники меблів експортували до 99 країн світу [21].

У зв'язку із повномасштабним вторгненням росії на територію України з радарів національних виробників практично зникла рф, куди у 2021 р. експортувалося меблів на суму 21,3 млн дол. (2,02% від загального експорту). Обсяг експорту меблів до білорусі становив у 2021 р. 17,1 млн дол., а у 2022 р. – лише 1,4 млн дол. Логістика через територію країни-агресора скоротила відвантаження меблів до Казахстану на 40,9% або з 14,2 до 8,4 млн дол. [21]. Значно змінився клімат у торговельних відносинах з країнами Близького сходу, де обсяги експорту скоротилися на 20-40% по різних країнах.

У ході дослідження Центру розвитку інновацій Офісу з розвитку підприємництва та експорту встановлено, що станом на вересень 2022 р. 80% меблевих компаній продовжували свою господарську діяльність без релокації бізнесу; 13,3% вже на той час здійснили релокацію. Це відбулося у першу чергу шляхом активної підтримки грантами від держави та USAID. При цьому 18,8% респондентів вказали, що їх бізнес спрямовано на забезпечення попиту внутрішнього ринку, а працюють виключно на внутрішній ринок, а 50% поставили за мету вихід на експорт.

Обсяг експорту деревини зріс у 2022 р. порівняно з 2005 р. у 3,5 рази або з 533,9 до 1885,4 млн. дол. США. Частка обсягу експортних поставок деревини збільшилася на 2,7 відсоткових пункти або з 1,56 до 4,27% загальноукраїнського обсягу експорту за всіма видами економічної діяльності. За цей період обсяг імпортних поставок деревини скоротилися на 1,2% або з 199,9 до 197,6 млн дол. США. Питома вага обсягу імпорту деревини зменшився на 0,19 в.п. або з 0,55 до 0,36% загального обсягу імпортних поставок за всіма видами економічної діяльності (табл. 5).

Обсяг експорту деревини у товарній структурі зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС збільшився за 2018-2021 рр. на 37,7% або з 1043,7 до 1436,9 млн дол. США. Обсяг імпортних поставок деревини зросли на 40,2% або з 153,4 до 215,1 млн дол. США (табл. 6).

Україна має значний потенціал для експорту меблів та деревини до країн ЄС, Азії та США. Згідно з даними Державної служби статистики України, експорт меблів зріс у 2020 р. порівняно з 2019 р. на 3,7% і становив 536,4 млн доларів США, а лісоматеріалів – на 12,7% і становив 373,8 млн доларів США. Загалом, експорт меблів та деревини є важливим напрямком розвитку української економіки. Для досягнення успіху в цьому напрямку необхідно залучати інвестиції у виробництво та покращувати якість продукції. Також важливо розвивати експортну інфраструктуру та підтримувати бізнес-середовище у вирішенні проблем, що виникають при експорті товарів і послуг.

Таблиця 5. Динаміка експорту-імпорту деревини у товарній структурі зовнішньої торгівлі України
Table 5. Dynamics of export-import of wood in the commodity structure of foreign trade of Ukraine

Роки	Експорт, млн дол. США		Імпорт, млн дол. США	
	за всіма ВЕД	У тому числі деревина і вироби з деревини	за всіма ВЕД	У тому числі деревина і вироби з деревини
2005	34286,7	533,9	36141,1	199,9
2010	51430,5	828,2	60739,9	341,5
2011	68394,2	1078,3	82608,2	393,0
2012	68809,8	1060,6	84658,0	396,6
2013	63312,0	1144,4	76963,9	416,0
2014	53901,7	1262,6	54428,7	294,5
2015	38127,1	1107,2	37516,4	148,2
2016	36361,7	1131,6	39249,8	196,7
2017	43264,7	1205,9	49607,2	250,5
2018	47334,9	1494,6	57187,2	303,9
2019	50054,6	1400,4	60800,2	307,4
2020	49191,8	1411,6	54336,1	315,6
2021	68072,3	2005,8	72843,1	442,0
2022	44148,8	1885,4	55273,5	197,6

Джерело: складено за інформаційно-аналітичними матеріалами Державної служби статистики України.

Таблиця 6. Динаміка експорту-імпорту деревини у товарній структурі зовнішньої торгівлі України з країнами Європейського Союзу

Table 6. Dynamics of export-import of wood in the product structure of foreign trade of Ukraine with the countries of the European Union

Роки	Експорт, млн дол. США		Імпорт, млн дол. США	
	за всіма ВЕД	У тому числі деревина і вироби з деревини	за всіма ВЕД	У тому числі деревина і вироби з деревини
2018	20157,0	1043,7	23216,5	153,4
2019	20750,7	1004,9	25012,2	151,9
2020	18604,9	992,7	23859,7	158,7
2021	26792,9	1436,9	28954,3	215,1

Джерело: складено за інформаційно-аналітичними матеріалами Державної служби статистики України.

Україна має декілька конкурентних переваг у виробництві меблів та деревини. Зокрема, країна має значні лісові ресурси, які забезпечують потреби у власній деревині, а також створюють можливості для її експорту. Крім того, українські виробники меблів мають досвід і кваліфіковану робочу силу, що забезпечує високу якість продукції. Україна має значний експортний потенціал меблів та деревини. Українські виробники меблів мають високий технологічний рівень і якість продукції, а також можуть запропонувати конкурентоспроможні ціни. Крім того, Україна має значні лісові ресурси, що дозволяє виробляти деревину в достатній кількості.

За даними Державної служби статистики України, у 2020 році експорт меблів з України становив 474,7 млн доларів США, що на 12,8% менше, ніж у 2019 році. Основними ринками збуту українських меблів є країни ЄС та США.

Аналіз свідчить, що частка обсягу капітальних інвестицій у розвиток деревообробної промисловості зростає у 2021 р. порівняно з 2010 р. на 12 відсоткових пункти або з 4,6 до 16,6% обсягу капітальних інвестицій у переробній промисловості, а у загальноукраїнському обсязі за всіма видами економічної діяльності – на 5,2 в.п. або з 2,5 до 7,7% (табл. 7).

Таблиця 7. Динаміка обсягу капітальних інвестицій у розвиток галузі виготовлення виробів з деревини (у фактичних цінах)
Table 7. Dynamics of the volume of capital investments in the development of the wood products industry (in actual prices)

Роки	Обсяг капітальних інвестицій за всіма видами промислової діяльності, млн грн	У тому числі переробна промисловість, млн грн	З них виготовлення виробів з деревини, млн грн
2010	55384,4	30151,9	1387,1
2011	78725,8	42161,3	3596,4
2012	91598,4	42276,8	2258,4
2013	97574,1	44717,9	2433,9
2014	86242,0	42474,4	2011,8
2015	87656,0	46219,1	4031,1
2016	117753,6	62223,3	4958,5
2017	143300,0	73883,8	6840,6
2018	199896,0	100869,7	7533,0
2019	254196,2	105878,5	9994,4
2020	180537,4	84408,2	6190,6
2021	242922,9	113275,0	18759,5

Джерело: складено за інформаційно-аналітичними матеріалами Державної служби статистики України.

Таким чином, експорт меблів та деревини є перспективним напрямком для українських підприємств, але потребує серйозної підготовки та планування. Варто звернути увагу на ринкову конкуренцію та технологічні вимоги покупців, а також на законодавство та правила експорту в країни-партнери. Загалом для успішного експорту меблів та деревини з України необхідним є розроблення стратегії, використання маркетингових інструментів, підвищення якості продукції, пошук нових місць збуту та державна підтримка [19].

1) Пропонуємо розробити й реалізувати кластерну структуру управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств деревообробної промисловості з урахуванням специфіки їх функціонування (рис. 1).

2) Варто активізувати транскордонну взаємодію України та країн Вишеградської четвірки у сфері експортної логістики.

Слід наголосити, що особливої актуальності питання співробітництва країнами Вишеградської четвірки у сфері експортної логістики набувають на даний час у період збройної агресії росії проти України, коли виникли значні проблеми організації зовнішньоекономічної логістичної діяльності через блокування морських портів.

Американською торговельною палатою в Україні проведено опитування у період з 9 по 21 червня 2022 р., до якого було залучено 127 представників компаній-членів (це найбільші українські та міжнародні інвестори; серед них 70% керівники компаній і 30% топменеджери). У ході опитування встановлено, що найбільшими викликами для компаній під час війни визнано логістику й транспорт (55% респондентів); експортно-імпорتنі операції (36%); скорочення попиту (28%); недостатній обсяг поставань (19%).

Тому з метою відновлення економіки України доцільно сформувані відповідну логістичну інфраструктуру та гнучку логістичну систему [25], яка б мала змогу швидкого реагування на зовнішні загрози та адаптації до них. Для цього необхідно: спрямовувати спільні зусилля представників урядової, підприємницької, наукової, освітньої, громадської, міжнародної спільноти задля подолання викликів, які виникають в умовах війни; переорієнтувати існуючу інфраструктуру (термінали, складські комплекси, логістичні центри, мережеві структури); змінювати напрямки усіх експортних потоків від південних портів до західних сухопутних портів. У результаті проведеного дослідження доведено, що задля зміцнення транскордонного партнерства України та Польщі у сфері транспортної логістики варто сформувані на підставі спільних ініціатив та угод транскордонний транспортно-логістичний кластер [26].

3) Необхідно трансформувати діючу систему управління зовнішньоекономічною діяльністю деревопереробних підприємств з використанням цифрових технологій, яка має базуватися на якісно нових принципах функціонування (рис. 2).

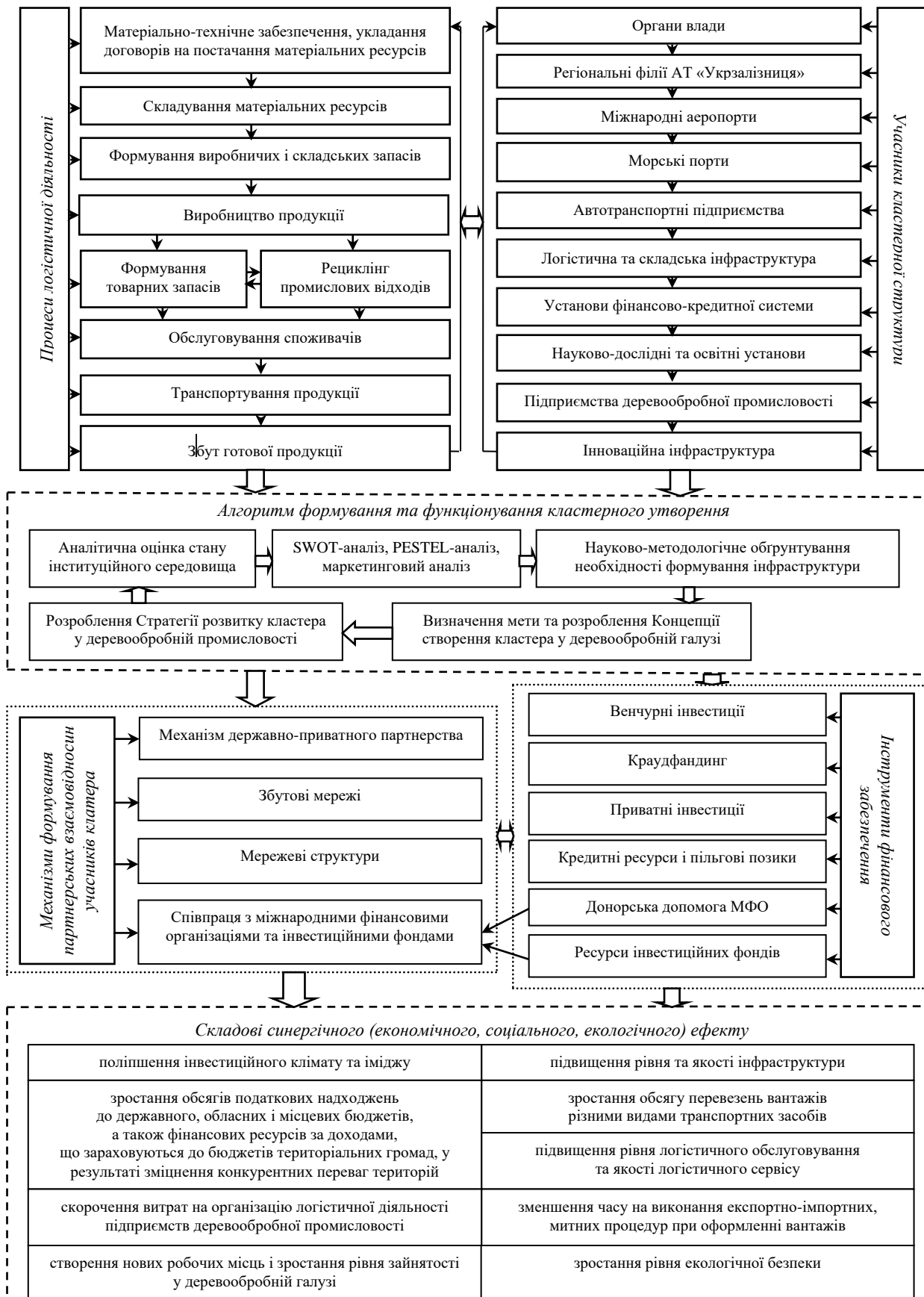

Рисунок 1. Кластерна структура управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств деревообробної промисловості
Figure 1. Cluster structure of management of foreign economic activity of woodworking industry enterprises
Джерело: побудовано авторами на основі [19-24].

Серед них можна назвати такі:

- застосування комплексного підходу до управління зовнішньоекономічною діяльністю в єдиному комплексі, суть якого полягає у здійсненні сукупності взаємопов'язаних, послідовних процесів (постачання та закупівля матеріальних ресурсів, контрактна робота з постачальниками, виробництво сільськогосподарської продукції, її складування у логістичних центрах, рециклінг відходів, обслуговування споживачів, транспортування й збут сільськогосподарської продукції) та різних логістичних послуг;
- реалізація всього переліку функцій управління (прогнозування, планування, організація, облік, контроль, аналіз та регулювання) комплексом послідовно здійснених процесів зовнішньоекономічної діяльності;

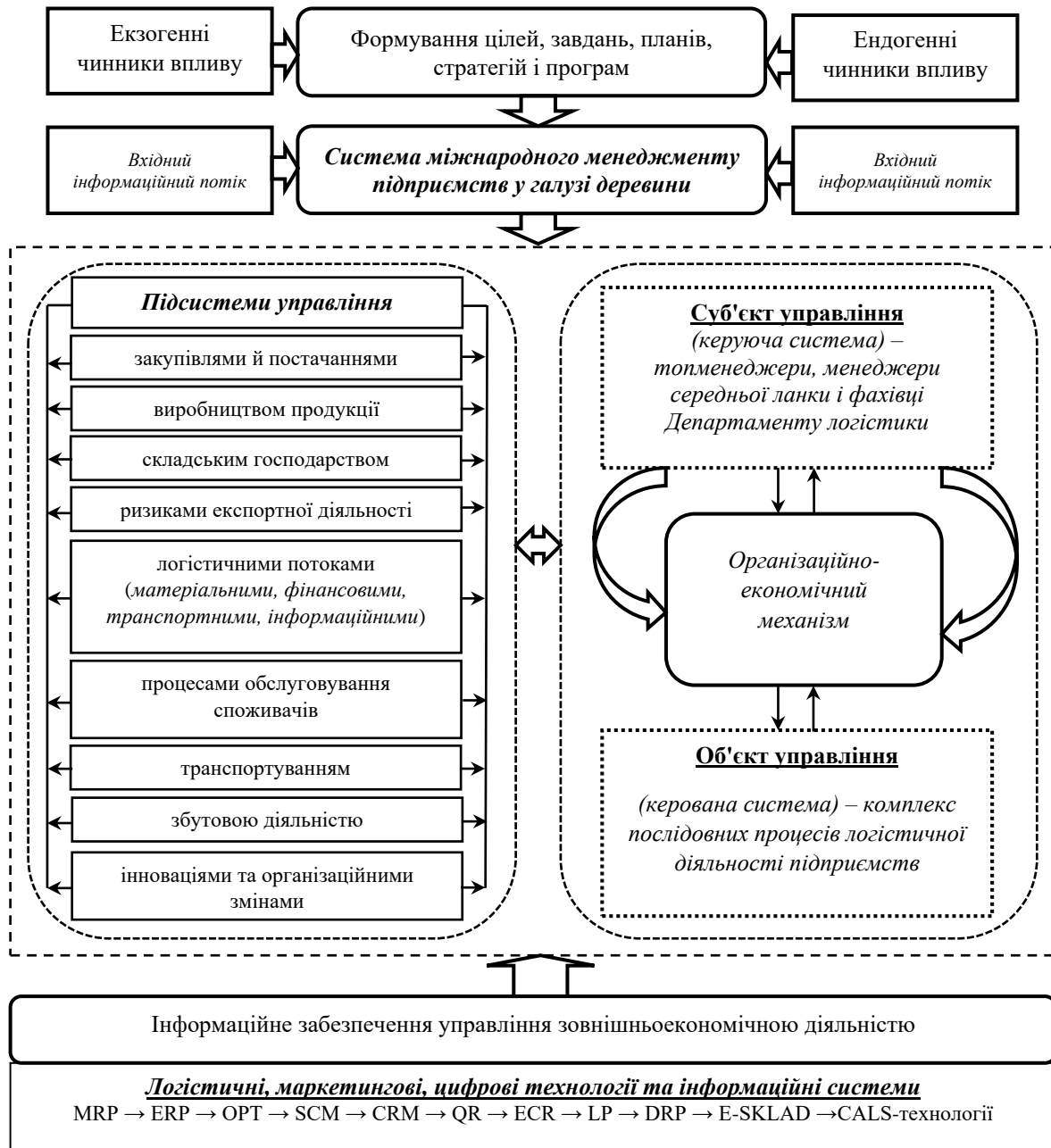

Рисунок 2. Структурно-логічна схема трансформації системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств у галузі деревини в умовах цифровізації

Figure 2. Structural and logical scheme of the transformation of the system of management of the foreign economic activity of enterprises in the wood industry in the conditions of digitalization

Джерело: побудовано авторами.

- партнерські взаємовідносини учасників збутових мереж мають здійснюватися на добровільних засадах взаємодії, синергії унаслідок інтеграції зусиль, цілей і ресурсів стейкхолдерів, на основі взаємозалежності у плані відповідальності, розподілу повноважень і ризиків зовнішньоекономічної діяльності;

- реалізація процесів зовнішньоекономічної діяльності має базуватися на застосуванні цифрових технологій, спеціального програмного забезпечення, автоматизованих систем управління, логістичних концепцій, економіко-математичних методів.

Отже, для ефективної роботи деревообробних підприємств у нестабільному інституційному середовищі варто створити належні умови, які б дозволили суб'єктам господарювання одержувати максимальні вигоди від організації експортної діяльності з урахуванням специфіки розвитку глобальної та цифрової економіки.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У результаті проведеного дослідження встановлено, що Україна має значний потенціал для розвитку експорту деревини та виробів з неї, який може бути реалізований за умови комплексного підходу до розвитку галузі та підтримки з боку держави та бізнесу. Для розвитку промисловості та забезпечення експортного потенціалу важливо розвивати інфраструктуру, покращувати якість продукції та залучати іноземні інвестиції.

Для досягнення цих цілей можна вжити таких заходів: 1) розвиток виробництва та підвищення якості продукції (для цього необхідно впроваджувати нові технології, підвищувати кваліфікацію працівників і забезпечити виробництво необхідними засобами); 2) підтримка компаній, які займаються виробництвом деревини та виробів з неї (для цього можуть бути вжиті такі заходи, як зниження податків та інших обов'язкових зборів, надання пільг на використання відновлюваних джерел енергії та підтримка виходу на нові ринки); 3) формування відповідного інфраструктурного забезпечення (для забезпечення ефективного транспортування та зберігання деревини та виробів з деревини необхідно розвивати логістичну інфраструктуру, зокрема будівництво нових портів, автомобільних доріг та залізничних ліній); 4) підтримка наукових досліджень і розробок у сфері деревообробки та використання деревини (нові технології та інноваційні рішення можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств і забезпечити розвиток галузі в майбутньому); 5) розвиток екологічної свідомості (українські підприємства мають дотримуватись стандартів екологічної безпеки та забезпечувати стале відновлення лісових ресурсів. Для цього необхідно сприяти розвитку екологічної свідомості суспільства та бізнесу).

Усі ці заходи можуть сприяти розвитку експортного потенціалу України в деревообробному секторі. Однак для досягнення цих цілей можуть виникнути різні проблеми та перешкоди, зокрема:

- Недостатньо ресурсів. Виробництво деревини та виробів з неї потребує достатньої кількості сировини та енергетичних ресурсів. Якщо цих ресурсів недостатньо, виробництво може бути згорнуто.
- Високі витрати виробництва. Низька ефективність виробництва, відсутність доступних технологій, низька автоматизація виробництва та низька кваліфікація працівників можуть призвести до зростання собівартості продукції та зниження конкурентоспроможності продукції.
- Ризик забруднення навколишнього середовища. Виробництво деревини та виробів з неї може спричинити забруднення довкілля і призвести до негативних наслідків для погіршення якості життя й здоров'я.
- Конкуренція на міжнародному ринку. Міжнародний ринок деревини та виробів з деревини є висококонкурентним з іншими країнами. Для забезпечення

конкурентоспроможності української продукції на міжнародному ринку необхідно постійно підвищувати якість продукції та ефективність виробництва.

- Восенні, політичні та економічні ризики. Нестабільність економічної та політичної ситуації в країні може вплинути на експортну діяльність українських компаній та призвести до зменшення обсягів експорту.

Для вирішення цих завдань та забезпечення стабільного розвитку експортного потенціалу України в деревообробній промисловості необхідно вжити комплексних заходів, які можуть включати:

- Забезпечення стабільних поставок сировини та енергетичних ресурсів для виробництва деревини та виробів з неї.
- Використання сучасних технологій та автоматизації виробництва для зниження собівартості продукції та підвищення якості продукції.
- Забезпечення дотримання вимог охорони навколишнього середовища та дотримання стандартів якості продукції.
- Освоєння нових ринків збуту та налагодження тісної співпраці з іншими країнами.
- Реалізація програм навчання працівників та залучення інвестицій для розвитку виробництва.
- Розробка ефективної державної політики підтримки розвитку експортного потенціалу України в лісовому секторі.

Загалом розвиток експортного потенціалу України в деревообробній промисловості має великий потенціал для забезпечення економічного зростання країни та посилення її позицій на закордонних ринках. Проте для досягнення цих цілей необхідно постійно вдосконалювати виробництво та забезпечувати стабільність економічної та політичної ситуації в країні.

Для забезпечення сталого розвитку деревообробної промисловості та підтримки її експортного потенціалу також важливо приділяти увагу впровадженню інноваційних технологій та виробництву високоякісної продукції з високою доданою вартістю. Зокрема, існує можливість розвитку виробництва дерев'яних конструкцій для будівельної індустрії, дерев'яних паливних брикетів, деревних композиційних матеріалів та ін. Для досягнення цих цілей держава може залучати інвестиції в промисловість, створювати сприятливі умови для бізнесу, виділяти кошти на розвиток інфраструктури, проводити наукові дослідження та впроваджувати інноваційні рішення. Також важливо забезпечити ефективну митну та логістичну інфраструктуру для забезпечення швидкої та ефективної доставки деревини та продукції з неї на ринки. У разі ефективної реалізації заходів щодо розвитку експортного потенціалу деревообробної промисловості Україна зможе значно збільшити обсяги експорту та стати впливовим гравцем на міжнародному ринку деревини та виробів з неї. Це, у свою чергу, сприятиме розвитку економіки країни та зміцненню її позицій у світі.

Україна може використовувати різноманітні стратегії та підходи для забезпечення ефективного експорту лісоматеріалів та виробів з них. Одним із можливих варіантів є розширення кола ділових партнерів і освоєння нових ринків. Наприклад, ви можете активно досліджувати експортні можливості до ЄС та США, які є основними споживачами деревини та виробів з деревини. Також можливий розвиток співпраці з країнами Азії, де зростає попит на деревину для виробництва меблів та іншої продукції. Крім того, важливо забезпечити якість продукції та застосовувати відповідні стандарти, які вимагаються на міжнародному ринку. Це включає належну сертифікацію, контроль якості та використання екологічно чистих матеріалів.

Важливо також забезпечити конкурентоспроможну ціну продукції, що відповідає якості та попиту ринку. Для цього можна застосувати різні підходи, такі як зниження витрат виробництва, оптимізація логістики або пошук нових ринків.

Для ефективного використання експортного потенціалу України в деревообробній промисловості необхідно розвивати якісне виробництво з використанням інноваційних технологій, освоювати нові ринки збуту, забезпечувати якість продукції та конкурентоспроможні ціни. Реалізуючи ці завдання, Україна зможе суттєво збільшити обсяги експорту та зайняти вагоме місце на світовому ринку деревини та виробів з неї. Крім того, важливо враховувати екологічні аспекти виробництва та експорту з метою збереження природних ресурсів і захисту навколишнього середовища. Крім того, для успішної реалізації експортного потенціалу деревообробної промисловості Україна також може використовувати різноманітні державні та міжнародні програми та ініціативи. Наприклад, уряд України може підтримувати виробників субсидіями та іншими видами фінансової підтримки, можливе залучення інвестицій для розвитку виробництва та інфраструктури. Україна також може приєднатися до міжнародних ініціатив, спрямованих на підтримку сталих форм виробництва та захисту лісових ресурсів, таких як Європейська лісова програма та Ініціатива сталого використання лісів. Україна також може співпрацювати з міжнародними організаціями, які займаються захистом лісових ресурсів та сталим розвитком, такими як Лісовий фонд ООН (UNFF), Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO), Рада Європейської лісової організації (EFI) такі ініціативи включають Європейську лісову програму та Ініціативу сталого лісового господарства.. Продовольча та сільськогосподарська організація (FAO), Європейська рада лісової організації (EFI). такі ініціативи включають Європейську лісову програму та Ініціативу сталого лісового господарства.

Тому реалізація експортного потенціалу України в лісообробному секторі потребує комплексної стратегії, що включає розвиток високоякісного та екологічно чистого виробництва, підтримку виробників, залучення інвестицій, співпрацю з міжнародними організаціями та ініціативами щодо захисту лісових ресурсів. Така стратегія допоможе не тільки розвивати експортні можливості, а й захистити навколишнє середовище та забезпечити сталий розвиток галузі на майбутнє.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні концептуальних засад розвитку критичної інфраструктури в умовах відновлення деревообробної промисловості у контексті стратегії повоєнної розбудови та резильєнтності національної економіки України.

Список літератури

1. Акименко О. Ю. Теоретична концептуалізація зовнішньоекономічної діяльності як вагомого фактору економічної стабілізації держави. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38-1. С. 37-42.
2. Експортно-імпорتنі операції / Я. В. Белінська, О. В. Коляда, М. І. Назаров та ін. Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2018. 254 с.
3. Бугас В. В., Казімірова О. В. Сутність, види та особливості розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств електроенергетики в національній економіці України. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.75>.
4. Дідух С. М. Зовнішньоекономічна діяльність вертикально інтегрованих агропромислових холдингів в умовах євроінтеграції. *Зовнішньоекономічна діяльність України в системі глобальних конкурентних відносин: агропродовольчий вимір*: монографія / за ред. О. І. Павлова. Одеса: Астропринт, 2019. С. 58-67.
5. Кизим М. О., Зінченко В. А. Якість життя населення і зовнішньоекономічна діяльність підприємств: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2010. 184 с.
6. Козак Ю., Сукач О., Бурлаченко Д. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 268 с.
7. Кондратенко Н. О., Тернова І. А., Колесник Т. М. Теоретико-методичні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю господарюючих суб'єктів України. *Бізнес Інформ*. 2021. № 2. С. 21-26. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-21-26>
8. Кононов І. І. Сутність зовнішньоекономічної діяльності як об'єкта облікового моделювання. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 79-86. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-79-86>.
9. Ліпич Л. Г., Фатенюк-Ткачук А. О. Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств: монографія. Луцьк: Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. 220 с.
10. Рахман М. С., Євтушенко В. А., Рудас Д. С. Зовнішньоекономічна діяльність України з країнами ЄС. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 47. С. 39-44. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct47-7>.

11. Тарасюк Г. М., Горшкова Л. О. Підходи до вирішення проблем зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 412-415.
12. Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин і зовнішньоекономічні зв'язки України: колективна монографія / В. М. Фомішина, А. В. Рибчук, В. В. Зінченко та ін.; за ред. В. М. Фомішиної. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. 340 с.
13. Хаустова В. Є., Григорова-Беренда Л. І. Оцінка та діагностика зовнішньоекономічної безпеки України: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2013. 193 с.
14. Шмиголь Н. М., Павлюк Т. С. Проблемні питання розвитку зовнішньоекономічної діяльності України. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 3. С. 118-121.
15. Jochimsen R. Theorie der Infrastruktur: Grundlagen der marktwirtschaftlichen Entwicklung. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1966. 253 s.
16. Fulmer J. What in the world is infrastructure? *PEI Infrastructure Investor*. 2009. July-August. P. 30-32.
17. Thacker S., Adshead D., Fay M. et al. Infrastructure for sustainable development. *Nature Sustainability*. 2019. Vol. 2. P. 324-331. <https://doi.org/10.1038/s41893-019-0256-8>.
18. Furniture e-commerce worldwide – statistics & facts. URL: <https://www.statista.com/topics/9979/furniture-e-commerce/#dossier-chapter1> (дата звернення: 11.01.2024).
19. Деревообробна промисловість України та країн світу: стан, проблеми і перспективи розвитку: кол. моногр. / за ред. М. О. Кизима, І. О. Губарєвої. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2021. 272 с.
20. Губарєва І. О. Формування економічної безпеки України: монографія. Харків: ІНЖЕК, 2015. 443 с.
21. Gryshova I., Kuzym M., Hubarieva I., Khaustova V., Livinskyi A., Koroshenko M. Assessment of the EU and Ukraine Economic Security and Its Influence on Their Sustainable Economic Development. *Sustainability*. 2020. Vol. 12(18). 7692.
22. Осадча Н. В., Трушкіна Н. В. Генезис понять «транзитний потенціал регіону» і «митний режим транзиту» у міжнародній логістиці. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 52. С. 9-19. <https://doi.org/10.32843/infrastruct52-2>.
23. Трушкіна Н., Сербіна Т. Міжнародна логістика у системі зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2022. Vol. 1. No. 3. P. 101-114. <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20220103.7>.
24. Прокопишин О. С., Трушкіна Н. В., Сербіна Т. В. Щодо організації зовнішньоекономічної логістичної діяльності аграрних підприємств в умовах війни. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1(42). С. 209-217. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).209-217](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).209-217).
25. Bezpartochnyi M., Trushkina N. Infrastructural provision for the managing of agricultural enterprises' international logistics activities in the context of food security. *Food security: modern challenges and mechanisms to ensure: scientific monograph*. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2023. P. 7-24. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7859003>.
26. Liashenko V., Khaustova V., Trushkina N. Cross-border transport and logistics cluster as a tool for territorial development of Ukraine and Poland: institutional basis. *Journal of European Economy*. 2022. Vol. 21. No. 4(83). P. 503-521. <https://doi.org/10.35774/jee2022.04.503>.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2024

Статтю рекомендовано до друку 14.03.2024

Iryna Hubarieva

Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Deputy Director, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine,
1-a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine
e-mail: gubarievairyna@gmail.com
ORCID ID: [0000-0002-9002-5564](https://orcid.org/0000-0002-9002-5564)

Nataliia Trushkina

Ph.D. (Economics), Senior Researcher,
Doctoral Candidate, Senior Research Officer,
Research Center for Industrial Problems of Development of the NAS of Ukraine,
1-a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine
e-mail: nata_tru@ukr.net
ORCID ID: [0000-0002-6741-7738](https://orcid.org/0000-0002-6741-7738)

Infrastructural support for the foreign economic activities management of enterprises of the Ukrainian woodworking industry

Abstract. Effective foreign economic activity contributes to the reproduction of the country's export potential, increasing the competitiveness of Ukrainian products of the woodworking sector on world markets, forming a rational structure of export and import, attracting foreign investments on mutually beneficial terms, ensuring the economic security of Ukraine.

The article examines the peculiarities of the realization of the export potential of Ukraine on the world market of furniture and wood products. An analytical assessment of the current state and competitiveness of Ukrainian woodworking products on foreign markets was carried out. On the basis of statistical analysis, the trends of Ukraine's export potential in the wood industry were revealed. An analysis of the international wood market and export prospects for Ukraine was performed. Strategic directions for improving the efficiency of Ukrainian wood exports have been determined.

The need for the formation of proper infrastructural support for the management of the foreign economic activities of woodworking industry enterprises based on the creation of a cluster structure as a form of cooperation between authorities, institutions of critical infrastructure (transport, logistics, innovation, information, industry, etc.), institutions and organizations of the business, scientific and educational environment is substantiated.

The practical significance of the obtained research results is that substantiated scientific and methodological provisions and recommendations can be used in the development of export strategies and mechanisms for their implementation by enterprises and various categories of stakeholders – participants in foreign economic activity, which would correspond to the modern conditions of their management, as well as in the finalization of the Strategy recovery and resilience of the national economy.

Keywords: globalization, European integration, international economic partnership, international management, international economics, management of foreign economic activity, export potential, export strategy, customs regime, market of furniture and wood products, woodworking industry, national economy, cluster structure, digital technologies.

Formulas: 0; Fig.: 2, table: 7

JEL Classification: F 39, F 40, L 60.

For citation: Hubarieva I., Trushkina N. Infrastructural support for the foreign economic activities management of enterprises of the Ukrainian woodworking industry. Financial and Credit Systems: Prospects for Development. №1(12) 2024. P. 37-51. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-04> [in Ukrainian]

References

1. Akymenko O. Yu. Theoretical conceptualization of foreign economic activity as an important factor of economic stabilization of the state. Black Sea Economic Studies. 2019. Issue 38-1. P. 37-42. [in Ukraine]
2. Ya. V. Belinska, O. V. Kolyada, M. I. Nazarov, and others. Export-import operations. Irpin: SFS University of Ukraine, 2018. 254 p. [in Ukraine]
3. Bugas V.V., Kazimirova O.V. The essence, types and peculiarities of the development of foreign economic activity of electric power enterprises in the national economy of Ukraine. Efficient economy. 2018. No. 12. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.75>. [in Ukraine]
4. Didukh S. M. Foreign economic activity of vertically integrated agro-industrial holdings in the conditions of European integration. Foreign economic activity of Ukraine in the system of global competitive relations: agro-food dimension: monograph / edited by O. I. Pavlova. Odesa: Astroprint, 2019. P. 58-67. [in Ukraine]
5. Kyzym M. O., Zinchenko V. A. Quality of life of the population and foreign economic activity of enterprises: monograph. Kharkiv: VD "INZHEK", 2010. 184 p. [in Ukraine]
6. Yu. Kozak, O. Sukach, D. Burlachenko. External economic activity of the enterprise. Kyiv: Center for Educational Literature, 2020. 268 p. [in Ukraine]

7. Kondratenko N. O., Ternova I. A., Kolesnyk T. M. Theoretical and methodological aspects of management of foreign economic activity of economic entities of Ukraine. *Business Inform.* 2021. No. 2. P. 21-26. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-21-26> [in Ukraine]
8. Kononov I. I. The essence of foreign economic activity as an object of accounting modeling. *Business Inform.* 2020. No. 5. P. 79-86. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-79-86>. [in Ukraine]
9. Lypych L. G., Fatenok-Tkachuk A. O. Formation of a strategy for the development of foreign economic activity of machine-building enterprises: a monograph. Lutsk: Volyn National University. Lesya Ukrainka University, 2010. 220 p. [in Ukraine]
10. Rahman M. S., Yevtushenko V. A., Rudas D. S. Foreign economic activity of Ukraine with EU countries. *Market infrastructure.* 2020. Issue 47. P. 39-44. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct47-7>. [in Ukraine]
11. Tarasyuk G. M., Horshkova L. O. Approaches to solving problems of foreign economic activity of Ukrainian enterprises. *Global and national economic problems.* 2018. Issue 21. P. 412-415. [in Ukraine]
12. Modern trends of international economic relations and foreign economic relations of Ukraine: collective monograph / V. M. Fomishyna, A. V. Rybchuk, V. V. Zinchenko, etc.; under the editorship V. M. Fomishina. Kherson: VKF "STAR" LLC, 2017. 340 p. [in Ukraine]
13. Haustova V. E., Hryhorova-Berenda L. I. Assessment and diagnosis of foreign economic security of Ukraine: monograph. Kharkiv: VD "INZHEK", 2013. 193 p. [in Ukraine]
14. Shmygol N.M., Pavlyuk T.S. Problematic issues of the development of foreign economic activity of Ukraine. *Black Sea Economic Studies.* 2016. Issue 3. P. 118-121. [in Ukraine]
15. Jochimsen R. *Theorie der Infrastruktur: Grundlagen der marktwirtschaftliche Entwicklung.* Tübingen: J.C.B. Mohr, 1966. 253 p. [in English]
16. Fulmer J. What in the world is infrastructure? *PEI Infrastructure Investor.* 2009. July-August. P. 30-32. [in English]
17. Thacker S., Adshead D., Fay M. et al. Infrastructure for sustainable development. *Nature Sustainability.* 2019. Vol. 2. P. 324-331. <https://doi.org/10.1038/s41893-019-0256-8>. [in English]
18. Furniture e-commerce worldwide – statistics & facts. [Official site] Retrieved from <https://www.statista.com/topics/9979/furniture-e-commerce/#dossier-chapter1> (date accessed: 11.01.2024). [in English]
19. Woodworking industry of Ukraine and the countries of the world: state, problems and development prospects: col. monogr. / edited by M. O. Kyzyma, I. O. Gubareva. Kharkiv: FOP Liburkina L.M., 2021. 272 p. [in Ukraine]
20. Gubareva I. O. Formation of economic security of Ukraine: monograph. Kharkiv: INZHEK, 2015. 443 p. [in Ukraine]
21. Gryshova I., Kyzym M., Hubarieva I., Khaustova V., Livinskyi A., Koroshenko M. Assessment of the EU and Ukraine Economic Security and Its Influence on Their Sustainable Economic Development. *Sustainability.* 2020. Vol. 12(18). 7692. [in English]
22. Osadcha N.V., Trushkina N.V. The genesis of the concepts "transit potential of the region" and "customs regime of transit" in international logistics. *Market infrastructure.* 2021. Issue 52. P. 9-19. <https://doi.org/10.32843/infrastruct52-2>. [in Ukraine]
23. Trushkina N., Serbina T. International logistics in the system
24. foreign economic activity of the enterprise. *International Science Journal of Management, Economics & Finance.* 2022. Vol. 1. No. 3. P. 101-114. <https://doi.org/10.46299/j.isjimef.20220103.7>. [in Ukraine]
25. Prokopyshyn O.S., Trushkina N.V., Serbina T.V. Regarding the organization of foreign economic logistics activities of agrarian enterprises in the conditions of war. *Herald of economic science of Ukraine.* 2022. No. 1(42). P. 209-217. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).209-217](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).209-217). [in Ukraine]
26. Bezpartochnyi M., Trushkina N. Infrastructural provision for the management of agricultural enterprises' international logistics activities in the context of food security. *Food security: modern challenges and mechanisms to ensure: scientific monograph.* Košice: University of Safety Management in Košice, 2023. P. 7-24. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7859003>. [in English]
27. Liashenko V., Khaustova V., Trushkina N. Cross-border transport and logistics cluster as a tool for territorial development of Ukraine and Poland: institutional basis. *Journal of European Economy.* 2022. Vol. 21. No. 4(83). P. 503-521. <https://doi.org/10.35774/jee2022.04.503>. [in English]

The article was received by the editors 24.01.2024

The article is recommended for printing 14.03.2024

DOI: [10.26565/2786-4995-2024-1-05](https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-05)

UDC: 338.2

Zhytar Maksym

Doctor of Economics, Professor,
Kyiv Metropolitan Borys Grinchenko University
Kyiv, Ukraine

e-mail: m.zhytar@kubg.edu.ua
ORCID ID: [0000-0003-3614-0788](https://orcid.org/0000-0003-3614-0788)

Financial stability of Ukraine's economy during the war and post-war periods: challenges and drivers of recovery

Abstract. The article highlights the issues related to the challenges and drivers of recovery of the economy of Ukraine in the war and post-war periods. It is noted that since the beginning of the full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine, our country has lost significant human resources and witnessed the destruction of critical, industrial and social structures. The hostilities continue, but the belief in victory prompts scholars and practitioners to discuss the formats of reconstruction and modernization of the country after the war.

Directions of economic recovery are proposed, namely: reconstruction and restoration of war-damaged property and infrastructure; quick recovery of economic processes; return of refugees and internally displaced persons back to Ukraine and their inclusion in economic processes; creating the foundations for sustainable economic growth. It has been concluded that, in general, the recovery of the economy of Ukraine, which suffered from the war, can be a driver of the recovery of infrastructure and revival of the industrial sector, creation of new jobs and support of small and medium enterprises, reconstruction of the housing stock, restoration of social infrastructure and development of the sphere of social services, social rehabilitation of war victims and restoration of the natural environment.

Key words: *financial stability, economy of Ukraine, recovery drivers, National Bank of Ukraine, economic growth, economic activity.*

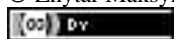
Formulas: 0, fig. 0, table 2, bibl.: 11

JEL Classification: G00, H00

For citation: Zhytar M. Financial stability of Ukraine's economy during the war and post-war periods: challenges and drivers of recovery. *Financial and Credit Systems: Prospects for Development*. №1(12) 2024. P. 52-59. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-05>

Introduction. Since the beginning of the full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine, our country has lost significant human resources and witnessed the destruction of critical, industrial and social structures. The hostilities continue, but the belief in victory prompts scholars and practitioners to discuss the formats of reconstruction and modernization of the country after the war. After the cessation of hostilities, Ukraine will embark on a large-scale process of economic recovery, which will be based on the implementation of a plan developed by the Ukrainian government and supported by international donors. The main prerequisite for this recovery is obtaining reliable security guarantees for Ukraine, which would make the resumption of hostilities on its territory impossible.

Analysis of recent research and purpose of the research. The problem outlined above is reflected in the work of domestic and foreign scientists. E. Altman, E. J. Dolan, J. K. Van Horn and others should be noted among foreign scientists who dealt with the problems of financial stability of the economy. A significant contribution to the development of theoretical and methodological aspects were made by such domestic scientists as I. Balabanov, O. Baranovskyi, O. Bazilinska, M. Bilyk, A. Boyko, V. Vasylenko, O. Zaruba, O. Pavlovska, A. Poddyerogin, H. Polyak, M. Korobov, V. Melnyk, N. Mirko, L. Naumova, B. Samorodov, K. Samsonova, I. Shkolnyk and others. Paying tribute to the work of scientists, it should be noted that the issues of financial stability of the economy, challenges and drivers of recovery in the war and post-war periods remain relevant, which requires further research in this area.

Research results. It is obvious that sustainable economic growth and development can only take place on solid, safe ground. Security, as a social good, should be provided by the state and the international community.

In the absence of this social good, private investment will decline, economic activity will be restrained, and security costs will be placed on business, undermining economic efficiency and business competitiveness. After fulfilling this basic condition, the main goal of post-war economic recovery should be:

- a) reconstruction and restoration of war-damaged property and infrastructure;
- b) rapid recovery of economic processes;
- c) return of refugees back to Ukraine and internally displaced persons home and their inclusion in economic processes;
- d) creation of foundations for sustainable economic growth.

The most important sources of funding for the post-war recovery of Ukraine should be reparations from the aggressor country and assistance from the international community [1-2].

The European Union, the governments of partner countries and international institutions, such as the World Bank, the International Monetary Fund, the European Investment Bank, the European Bank for Reconstruction and Development and others, play a key role in the formation of the international aid pool for the reconstruction of Ukraine.

As of early January 2024, consumer inflation continued to decelerate (to 5.1% in November) thanks to some easing of business spending pressures and improved expectations of exchange rate stability. The same factors contributed to the weakening of the fundamental inflationary pressure. According to the NBU estimates, inflation also continued to decrease in December [3]. Economic activity weakened seasonally in December 2023, but overall economic recovery continued. Good harvests and their processing supported the food industry, orders from the defense and railway sectors bolstered mechanical engineering, further expansion of sea transportation kept up the work of transport.

Retail trade remained lively. The labor market experienced a seasonal lull in both supply and demand. At the same time, the revival of the economy and the slowdown in inflation contributed to the recovery of real wage growth, although it was uneven across types of activity. The budget deficit was a record both in December and for the year as a whole. At the same time, its annual volume turned out to be somewhat lower compared to the approved indicator. The main source of financing the budget deficit during the year was international aid and domestic borrowing. The latter more than doubled the volume of last year's due primarily to placement of bonds of domestic state loan (BDSL) in hryvnia.

The negative balance of trade in goods decreased in November due to the increase in export deliveries by the new sea route and the decrease in imports under the influence of the blockade. However, the current account deficit widened due to a delay in the receipt of grant aid from the US. However, thanks to the inflow of international aid, reserves decreased only slightly in November, and resumed growth in December exceeding 40.5 billion dollars by the end of the year. The situation on the currency market remained under control. This was facilitated by the interventions of the NBU and the positive yield of hryvnia instruments (bonds of domestic state loan and deposits) in real terms.

The protracted war and related challenges remain key risks for Ukraine. Active hostilities are likely to continue throughout 2024. This will hold back economic recovery and require significant defense spending. Therefore, Ukraine will continue to be critically dependent on international aid. At the same time, business and the population are adapting to the conditions of war. First of all, private consumption is revitalizing. This is facilitated by the growth of incomes, in particular due to significant payments to military personnel, and improved expectations of the population. The expectations of companies are also improving - the index of business expectations in the II-IV quarters of 2023 exceeded 100%, for the first time since the IV quarter of 2021. This

means that the share of enterprises that expect the situation to improve in the next 12 months exceeded the share of those that expected it to worsen. The revival of consumer demand fuels retail lending, and the intensification of enterprise activity ensures the recovery of demand for loans, at least to support working capital. Investments of the private sector are mainly directed to the development of logistics.

A stable situation in the energy sector supports economic activity. On the supply side, this year's good harvests made a key contribution to faster GDP growth. Recently, the National Bank of Ukraine improved the real GDP growth forecast in 2023 by 2%. – up to 4.9%. The economy will grow slowly in the coming years. In 2024, the NBU expects GDP growth of 3.6%. This increase will primarily be ensured by the further recovery of consumption. However, still high security risks will slow private investment and the return of forced migrants home. Therefore, the existing shortage of workers and the slow increase in production capacity will restrain production. Without the cessation of active hostilities and significant investments, the recovery of Ukraine's economy to the level before the full-scale invasion will be significantly delayed [3].

Thanks to financial support from partners, Ukraine has accumulated a significant amount of international reserves. At the beginning of December, they amounted to 38.8 billion dollars, which is commensurate with 5.2 months of future imports. A comfortable level of reserves, together with the preservation of the attractiveness of hryvnia instruments and steady progress in reducing inflation, contributed to the abandonment of the fixed exchange rate regime. Since October, the NBU has switched to managed flexibility. The new regime provides for daily exchange rate fluctuations within narrow limits in both directions depending on market conditions [3].

The International Monetary Fund updated the key indicators of the forecast for Ukraine for 2024-2026 [4]. According to the IMF forecast, the real GDP of Ukraine in 2024 should grow by 3-4% (against +4.5% in 2023). Private consumption and investment spending may become the main drivers of growth. The IMF expects some improvement in business activity, as a result of which the share of investment in GDP will increase (to 18% of GDP against 16.5% in the current year and 12.6% of GDP in 2022), and the unemployment rate will decrease (to 14% against 20-25% in 2022-2023). At the same time, the conditions of foreign trade are expected to improve: the rate of increase in export of goods (+17.9%) will exceed the rate of increase in import (+8.3%).

Table 1 The main key forecast indicators for Ukraine from the International Monetary Fund for 2024-2026 [4]

Indicator/Year	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Real GDP, %	3,4	-29,1	4,5	3-4	6,5	5,0
Unemployment rate, %	9,8	24,5	19,1	13,9	13,1	11,4
Inflation, %	10,0	26,6	6,0	9,5	6,5	5,5
Real salary, %	10,5	-16,0	6,3	8,5	7,7	7,0
Investments, % of GDP	14,5	12,6	16,5	18,0	19,4	20,9
Including state:	3,8	2,5	3,1	2,3	4,5	4,5
Fiscal deficit without grants, % of GDP	-4,0	-25,0	-27,1	-20,4	-10,2	-6,1
External loans, % of GDP	2,4	10,8	17,0	13,7	7,6	2,3
Public debt, % of GDP	50,5	78,5	87,1	96,7	98,5	98,2

However, in general, the contribution of the balance of foreign trade to GDP will remain negative (-18.5% of GDP), primarily due to increased import dependence of the economy and significant expenses of Ukrainian refugees abroad. The growth of prices in the next year will accelerate somewhat, but will remain within the one-digit level (9.5%). The main reasons for the acceleration of inflation are connected with the effect of a low base of comparison (primarily in the case of food products) and the increase in the cost of enterprises due to the effects of the war. The growth of wages will exceed the growth of prices by 8.5%, which will contribute to the activation

of consumer demand. The state budget deficit will remain the most problematic point of the Ukrainian economy. However, its level relative to GDP will decrease somewhat (to 20.4% of GDP against 25-27% of GDP in 2022-2023). 90% of the deficit will be financed from external loans and grants and 10% from the domestic debt market.

Though the year 2024 does not promise to be easy, but combining the efforts of external partners with the optimal management decisions of the Ukrainian authorities will minimize economic and financial risks. Despite the difficult conditions, the business adapts and, having returned to work, gradually resumes its activities, foreign trade operations. It raises its expectations for the future in view of its own strengths and government assistance (various credit and grant support programs for business have been launched). Taking this into account, in our opinion, 2024 will be the stage of consolidation of the economic recovery that has already begun in 2023 after a significant drop in 2022 [5-6].

The main drivers of recovery during the forecast period will be the security factor and the irreversible trend towards joining the EU, which will be accompanied, in particular, by an increase in investment activity due to the country's urgent need to restore the losses of production capacity and infrastructure suffered from the war. These processes will be supported by the continuation of effective cooperation with international partners and international financial organizations, in particular, the fulfilment of the program with the IMF, the implementation of reforms within the framework of the Plan for Ukraine for 2024-2027 on the realization of the proposal of the European Commission regarding the Regulation of the European Parliament and the Council of the European Union on the creation of the Ukrainian Fund

As for the banking system of Ukraine, most banks in Ukraine have sufficient capital, and the banking system as a whole has a high safety margin. This is evidenced by the results of the assessment of stability of banking institutions, published by the National Bank [6-8]. The increased required levels of capital based on the results of the sustainability assessment were established for only five banks, two of which in December had an adequacy standard above the required level. The National Bank began assessing the resilience of banks and the banking system in wartime conditions in April 2023, after a nearly two-year hiatus caused by full-scale war. As part of this process, an assessment of asset quality (AQR) and performance and capital indicators over a three-year horizon were carried out for the 20 largest banks with a share of more than 90% in the sector's net assets.

The results of the assessment show that banks in general adequately assess credit risk. Adjustments of prudential reserves according to the results of AQR amounted to only about 1%, according to the results of the verification of the value of collateral - 0.5% and as a result of the extrapolation of the results of AQR to the entire loan portfolio of some banks - less than 0.5%. All these adjustments did not have a significant negative impact on banks' capital. The main reason for the need for capital for the five banks was their significantly lower operating efficiency than the average for the sector. Almost all of these banks had a low interest margin and a high ratio of operating expenses to income in the reporting period (from April 1, 2022 to April 1, 2023).

Banks for which higher required levels of capital adequacy standards have been established must submit restructuring or capitalization programs to the National Bank in the near future. The key measures in these programs are expected to be the restructuring of balance sheets and improvement of operational efficiency [9-10].

Two out of five banks, which in December already had an adequacy standard above the required level, must at least maintain capital at the target level set for them. The rest must ensure the level of capital adequacy in two stages:

until the end of September 2024 – determined taking into account the marginal level of 0%;

until the end of March 2026 – determined taking into account the limit values at the regulatory level.

Table 2
Results of the assessment of the stability of banks and the banking system of Ukraine in 2023 [7]

№	Name	Group	Bank data				Data based on the results of the assessment of the quality of assets and the acceptability of security for the bank's credit operations, taking into account adjustments to the bank's financial statements for the reporting year and extrapolation				The necessary level of standards based on the results of the stability assessment				Capital adequacy standards as of December 1, 2023			
			FA, m.g.	RC, m.g	H2	H3	extrapolation (yes/no)	FA, m.g.	RC, m.g.	H2	H3	taking into account the limit levels of standards set at zero, %	taking into account the limit levels of regulations established at the regulatory level, %	H2	H3	H2	H3	
1	Privatbank	Banks with a state share	5	6	7	8	9	10	11	12	13	H2	H3	H2	H3	H2	H3	
1	Savings Bank	Banks with a state share	27 248	54 466	23,45%	11,73%	No	27 248	54 466	23,45%	11,73%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	13%
2	Raiffeisen Bank	Banks with a state share	14 155	19 650	14,24%	10,26%	No	14 155	19 650	14,24%	10,26%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	9%
3	PUMB	Banks of foreign banking groups	12 703	16 438	19,25%	14,87%	No	12 703	16 438	19,25%	14,87%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	18%
4	Ukreximbank	Banks with private capital	7 228	12 427	20,63%	12,00%	No	7 228	12 427	20,63%	12,00%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	11%
5	UkrGasbank	Banks with a state share	4 275	8 133	8,78%	4,61%	Yes	2 712	5 402	5,93%	2,98%	14,2%	11,2%	21,3%	18,3%	13%	8%	8%
6	UkrSybbank	Banks with a state share	8 309	8 368	12,06%	11,97%	No	8 309	8 368	12,06%	11,97%	10,0%	7,0%	12,7%	9,7%	17%	13%	13%
7	Credit Agricole Bank	Banks of foreign banking groups	8 808	14 119	45,38%	28,31%	No	8 808	14 119	45,38%	28,31%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	32%
8	Credobank	Banks of foreign banking groups	5 565	6 061	17,90%	16,43%	No	5 565	6 061	17,90%	16,43%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	18%
9		Banks of foreign banking groups	3 481	3 912	24,79%	22,06%	No	3 481	3 912	24,79%	22,06%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	10,0%	7,0%	25%

Conclusions. Thus, the above makes it possible to conclude that, in general, the recovery of the economy of Ukraine, which suffered from the war, should take place in the following main directions:

- restoration of infrastructure and natural environment;
- reconstruction of housing stock;
- social rehabilitation of war victims, restoration of social infrastructure and development of the sphere of social services;
- revival of the industrial sector, creation of new jobs and support of small and medium-sized enterprises;
- creation of production facilities and formation of government orders to strengthen the country's defense capabilities;
- improving the quality of public administration and strengthening the institutions of the market economy.

It makes sense to agree with the First Deputy Head of the National Bank of Ukraine [11] Kateryna Rozhkova, who notes that the economy of Ukraine has adapted to the difficult conditions of a full-scale war and even, despite complicated exports and logistics, is growing faster than forecasts.

It includes [11] the following forecasting directions:

thanks to the gradual recovery of business activity and consumer demand, the demand for loans is also revitalizing, and banks are more willing to lend to businesses and the population;

the reduction of the NBU discount rate contributed to the gradual reduction of loan rates. At the same time, the yield on deposits (currently 11% per annum after taxes) remains attractive given the current and expected level of inflation;

a successful transition from a fixed exchange rate to a regime of managed flexibility enables the market to determine the level of the exchange rate under the supervision of the NBU. Sharp exchange rate fluctuations are smoothed out, so currently there is no reason for either a sharp devaluation or a sharp revaluation; the process of transferring income from seized assets of the Russian Federation to Ukraine is simpler than transferring the assets themselves, but it also requires compliance with certain procedures, including changes to the legislation of other countries. The Government of Ukraine is actively working on this issue with our partners;

banks play an important role in maintaining the defense capability of the state, because they ensure continuous operation and preservation of deposits, lend to strategic sectors of the economy, buy government bonds and in this way contribute to covering the budget deficit without "printing" money;

due to the record profits obtained due to exceptional economic conditions in the country, the banking system compensated for the "wartime" losses of the credit portfolio, avoided potential bankruptcies and remained stable, therefore, able to pay increased income tax and meet European capital requirements;

the legislation for banks and non-banking financial institutions updated last year already takes into account the norms of European regulations, in particular new requirements for the capital of banks and the organization of corporate governance and risk management in non-banking financial institutions. Now the market will work on the gradual implementation of these norms;

state-owned banks already have to update their strategies with a view to preparing for privatization, in which large institutional investors can take part in the first place.

References

1. Ministry of Economy of Ukraine. Access to the resource: <https://www.me.gov.ua/> [in Ukrainian]
2. Zhytar M. (2023). Key Stages of Ukraines Economic Recovery Plan in the Post-War Period. I Vseukrayins'ka naukovo-praktychna konferentsiya, prysvyachena 55-ricchyu kafedry finansiv i bankivs'koyi spravy «Aktual'ni problemy rozvytku finansiv v umovakh tsyvrovizatsiyi ekonomiky Ukrayiny» (m. Vinnytsya, 27 kvitnya 2023); DonNU imeni Vasylya Stusa, S. 8-10.
3. Macroeconomic and monetary review for January 2024. Access to the resource:

- <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-sichen-2024-roku> [in Ukrainian]
4. International Monetary Fund. Access to the resource: <https://www.imf.org/en/Home> [in Ukrainian]
 5. Zhytar M. (2023). Napryamy zabezpechennya finansovoyi stiykosti derzhavy v umovakh viys'kovoho stanu [Directions for ensuring the financial stability of the state in the conditions of martial law]. II Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya "Suchasni trendy sotsial'no-ekonomichnykh peretvoren' ta intelektualizatsiyi suspil'stva v umovakh staloho rozvytku". S. 181-183
 6. Office of reforms of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Access to the resource: https://rdo.in.ua/sites/default/files/pdf/digest76_ukr.pdf [in Ukrainian]
 7. Report on the assessment of the stability of banks in 2023. Access to the resource: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-otsinku-stiykosti-bankiv-u-2023-rotsi> [in Ukrainian]
 8. Official website of the National Bank of Ukraine. Access to the resource: <https://bank.gov.ua/> [in Ukrainian]
 9. Cherednichenko A., Vasechko L., Rams'kyu A. (2023). Stratehichne upravlinnya finansovoyu stiykisty sub'yektiv hospodaryuvannya v suchasnomu ekonomichnomu seredovyshche [Strategic management of financial stability of business entities in the modern economic environment]. Yevropeys'kyu naukovyy zhurnal Ekonomichnykh ta finansovykh innovatsiy. Dostup do resursu: file:///C:/Users/user/Downloads/187-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-312-2-10-20230606.pdf
 10. Mel'nyk V.M. Zhytar M. O. (2020). Bankivs'ka sistema Ukrayiny u funktsionuvanni finansovoho rynku [The banking system of Ukraine in the functioning of the financial market.] Problemy ekonomiky, 2020. № 1(43). С. 257-266.
 11. Assessment of stability of banks. Access to the resource: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bankivska-sistema-ukrayini-maye-dostatniy-zapas-mitsnosti--rezultati-otsinki-stiykosti-v-rozrizi-bankiv> [in Ukrainian]
- The article was received by the editors 30.01.2024*
The article is recommended for printing 14.03.2024

Житар Максим

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
e-mail: m.zhytar@kubg.edu.ua
ORCID ID: [0000-0003-3614-0788](https://orcid.org/0000-0003-3614-0788)

Фінансова стійкість економіки України у воєнний та повоєнний періоди: виклики та драйвери відновлення

Анотація. У статті висвітлені питання, пов'язані з викликами та драйверами відновлення економіки України у воєнний та повоєнні періоди. Зазначено, щоз початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, наша країна втратила значні людські ресурси та стала свідком руйнування критичних, виробничих та соціальних структур. Військові дії тривають, але віра у перемогу підштовхує науковців та практиків дискутувати з приводу форматів відбудови та модернізації країни після війни. Запропоновано напрями відновлення економіки, такі як: реконструкція та відновлення майна та інфраструктури, що постраждали від війни; швидке відновлення економічних процесів; повернення біженців та внутрішньо переміщених осіб назад в Україну та їх включення в економічні процеси; створення основ для сталого економічного зростання. Зроблено висновок про те, що загалом, відновлення економіки України, що постраждала від війни, може бути драйвером відновлення фізичної інфраструктури та реставрація природного середовища, реконструкції житлового фонду, соціальної реабілітації постраждалих, відновлення соціальної інфраструктури та розвиток сфери соціальних послуг, відродження промислового сектору, створення нових робочих місць та підтримка малих і середніх підприємств.

Ключові слова: фінансова стійкість, економіка України, драйвери відновлення, Національний банк України, економічне зростання, економічна активність.
Формули: 0, рис. 0, табл 2., бібл.: 11

Для цитування: Zhytar M. Фінансова стійкість економіки України у воєнний та повоєнний періоди: виклики та драйвери відновлення. Financial and Credit Systems: Prospects for Development. №1(12) 2024. С. 52-59. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-05>

Список літератури

1. Міністерство економіки України. Доступ до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/>
2. Zhytar M. Key Stages of Ukraines Economic Recovery Plan in the Post-War Period. I Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 55-річчю кафедри фінансів і банківської справи «Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України» (м. Вінниця, 27 квітня 2023); ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 8-10.
3. Макроекономічний та монетарний огляд за січень 2024 року. Доступ до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-sichen-2024-roku>
4. Міжнародний валютний фонд. Доступ до ресурсу: <https://www.imf.org/en/Home>
5. Житар М.О. Напрями забезпечення фінансової стійкості держави в умовах військового стану. II Міжнародна

- науково-практична конференція "Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку" (Запоріжжя, 10 листопада 2023 року), С. 181-183.
6. Офіс реформ Кабінету Міністрів України. Доступ до ресурсу: https://rdo.in.ua/sites/default/files/pdf/digest76_ukr.pdf
 7. Звіт про оцінку стійкості банків у 2023 році. Доступ до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-otsinku-stiykosti-bankiv-u-2023-rotsi>
 8. Офіційний сайт Національного банку України. Доступ до ресурсу: <https://bank.gov.ua/>
 9. Чередніченко А., Васечко Л., Рамський А. Стратегічне управління фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання в сучасному економічному середовищі. *Європейський науковий журнал Економічних та фінансових інновацій*. Доступ до ресурсу: <file:///C:/Users/user/Downloads/187-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-312-2-10-20230606.pdf>
 10. Мельник В.М. Житар М. О., Банківська система України у функціонуванні фінансового ринку. *Проблеми економіки*, 2020. № 1(43). С. 257-266.
 11. Оцінка стійкості банків. Доступ до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bankivska-sistema-ukrayini-maye-dostatniy-zapas-mitsnosti--rezultati-otsinki-stiykosti-v-rozrizi-bankiv>
Стаття надійшла до редакції 30.01.2024
Статтю рекомендовано до друку 14.03.2024

Управління фінансово-кредитними системами та соціально-гуманітарна компонента їх розвитку

Management of financial and credit systems and the socio-humanitarian component of their development

DOI: [10.26565/2786-4995-2024-1-06](https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-06)

УДК 69.05

Обухова Наталія

кандидат технічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут»

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна

e-mail: natalia.obukhova@karazin.ua

ORCID ID: [0000-0001-9777-7155](https://orcid.org/0000-0001-9777-7155)

Давиденко Оксана

кандидат технічних наук, доцент

Навчально-науковий інститут «Будівельної та цивільної інженерії»

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,

вул. Маршала Бажанова, 1, Харків, 61002, Україна

e-mail: oks.oks730@gmail.com

ORCID ID: [0000-0002-5217-4411](https://orcid.org/0000-0002-5217-4411)

Технології адаптивного управління як механізм забезпечення стабільності функціонування девелопменту компаній

Анотація. В даній статті встановлено сутність технологій, характеристика та аналіз фаз реалізації бізнес-процесів в проєктній діяльності при адаптивному управлінні. Важливим при адаптивному управлінні стає структуризація проєкту, виділення головних задач на основі теорії систем та розробки функціональної системи управління проєктом в цілому.

Необхідно розглядати діяльність девелоперських компаній комплексно, спираючись на організаційну структуру через складання реальних планів, заснованих на знаннях всіх фахівців – виконавців робіт. Діяльність компаній чітко структурується на процеси, які в свою чергу розподілені на функції. При цьому всі учасники будь-якої проєктної діяльності являються основними елементами структури компанії, оскільки вони забезпечують практичну реалізацію ідеї та концепції. Виявлені сьогоднішні проблеми при організації та управлінні девелоперських компаній, що виникають за умов функціонування бізнес-процесів.

Адаптивне управління характеризується вибором стратегії фінансування діяльності компаній. Та полягає в тому, щоб шляхом визначених дій, забезпечувати закриття потреб у фінансуванні та перехід від поточної структури капіталу до майбутньої. В цій ситуації відбувається одночаскове і паралельне використання різних джерел і схем фінансування.

Авторами зазначено формування механізмів стабільного функціонування компаній через процесний підхід. Навколишнє середовище має вплив на здійснення будь-якого проєкту: необхідно вміти визначити, розрахувати та приймати до уваги впливи: економічні, соціальні, фінансові, управлінські, технологічні, технічні та терміни виконання, тобто зовнішнє та внутрішнє середовище. У визначених умовах кожне з таких впливів може виявитися критичним для проєкту і привести його до ліквідації.

В статті відзначено, що вся інформація від усіх відповідальних за бізнес-процеси формується в єдину модель галузі, що забезпечує стабільне функціонування.

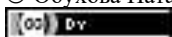
Автори важливе місце приділяють інформаційній системі управління, обліку, аналізу виконання проєктів, актуалізації проблем оперативних планів та професіоналізму фахівців.

Пропонуються нові підходи та удосконалена методологія забезпечення стабільності функціонування компаній з використанням адаптивного управління.

Ключові слова: адаптивне управління, процесний підхід, бізнес-процеси, проєктна діяльність, девелоперські компанії.

Формул.:0, рис.:4, табл.:0, бібл.:15

Для цитування: Обухова Н., Давиденко О. Кредитування в банківській системі в умовах воєнного стану. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. №1(12) 2024. С. 60-69. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-06>

Вступ. Адаптивними системами автоматизованого управління називаються системи у яких змінюється алгоритм управління з метою збереження показників якості при довільному зміщенні характеристик керованого об'єкта та зовнішніх умов [1].

В рамках будь-якої компанії комплексний підхід до бізнес-процесів в компанії полягає в характеристиці, аналізу та реорганізаційних заходів, тобто:

- в підвищенні результативності і ефективності процесів для забезпечення компанії конкурентоспроможним майбутнім;

- будь-яка діяльність представляє собою процеси у часі;

- необхідно вирішувати не окремі проблеми в діяльності, завдяки організаційно-управлінським заходам, але і ліквідувати причини виникнення цих проблем (зниження варіацій процесів)- це нова філософія управління;

- більшість проблем виникає на межі між підрозділами, їх можна усувати, тільки розглядаючи діяльність як процес.

Всі ці фактори приводять до того, що при впровадженні процесного підходу-адаптивного управління характеристика та аналіз діяльності підрозділів представлена в вигляді процесів[2,15].

Схема проходження потоків інформації, документів між операційними процесами та роботами може бути використана при створенні і автоматизації документообігу компанії.

В залежності від завдань, моделі на схемах на будь-яких об'єктах можуть бути відображені у вигляді:

- управління бізнес-процесом;

- процесів виконуваних робіт;

- потоків інформації (документообіг);

- потоків матеріальних ресурсів.

Основний текст.

Фактор часу та своєчасне фінансування має вплив на впровадження адаптивної системи.

Механізми адаптивного управління ми можемо спостерігати у діяльності девелоперських компаній в галузі будівництва. В полі діяльності компанії знаходиться комплекс об'єктів різного призначення. Діяльність компанії чітко структурована на процеси, які в свою чергу розподілені на функції. Межі цих процесів чітко визначені[3].

Створюються такі умови, як покращення координації між учасниками, відділами та службами компанії; ефективно управління ресурсами; систематизація процесів планування та контролю при виконанні планів; покращення аналітичної роботи; зниження ризиків за проектами; скорочення витрат та витрат компаній[4].

Положення «Про інвестиційну діяльність» із внесеними змінами дозволяють в певній мірі своєчасно регулювати та координувати девелоперську діяльність. Термінологія: проектна діяльність або управління проектами будь-якої компанії стає актуальною при формуванні та аналізі механізмів стійкості компанії та отримання доходів від реалізації проектів.

Аналіз дослідження та постановка завдання.

Процесом реалізації проектів (девелопментом) займаються компанії, які інвестують кошти та/або керують підприємницькою діяльністю з отриманням очікуваної комерційної вигоди. Підходів до розгляду девелоперської діяльності в багатьох авторів різноманітне.

Наприклад Б. Пейзер та Б. Фрей в «Професійному девелопменті нерухомості», Шинкарук Л.В. та інші «Організація проектної діяльності», Г.О. Бардиш «Проектне фінансування» висвітлили різноманітні аспекти «девелопмента» та механізмів проектної діяльності [2,6,7].

Підготовка й реалізація проектів - складний й ризиковий вид діяльності для всіх учасників.

Девелопер (проектний менеджер, управлінець) отримує свій прибуток від створення об'єктів нерухомості (девелопменту), він очолює будівництво, керує процесами, беручи на себе ризики. Головне завдання девелопера полягає в тому, щоб досягти максимального збільшення вартості проекту.

Взагалі то він виступає як:

- автор ідеї та вибору концепції проекту, ще на стадії проектування (при врахуванні термінів будівництва та можливих змін на ринку за певний період);
- фахівець з відчуження земельної ділянки під забудову;
- маркетолог з вибору стратегії, яка позиціонує та подальше просуває об'єкти;
- організатором проектування об'єктів нерухомості (з ліцензованими фахівцями);
- наймачем генпідрядника з ліцензією, який керує нерухомістю (за потреби);
- особисто фінансує або залучає, у разі потреби, здійснює кредитування інвестиційних проектів.

Учасники будь-якої проектної діяльності – є основними елементами структури компанії, тому що вони забезпечують практичну реалізацію ідеї та концепції[8].

Архітектурно-планувальні рішення обов'язково приймаються до уваги з визначенням категорії об'єкта, наприклад (багатофункціональні комплекси з насиченою інфраструктурою) це одна з останніх сучасних тенденцій.

Багатофункціональний комплекс - об'єкт (або декілька об'єктів) нерухомості, що поєднує в собі приміщення двох або більше експлуатаційних призначень (магазини, офісні площі, розважальні заклади), вони можуть виконувати комерційні і житлові функції[9]. Наприклад є градація на «бізнес-клас» і «бізнес-еліт», при цьому урахована інфраструктура; загальна, корисна площа, кількість квартир, коефіцієнт заповнення квартир, паркінгу.

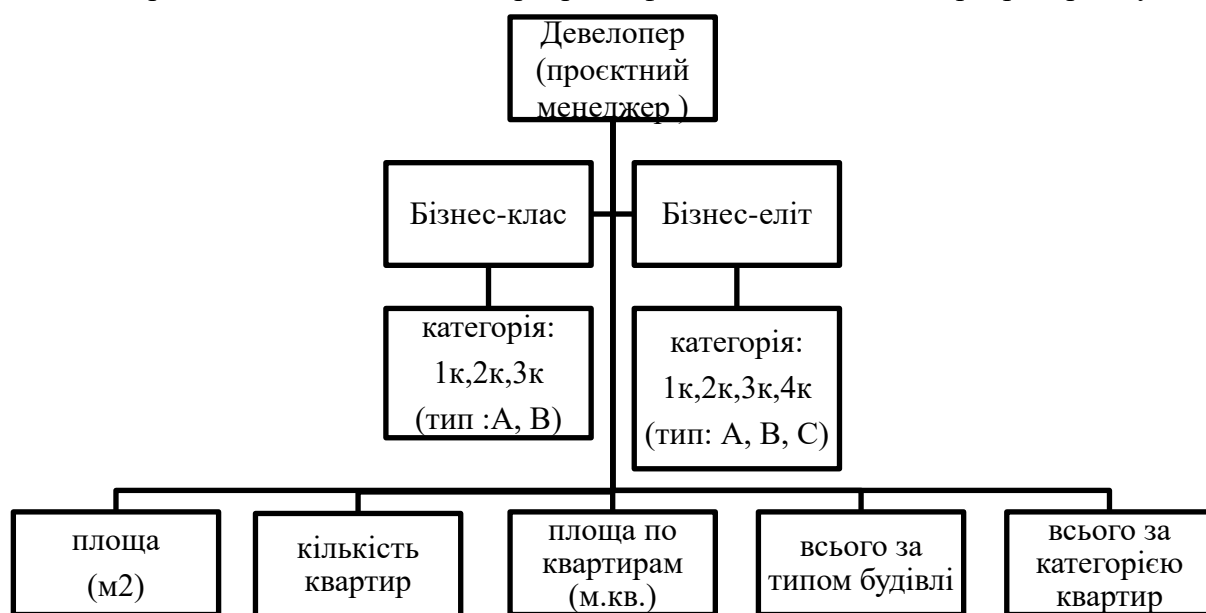

Рисунок 1. Блок-схема характеристик комплексу за призначенням

Figure 1. Block diagram of the characteristics of the complex by purpose

Джерело: побудовано авторами за результатами власного дослідження та даних джерел[4,6,7,8,9]

Складнощі в діяльності компаній існують - це може помилковий вибір концепції та зонування по функціонуванню об'єкта, невдалі проектні рішення з прокладки інженерних мереж, важкість в плануванні потоків відвідувачів-логістичні послуги.

Успішна діяльність компанії залежить від інвестиційного клімату та процесний підхід до роботи "девелопера", яке націлено на створення ефективних бізнес - структур та механізмів управління організаційними підрозділами компанії.

При адаптивному управлінні дуже часто впроваджуються різні методології бізнес-процесів.

В наш час в компаніях впроваджуються різні методології ведення проєктів, пов'язаних зі зміною бізнес-процесів, існуючих компаній. Відзначимо методологію «Хаммера і Чампі», відома як «реінжиніринг бізнес-процесів». Реінжиніринг по «Хаммеру та Лампі» – це «фундаментальні переосмислення і радикальне перепроєктування ділових процесів для досягнення різких, стрибкоподібних покращень в техніко-економічних показниках діяльності компанії, таких як вартість, якість, сервіс і темпи».

Основою вказаного підходу є розгляд діяльності організації «з чистого аркушу» і розробка нових більш ефективних бізнес-процесів. Існують методології, які сформовані приватними компаніями, з методологією по впровадженню систем автоматизації, наприклад компанія Rational Software. Але впровадження методологій, як зазначають фахівці з проєктної діяльності, являється тільки інструментом адаптивного управління.

Результати досліджень.

На практиці, говорячи за стабільне функціонування компанії, при впровадженні адаптивного управління через процесний підхід важливо спиратися на організаційну структуру та розглядати діяльність комплексно.

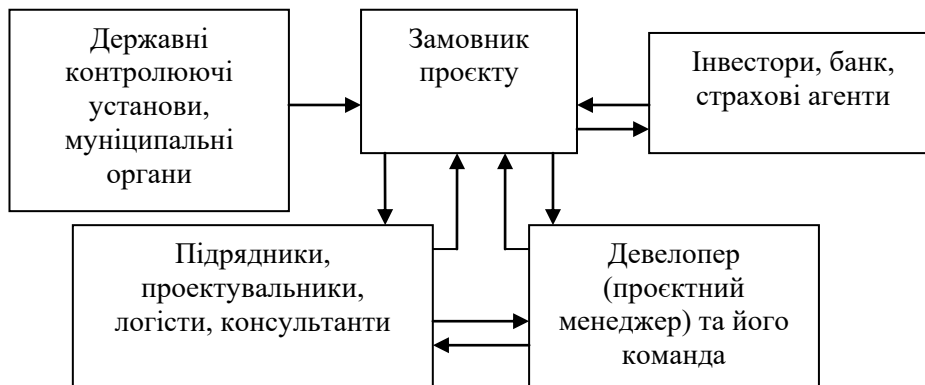

Рисунок 2. Принципова схема взаємозв'язку учасників проєкту

Figure 2. Schematic diagram of the relationship between project participants

Джерело: за результатами власного дослідження та даних [4,6,9,15]

В наведеному прикладі принципової схеми та літературних джерел [2,стор.36] ми бачимо можливий зв'язок основних функцій з учасниками проєкту.

Девелопер повинен урахувати можливості залучення джерел фінансування, їх склад, структуру, ринкову вартість в ході фінансування проєктів, тобто фінансових взаємовідносин між учасниками. Запропонувати ефективний варіант схеми фінансування. Стратегія фінансування полягає в тому, щоб шляхом визначених дій, забезпечувати закриття потреб у фінансуванні та перехід від поточної структури капіталу до майбутньої, за можливістю оптимальної. При в цьому відбувається одночасткове і паралельне використання різних джерел і схем фінансування.

Навколишнє середовище має вплив на здійснення будь-якого проєкту. Наприклад в будівельному проєкті необхідно вміти визначити і розрахувати: усі види статичних і динамічних навантажень на конструкції споруджень та врахувати впливи: економічні, соціальні, фінансові та інше. У визначених умовах кожне з таких впливів може виявитися критичним для проєкту і привести його до ліквідації.

Важливим при адаптивному управлінні стає структуризація проєкту, виділення головних задач на основі теорії систем та розробки функціональної системи управління проєктом в цілому (стратегічне управління) та його розвиток (тактичне та операційне управління)[10].

Важливо згадати формування методологічних засад в «Project Management». На удосконаленій нами схемі з прив'язкою проєкту з будівельного напрямку, ми побачимо деталізацію фаз проєкту, з виділенням вузлових задач[11,12].

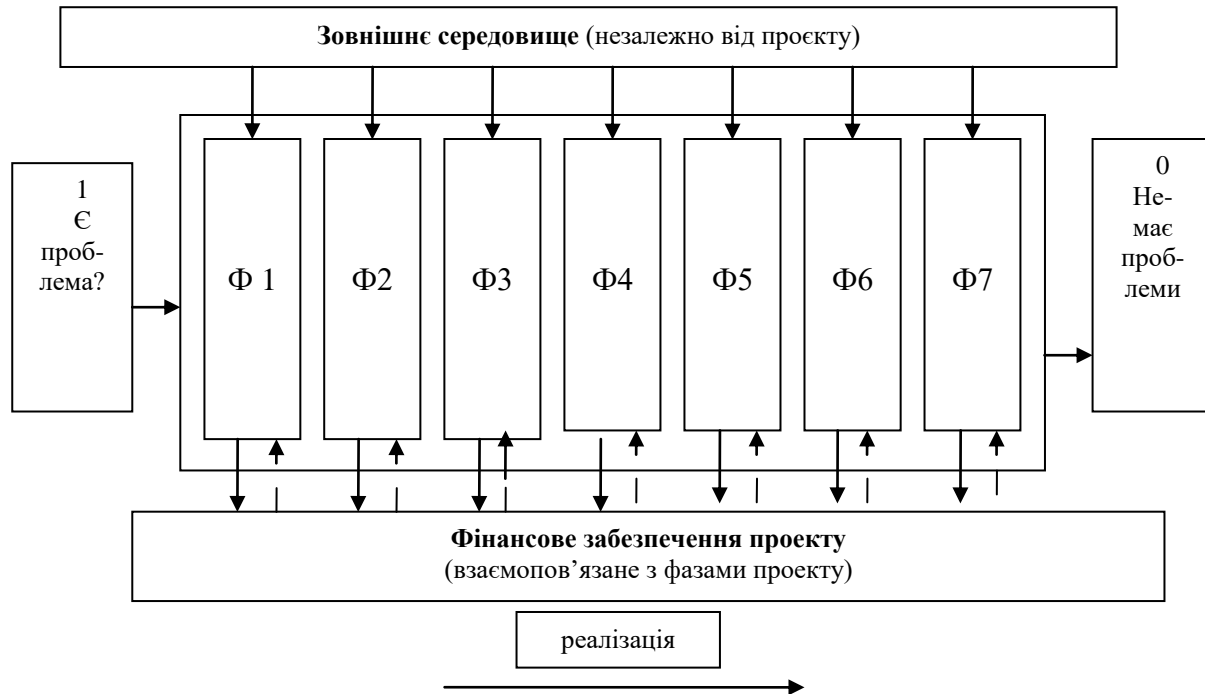

Рисунок 3. Схеми з прив'язкою проєктної діяльності до будівельного напрямку
Figure 3. Scheme with linking of project activities to construction direction
Джерело: удосконалена авторами за даними джерел [4,15]

Фаза 1. Передінвестиційна.

Консалтингові послуги потрібні за такими будівельними напрямками як вибір точок будівництва об'єкта, оцінка гідрогеологічних умов району, джерела будівельних матеріалів, конструкцій, робочої сили, персональних мереж, енергозабезпечення. Дослідження з маркетингу повинно завершуватися розробкою техніко-економічного обґрунтуванням і розробкою стратегії бізнес-планування з реалізації проєкту. Будівельна помилка на цій фазі неприпустима.

Після розробки та узгодження техніко-економічного обґрунтування (ТЕО) можна приступити до наступної фази 2.

Фаза 2. Розробка проєктно-вишукувальної документації.

Ця фаза визначає подальші параметри проєкту. На фазі будівництва ТЕО може бути змінено на $\pm 10\%$, на проєктній фазі на всі 100% .

На цьому етапі виділимо такі задачі:

1. Організаційні заходи з проєктування.
2. Технологічне проєктування та креслення.
3. Будівельне проєктування і генплани.
4. Проєктно-інженерне устаткування.
5. Кошторисні розрахунки і специфіка ресурсів – формування фінансового плану.

Він виконує функцію бюджету і функцію розподілу коштів у часі. Бюджет показує прийнятий рівень і структуру витрат по всім статтям витрат проєкту, які звичайно включають наступні категорії: робочі (трудова ресурси); матеріали; обладнання та устаткування; претенденти; накладні та загальнопромислові витрати; інші джерела витрат.

Інвестування банків з кредитуванням охоплює середньо- та довгострокові перспективи. Ваговими стають завдання з кредитування: стосується проектної діяльності; співробітництва з організаціями, установами іноземних держав, при залученні інвесторів з питань інвестиційного кредитування; розгляд комплексу заходів, схем кредитування, в яких банк виступає менеджером (агентом) або кредитором.

6. Розробка складу проекту організації будівництва.

7. Оцінка ризиків реалізації проекту.

Важливо відмітити (виконання вимог будівельної технологічності) на етапі компонування об'єктів і формування структури генплану), це координуюча системи всіх розділів проекту.

Фаза 3. Підрядні торги (тендер).

В ринкових умовах тендер вирішує конкурентоспроможність середовища реалізації проекту.

Фаза 4. Підготовка будівельного виробництва (ПБВ):

(впровадження інформаційних технологій здійснюється через АРМ (автоматизоване робоче місце)) проблемно-орієнтоване на роботу менеджера проекту.

Фаза 5. Управління реалізацією проекту:

(специфіка об'єкту, команди, керівників і функцій кожного). Практика управління доводить, що коректування ПБВ, на фазі 4 відбудеться при розробці моделі адекватного реагування на усі відхилення, корегування ресурсів.

Фаза 6. Вивід об'єкту на проектну потужність.

Фаза 7. Збут продукції, ліквідація проекту.

Проект вимагає комплексно та системно підходити до розробки та аналізу процесів, робіт в рамках діяльності компаній. При врахуванні всіх інтересів та побажань учасників будівництва, для ефективної роботи над концепцією планування в сучасних умовах використовуються спеціалізовані програми в галузі планування та формування звітної документації: MS Project, Будівельні Технології – Кошторис8.

Схема з прив'язкою проекту з будівельного напряму є важливою для діяльності компанії в цілому, оскільки здійснює створення умов: покращення координації між учасниками будівництва, відділами та службами компанії; ефективного управління ресурсами; систематизації процесів планування та контролю виконання планів; покращення аналітичної роботи; зниження ризиків за проектами; скорочення витрат та витрат компанії.

По сутності задача адаптивного управління заключається в створенні тимчасовій системи обліку та витрат по проекту, при котрій відповідальними за витрати кожної роботи являється менеджери проекту.

Представлена структурно-логічна схема планування (рисунок 4).

В плануванні діяльності компаній важливе місце займає інформаційна система управління, облік, аналіз виконання проектів, актуалізація проблем оперативних календарно - сіткових графіків, а також до уваги береться участь всіх учасників проектної діяльності. Кожен фахівець професійно розбирається в специфіці своїх робіт та процесів, послідовності і термінів виконання з урахуванням продуктивності праці підрозділів, робочих бригад, техніки, обладнання і устаткування.

Висновки. Єдиний механізм забезпечення стабільності компаній формується через складання реального плану, заснованого на знаннях всіх фахівців – виконавців робіт. Але проектному менеджеру (девелоперу) необхідно зібрати в єдину модель інформацію від усіх відповідальних за бізнес-процеси, в цьому і полягає технологія адаптивного управління в будь-якій галузі [12,13].

Рішення з вибору та впровадженню технологій адаптивного управління процесами пов'язані з передачею результатів діяльності – повноважень виконавцям та відповідальністю безпосередньо керівництву [14,15].

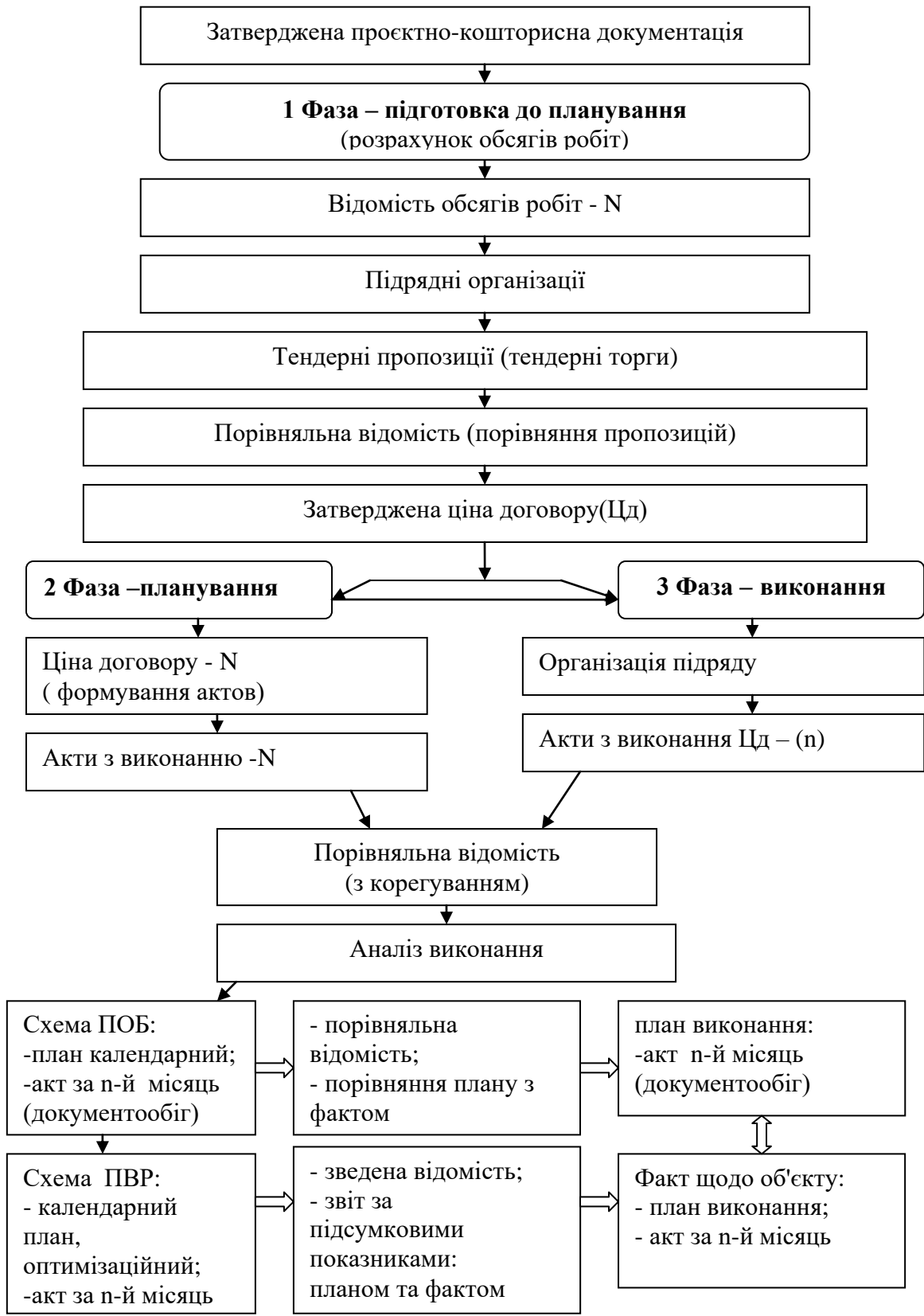

Рисунок 4. Структурно-логічна схема взаємозв'язку процесу та аналізу виконання планування
Figure 4. Structural and logical diagram of process interconnection and analysis of planning execution
Джерело: побудовано авторами за власним дослідженням [14,15]

Список літератури

1. Офіційний сайт URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Адаптивна_система_\(теорія_управління\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Адаптивна_система_(теорія_управління))
2. Druzhinin A., Druzhinin E., Davydenko O., Obukhova N. (2023) Risk-oriented approach to optimizing management in the context of using BIM technology// *Information systems in project and program management: Collective monograph* edited by I. Linde. European University Press. Riga: ISMA, 10 of October 06, PP.57-66 URL: <https://mmp-conf.org/documents/archive/monography2023.pdf>
3. Golterova T.A./Гольтерова Т.А., Obukhova N.V./Обухова Н.В., Nimkov D.O./Німков Д.О. Introduction of digital technologies in design and construction of objects/ Впровадження цифрових технологій в проектування та будівництво об'єктів // *International scientific conference Organization of scientific research in modern conditions '2021 - Conference proceedings May, 2021- «ISE&E» & SWorld in conjunction with KindleDP Seattle, Washington, USA*, pp.43 - 46 URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1704/1/sbor-us6.pdf>
4. Обухова Н.В., Гольтерова Т.А. Поєднання перспектив впровадження інформаційних технологій з підготовкою фахівців. // *Міжнародний електронний науково-практичний журнал «WayScience» "Сучасний рух науки"*: зб. тез доп. XII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, [Електронний ресурс]. – Дніпро, 2021. – Т.2. – С.141- 142. URL: <https://www.wayscience.com/konferentsiya-1-28-29-travnya-2020/>
5. Пейзер Р.Б. , Фрей А.Б. Профессиональный девелопмент недвижимости/ Пейзер Р.Б. , Фрей А.Б.; [пер. с англ.]// *Руководство ULI по ведению бизнеса*. –М.: UDP, 2003. – 450с.
6. Golterova T., Savchenko O., Obukhova N., Nimkov D., Babintsev A. Organizational and technological design of construction objects in the conditions of innovative development of design and construction firms/ /5th International Scientific and Practical Conference «Innovative Technology in Architecture and Design» (ITAD-2021), 20–21 May 2021, Kharkov, Ukraine , AIP Conf. Proc. 2490, 040014(2023),7desember, vol.2490, Issue 1 URL: <https://pubs.aip.org/aip/acp/issue/2490/1>
7. Обухова Н. В., Давиденко О. А. Концептуальні підходи до проблематики в проектній діяльності компаній. // *Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку* : зб. тез доп. II Міжнародної науково-практичної конференції [Електронний ресурс]. – Харків : ХНУ, 2023. –С.557-560 URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1iCmSfiwWzml74mw-oK4xA-h2j-cEnV4P?usp=sharing>
8. Обухова Н. В., Давиденко О. А. Деякі аспекти впровадження в будівельну галузь цифрової економіки// *Трансформації особистості, суспільства та ринку праці: виклики майбутнього та вплив на освіту* :зб. тез доп. Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків : ХНУ, 2023. – С.46-47 URL: <https://karazin.ua/storage/static-content/source/news/2023-09/Invitation%20DEFEP%20conference.pdf>
9. Обухова Н. В., Гольтерова Т. А. Сучасні тенденції поєднання девелопмента та інформаційного простору рішень . // *Міжнародний електронний науково-практичний журнал «WayScience» «Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах»*: зб. тез доп. I міжнародної науково-практичної інтернет- конференції [Електронний ресурс]. – Дніпро, 2020. – Т.2. – С.141- 142 URL: <https://www.wayscience.com/konferentsiya-1-28-29-travnya-2020/>
10. Bazetska H., Serogina D., Obukhova N. Using the theories of behavioral economics in the process of analyzing the financial market as a method of increasing the efficiency of the functioning of the state economy// *Proceedings of the 14 th International Scientific Conference Public Economics and Administration*. Ostrava: VSB, Technical University of Ostrava, 2021, pp.42-53 URL: <https://dokumenty.vsb.cz/docs/files/cs/ced2d301-c42b-4231-8936-dd57bef443c7>
11. Обухова Н.В. Аналіз девелоперської діяльності компанії // *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективні організаційно-технологічні рішення та енергозберігаючі технології в будівництві»*: зб. тез доп. [Електронний ресурс]. (23-24березня 2016р.). – Харків: ХНУБА , 2016р. С.83-85
12. Обухова Н. В., Обухов В. В. Управління і оптимізація інвестиційного процесу в будівництві . Комунальне господарство міст. –К.: Техніка, 2006.–Вип. 72 (2006).– С.135-138 URL: <https://eprints.kname.edu.ua/1758/>
13. Новобранов В. Н., Обухова Н. В., Жилиякова Г. С. Вплив логістичних методів на прийняття рішень з планування та управління . Науковий вісник будівництва. – Харків: ХНУБА, 2012.– Вип.69(2012).–С. 412-419
14. Обухова Н.В. Загальні підходи до концепції планування діяльності будівельних компаній// *Матеріали 72-ї Науково-практичної конференції*: зб. тез доп. [Електронний ресурс]. (14-17березня 2017р.). – Харків: ХНУБА , 2017. –с.23
15. Obukhova, N.V./ Обухова Н.В., Golterova, T.A./ Гольтерова Т.А., Davydenko, O.A./ Давиденко О.А. Implementation of the process approach before the restoration of civil objects /Впровадження процесного підходу до відновлення об'єктів цивільного призначення// *International scientific conference «Modern systems of science and education in the USA, EU and other countries '2023»- Conference proceedings January, 2023- ProConference in conjunction with KindleDP Seattle, Washington, USA*, pp.28-31 <https://www.proconference.org/index.php/usc/issue/view/usc16-01>
Стаття надійшла до редакції 08.02.2024
Статтю рекомендовано до друку 18.03.2024

Nataliia Obukhova

Candidate of technical sciences, Ph. D., enterprise economics and production organization, Associate Professor, Education and Research Institute «Karazin Banking Institute» of V. N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: nataliia.obukhova@karazin.ua
ORCID ID: [0000-0001-9777-7155](https://orcid.org/0000-0001-9777-7155)

Oksana Davydenko

Candidate of technical sciences, Ph. D., enterprise economics and production organization, Associate Professor, Education and Research Institute «Construction and civil engineering» Kharkiv National University of Urban Economy named after O.M. Beketova 1, St. Marshala Bazhanova, Kharkiv, 61002, Ukraine
e-mail: oks.oks730@gmail.com
ORCID ID: [0000-0002-5217-4411](https://orcid.org/0000-0002-5217-4411)

Technologies of adaptive management as a mechanism for ensuring the stability of the development of companies

Abstract. In this article, the essence of technologies, characteristics and analysis of the phases of business process implementation in project activity under adaptive management are established. Project structuring, allocation of main tasks based on systems theory and development of a functional project management system as a whole become important in adaptive management. It is necessary to consider the activities of development companies comprehensively, relying on the organizational structure through the preparation of real plans, based on the knowledge of all specialists - executors of the works. The activities of companies are clearly structured into processes, which in turn are divided into functions. At the same time, all participants in any project activity are the main elements of the company's structure, as they ensure the practical implementation of the idea and concept. Present-day problems in the organization and management of development companies that arise under the conditions of the functioning of business processes are revealed.

Adaptive management is characterized by the choice of a financing strategy for the companies' activities. But it consists in ensuring, through certain actions, the closure of financing needs and the transition from the current capital structure to the future one. In this situation, one-part and parallel use of different funding sources and schemes occurs.

The authors indicated the formation of mechanisms for the stable functioning of companies through a process approach. The environment has an impact on the implementation of any project: it is necessary to be able to determine, calculate and take into account the impacts: economic, social, financial, managerial, technological, technical and execution terms, that is, the external and internal environment. Under certain conditions, each of these impacts can be critical for the project and lead to its liquidation.

The article notes that all information from all those responsible for business processes are formed into a single industry model that ensures stable functioning.

The authors attach an important place to the information system of management, accounting, analysis of project implementation, actualization of problems of operational plans and professionalism of specialists.

New approaches and improved methodology for ensuring the stability of the functioning of companies using adaptive management are proposed.

Key words: *adaptive management, process approach, business processes, project activities, development companies.*

Formulas: 0; fig.: 4, tabl.: 0, bibl.:15

JEL Classification: *M11, O22, L16*

For citation: Obukhova N., Davydenko O. Technologies of adaptive management as a mechanism for ensuring the stability of the development of companies. *Financial and Credit Systems: Prospects for Development*. №1(12) 2024. P. 60-69. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-1-06> [in Ukrainian]

References

1. Official the site Retrieved from [https://uk.wikipedia.org/wiki/Адаптивна_система_\(теорія_управління\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Адаптивна_система_(теорія_управління)) [in Ukrainian].
2. Druzhinin A., Druzhinin E., Davydenko O., Obukhova N. (2023). Risk-oriented approach to optimizing management in the context of using BIM technology// *Information systems in project and program management: Collective monograph* edited by I. Linde. European University Press. Riga: ISMA, 10 of October 06, PP.57-66 Retrieved from <https://mmp-conf.org/documents/archive/monography2023.pdf> [in English].
3. Golterova, T.A., Obukhova, N.V., Nimkov, D.O. (2021). Introduction of digital technologies in design and construction of objects// *International scientific conference Organization of scientific research in modern conditions '2021 - Conference proceedings May, «ISE&E» & SWorld in conjunction with KindleDP Seattle, Washington, USA*, pp.43 - 46 Retrieved from <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1704/1/sbor-us6.pdf> [in Ukrainian].
4. Obukhova, N.V., Golterova, T.A. (2021). Combination of prospects for the introduction of information technologies with the training of specialists. // *International electronic scientific and practical journal «WayScience» «Modern movement of*

- science*»: a collection of report abstracts XII International Scientific and Practical Internet Conference, [Electronic resource]. Dnipro, vol.2. pp.141-142 Retrieved from <https://www.wayscience.com/konferentsiya-1-28-29-travnja-2020/> [in Ukrainian].
5. Peizer R.B. , Frey A.B. (2003). Professional real estate development / Peizer R.B. , Frey A.B.; [transl. from English] // Guide ULI to Doing Business. M.: UDP, 450 p.
 6. Golterova T., Savchenko O., Obukhova N., Nimkov D., Babintsev A. (2021). Organizational and technological design of construction objects in the conditions of innovative development of design and construction firms/ /5th International Scientific and Practical Conference «Innovative Technology in Architecture and Design» (ITAD-2021), 20–21 May, Kharkov, Ukraine , *AIP Conf. Proc.* 2490, 040014(2023), 7 desember, vol.2490, Issue 1 Retrieved from <https://pubs.aip.org/aip/acp/issue/2490/1> [in English].
 7. Obukhova, N.V., Davydenko, O.A. (2023). Conceptual approaches to problems in the project activities of companies. // *Modern management of organizations: concepts, digital transformations, models of innovative development*: a collection of report abstracts II International Scientific and Practical Conference [Electronic resource]. - Kharkov: KhNU, pp.557-560 Retrieved from <https://drive.google.com/drive/folders/1iCMsfiwWzml74mw-oK4xA-h2j-cEnV4P?usp=sharing> [in Ukrainian].
 8. Obukhova, N.V., Davydenko, O.A. (2023). Some aspects of the implementation of the digital economy in the construction industry. *Transformations of personality, society and the labor market: future challenges and impact on education*: a collection of abstracts of the International Scientific and Practical Conference (September 20-22). Kharkov : KhNU, pp.46-47 Retrieved from <https://karazin.ua/storage/static-content/source/news/2023-09/Invitation%20DEFEP%20conference.pdf> [in Ukrainian].
 9. Obukhova, N.V., Golterova, T.A. (2020). Modern trends in the combination of development and information space solutions. // *International electronic scientific and practical journal «WayScience» «Paths of development of science in modern crisis conditions*»: a collection of report abstracts 1st international scientific and practical Internet conference [Electronic resource]. Dnipro. vol.2. pp.141-142. Retrieved from <https://www.wayscience.com/konferentsiya-1-28-29-travnja-2020/> [in Ukrainian].
 10. Bazetska H., Serogina D., Obukhova N. (2021). Using the theories of behavioral economics in the process of analyzing the financial market as a method of increasing the efficiency of the functioning of the state economy// *Proceedings of the 14 th International Scientific Conference Public Economics and Administration*. Ostrava: VSB, Technical University of Ostrava. pp.42-53. Retrieved from <https://dokumenty.vsb.cz/docs/files/cs/ced2d301-c42b-4231-8936-dd57bef443c7> [in English].
 11. Obukhova, N.V. (2016). Analysis of the company's development activity // *Materials of the VI International scientific and practical conference «Effective organizational and technological solutions and energy-saving technologies in construction*»: a collection of report abstracts [Electronic resource]. (March 23-24, 2016). Kharkov: KhNUBA. pp.83-85. [in Ukrainian].
 12. Obukhova, N.V., Obukhov, V.V. (2006). Management and optimization of the investment process in construction. Communal economy of the cities. –K.: Technika. Issue. 72. pp.135-138. Retrieved from <https://eprints.kname.edu.ua/1758/> [in Ukrainian].
 13. Novobranov, V.N., Obukhova, N.V., Zhilyakova, G.S. (2012). The influence of logistics methods on decision-making in planning and management. *Scientific bulletin of construction*. Kharkov: KhNUBA. 2012.Issue 69. pp. 412-419. [in Ukrainian].
 14. Obukhova, N.V. (2017). General approaches to the concept of planning the activities of construction companies// *Materials of the 72nd Scientific and Practical Conference*: a collection of report abstracts [Electronic resource]. (March 14-17, 2017). Kharkov: KhNUBA. p. 23. [in Ukrainian].
 15. Obukhova, N.V., Golterova, T.A., Davydenko, O.A. (2023). Implementation of the process approach before the restoration of civil objects. *International scientific conference «Modern systems of science and education in the USA, EU and other countries '2023*»- Conference proceedings January. ProConference in conjunction with KindleDP Seattle. Washington. USA. pp.28-31. Retrieved from <https://www.proconference.org/index.php/usc/issue/view/usc16-01> [in Ukrainian].

The article was received by the editors 08.02.2024

The article is recommended for printing 18.03.2024

Наукове видання

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ СИСТЕМИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

Випуск 1(12)2024

Українською та англійською мовами

Підписано до друку 29.03.2024. Формат 60x84/8.
Обл.-вид. арк. 7.4. Ум. друк. арк. 5.9. Наклад 100 пр.
Замовлення № 1/2024.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.
61022, Харків, майдан Свободи, 4,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.09

Видавництво Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
Тел. +38-057-705-24-32